VALUES@VET

Erasmus+ programos projektas

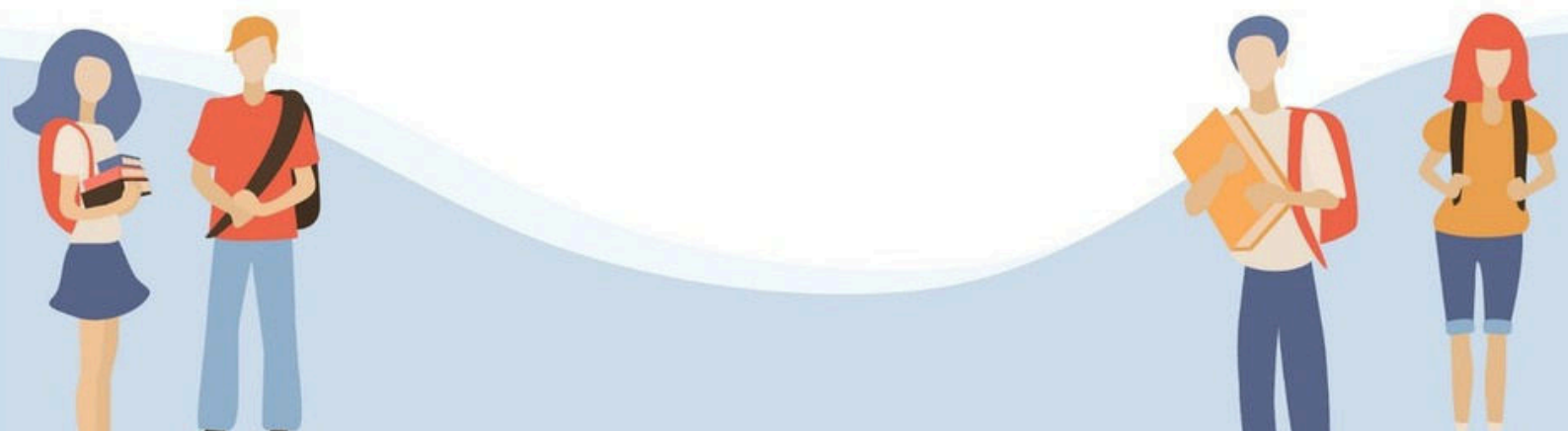
Kompendiumas

Mokymo pratimai, skirti ES vertybių taikymui su profesinio mokymo mokiniais

Co-funded by the European Union

Values@VET

Erasmus+ Project - ID KA220-VET-C9303EED

Turinys

PRISTATYMAS *4*

PRATIMŲ SĄRAŠAS

KULTŪROS TYRINĖJIMAS: ŽODŽIAI IR VAIZDAI *8*

MANO ASMENINIŲ VERTYBIŲ PROFILIS *11*

KOMANDOS VERTYBĖS *14*

NORMŲ MATRICA *17*

NORMOS IR KLIŪTYS *20*

ĮPROČIŲ KOLIAŽAS *23*

BALIONAI *26*

ŽMOGAUS BINGO *30*

KĖDŽIŲ ŽAIDIMAS *32*

KLAUSYTOJŲ TIPAI SAVIĮSIVERTINIMO TESTAS *35*

KLAUSYMASIS IR NEKLAUSYMAS *37*

KLAUSYK MANĘS, TURIU PROBLEMĄ *39*

TYLOS ŽAIDIMAS. AKTYVAUS KLAUSYMOSI MOKYMAI POROJE. *42*

LAISVA ASOCIACIJA SU ŽODŽIU „POKYČIAI“ *44*

PASIPRIEŠINIMAS POKYČIAMS *47*

POKYČIŲ VALDYMAS *50*

PATIRTIES EKSPERTAS *53*

NUOTRAUKA *56*

MORALINĖS DILEMOS VALDYMAS *59*

6 EUROPOS VERTYBĖS *63*

DEMOKRATIJA *66*

(NE)LYGYBĖ *69*

BALSAVIMAS *72*

EUROPOS VERTYBĖS KASDIENIAME GYVENIME *75*

KAIP NUSIPIRKTI LAIMĘ? *79*

ES VERTYBIŲ MOKYMAS PER GRUPINĘ VEIKLĄ *82*

KLAIDINGI ĮSITIKINIMAI APIE ES VERTYBES *84*

STEREOTIPAI IR IŠANSKTINĖS NUOSTATOS *88*

Pristatymas

1. Kas yra šis rinkinys?

Šiskompendiumas– taipatirtimi grįstų praktinių užduočių rinkinys, sukurtas įgyvendinant „Erasmus+“ projektą „VALUES@VET“. Jame pateikiamos pedagoginės priemonės, skirtos šešioms Europos vertybėms (žmogaus orumui, laisvei, demokratijai, lygybei, teisinei valstybei, žmogaus teisėms) taikyti konkrečiose mokymosi situacijose, nagrinėjant tokias temas kaip kultūra, asmeninės ir komandos vertybės, normos, įpročiai, aktyvus klausymasis, elgesio pokyčiai, moralinės dilemos, demokratija, nelygybė ir Europos vertybių taikymas kasdieniame gyvenime.

Elgesio gairėse nustatyta normatyvinė ir profesionali sistema, o Kompendiume pateikiamos priemonės, kaip šias vertybes įgyvendinti klasėje. Vertybės nėra primetamos; jos yra tyrinėjamos, kvestionuojamos, aptariamos ir apmąstomos.

2. Vienuolika teminių sričių

Kompendiume yra28užduotys,suskirstytos į vienuolika teminių sričių, kaip apibrėžta kompendiume. Kiekviena tema apima užduotis, turinčias bendrą pedagoginį tikslą.

Tema	Užduotys
Kultūra	• Kultūros tyrinėjimas: žodžiai ir vaizdai
Vertybės	• Mano asmeninių vertybių profilis • Komandos vertybės
Normos	• Normų matrica • Normos ir kliūtys
Įpročiai	• Įpročių koliažas
Ubuntu	• Balionai • Žmogaus bingo • Kėdžių žaidimas
Aktyvus klausymasis	• Klausytojų tipai • Klausymasis ir neklausymas • Klausyk manęs, aš turiu problemą • Tylos žaidimas
Elgesio pokyčiai	• Laisva asociacija su žodžiu „pokytis“ • Pasipriešinimas pokyčiams • Pokyčių valdymas • Patirties ekspertas
Motyvacija / Įkvėpimas	• Nuotrauka

Moralinė dilema	• Moralinės dilemos valdymas
ES vertybių seminarai	• 6 Europos vertybės • Demokratija • (Ne)lygybė • Balsavimas • Europinės vertybės kasdieniame gyvenime • Kaip nusipirkti laimę? • ES vertybių mokymas per grupinę veiklą
Klaidingi įsitikinimai	• Klaidingi įsitikinimai apie ES vertybes • Stereotipai ir išankstiniai nusistatymai

3. 28 užduočių apžvalga

Visas užduočių sąrašas su atitinkama tema: žemiau esančioje lentelėje pateikiama trumpa visų 28 užduočių ir jų teminės srities apžvalga.

#	Pratimas	Tema
01	Kultūros tyrinėjimas: žodžiai ir vaizdai	Kultūra
02	Mano asmeninių vertybių profilis	Vertybės
03	Komandos vertybės	Vertybės
04	Normų matrica	Normos
05	Normos ir kliūtys	Normos
06	Įpročių koliažas	Įpročiai
07	Balionai	Ubuntu
08	Žmogaus bingo	Ubuntu
09	Kėdžių žaidimas	Ubuntu
10	Klausytojų tipai	Aktyvus klausymasis
11	Klausymasis ir neklausymas	Aktyvus klausymasis
12	Klausyk manęs, aš turiu problemą	Aktyvus klausymasis
13	Tylos žaidimas	Aktyvus klausymasis
14	Laisva asociacija su žodžiu „pokytis“	Elgesio pokyčiai
15	Pasipriešinimas pokyčiams	Elgesio pokyčiai
16	Pokyčių valdymas	Elgesio pokyčiai
17	Patirties ekspertas	Elgesio pokyčiai
18	Nuotrauka	Motyvacija / Įkvėpimas
19	Moralinės dilemos valdymas	Moralinė dilema
20	6 Europos vertybės	ES vertybių seminarai

21	Demokratija	ES vertybių seminarai
22	(Ne)lygybė	ES vertybių seminarai
23	Balsavimas	ES vertybių seminarai
24	Europinės vertybės kasdieniame gyvenime	ES vertybių seminarai
25	Kaip nusipirkti laimę?	ES vertybių seminarai
26	ES vertybių mokymas per grupinę veiklą	ES vertybių seminarai
27	Klaidingi įsitikinimai apie ES vertybes	Klaidingi įsitikinimai
28	Stereotipai ir išankstiniai nusistatymai	Klaidingi įsitikinimai

4. Kaip kiekvienas pratimas yra struktūrizuotas

Kiekviena kompendiumo užduotis atitinka nuoseklų keturių dalių formatą, todėl mokytojams ir instruktoriams lengva paruošti, atlikti ir pritaikyti kiekvieną veiklą.

TIKSLAI

Seminaro tikslas

Kiekvienas pratimas prasideda aiškiai nurodant jo tikslą ir numatomus mokymosi rezultatus. Pateikiami du poskyriai:

- **Seminaro tikslas** – paaiškinama, ko siekiama šia užduotimi ir kokia jo pedagoginė intencija.
- **Seminaro rezultatas** – aprašoma, ką mokiniai bus supratę, patyrę arba gebės padaryti iki veiklos pabaigos.

SĄLYGOS

Praktinė logistika

Šiame skyriuje aptariama praktinė logistika, reikalinga pratyboms atlikti. Jame aptariami keturi elementai:

- **Ar žmonės turi vieni kitus pažinoti?** – nurodo, ar išankstinis susipažinimas grupėje yra būtinas, naudingas ar nesvarbus. Daugelis užduočių yra sukurti taip, kad vienodai gerai veiktų ir su nepažįstamais žmonėmis.
- **Dalyvaujančių žmonių skaičius** – nurodo idealų grupės dydį, kad būtų galima efektyviai dalyvauti ir diskutuoti.
- **Reikalavimai** – išvardijamos visos konkrečios prielaidos (pvz., konkreti medžiaga, ankstesnės užduotys ar dalyvių patirtys).
- **Numatomas laikas** – pateikia realų užduoties atlikimo laiką, įskaitant visus etapus.

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

Šiameskyriujepateikiamosnuosekliosinstrukcijos, kaip atlikti užduotį. Jame aiškiai atskiriami:

- **Individualūs etapai** – kai kiekvienas mokinys dirba savarankiškai (pvz., asmeninė refleksija, kortelių rūšiavimas, atsakymų rašymas).
- **Grupės etapai** – kai mokiniai bendrauja, dalijasi informacija, diskutuoja arba priima bendrus sprendimus.
- **Vaidmenys** – konkrečios mokytojo / fasilitatoriaus ir mokinių pareigos veiklos metu.

Instrukcijos parašytos sunumeruotais žingsniais ir apima siūlomus diskusijų klausimus, moderavimo užduotis ir gaires, kaip valdyti perėjimus tarp etapų. Mokytojo vaidmuo nuosekliai apibūdinamas kaip moderatoriaus, kuris vadovauja procesui, nenurodinėdamas rezultatų.

PRIEMONĖS

Reikalingi ištekliai

Kiekvienaužduotisužbaigiama išsamiu jai atlikti reikalingų išteklių sąrašu. Priemonės skiriasi priklausomai nuo užduotiesužduoties ir gali apimti:

- Vertybių kortelės (spausdintų kortelių rinkinys, sunumeruotas nuo 1 iki 58, kiekvienoje iš jų įvardinta vertybė)
- Lipnūs užrašų lapeliaiLipnūs lapeliaiir žymekliai
- Didelio formato popierius (A1)
- Spausdinti darbalapiai, nuotraukos arba scenarijų kortelės
- Skaitmeniniai įrankiai, tokie kaip „PowerPoint“, skirti duomenų vizualizavimui

Keliuose pratimuose taip pat yra pasirenkama tęstinių pratimų dalis, kurioje siūlomos papildomos veiklos ir klausimai, skirti pagilinti mokymąsi, grįžti prie temų vėlesniuose užsiėmimuose arba susieti pratimą su kitomis Kompendiumo dalimis.

5. Kaip naudotis Kompendiumu

Mokytojai ir instruktoriai raginami naudoti Kompendiumą selektyviai ir lanksčiai. Jo naudojimą grindžia penki praktiniai principai:

Pradėkite nuo mažų dalykų. Pasirinkite vieną ar du pratimus, atitinkančius jūsų dabartinę temą ar grupės poreikius. Nereikia jų atlikti iš eilės.

Jokių išankstinių reikalavimų. Daugumai užduočių nereikia išankstinių žinių apie Europos vertybes – mokymasis kyla iš pačios veiklos.

Laisvai prisitaikykite. Užduotis galima sutrumpinti, išplėsti arba derinti. Tai yra lanksčios priemonės, kurios nereikalauja griežtai laikytis scenarijų.

Visada apmąstykite. Po kiekvienos užduotiesužduoties numatykite aptarimo akimirką. Apmąstymai patirtį paverčia ilgalaikiu mokymusi.

Derinkite su elgesio gairėmis. Naudokite gaires kartu su užduotimis, kad susietumėte klasėje vykstančią veiklą su profesiniais standartais, kurių tikimasi iš profesinio mokymo studentų.

Kultūra

Kultūros tyrinėjimas: žodžiai ir vaizdai

TIKSLAI

Seminaro tikslas

1. Mokiniai skatinami asmeniškai apmąstyti kultūros sąvoką.
2. Mokiniai kviečiami dalytis savo individualiomis perspektyvomis, skatinant praturtinančius mainus.
3. Mokiniai temą nagrinėja kūrybiškai, skatindami atvirą požiūrį.
4. Mokiniai nagrinėja skirtingas termino „kultūra“ reikšmes

Seminaro rezultatai

Iki seminaro pabaigos mokiniai, remdamiesi asmeninėmis refleksijomis, dalijimusi individualiomis perspektyvomis ir kūrybišku požiūriu į temą, bus išsiugdę gilų ir daugiaplanį kultūros sąvokos supratimą. Šis procesas skatins praturtinančius mainus, kurie skatins atvirumą ir didesnį supratimą apie daugybę termino „kultūra“ interpretacijų.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Nebūtina, kad mokiniai jau pažinotų vieni kitus. Seminaro struktūra ir tikslai skatina idėjų dalijimąsi ir bendradarbiavimą, todėl jis tinka ir žmonių grupėms, kurios anksčiau nebendravo. Štai keletas su tuo susijusių svarstymų:
Užduotys prieš susitikimą: jei grupėje yra vienas kito nepažįstančių žmonių, gali būti naudinga pradėti nuo trumpo pokalbio prieš susitikimą, kad būtų sukurta patogesnė atmosfera ir paskatintas dalijimasis mintimis.
Bendras mokymasis: studentų nepažinumas gali praturtinti dialogą, nes kiekvienas asmuo atsineša savo unikalią patirtį ir požiūrį.
Įtraukumas: Svarbu pabrėžti, kad seminaras skirtas įvairiai auditorijai, o tai reiškia, kad sukuriama svetinga ir įtrauki aplinka, kurioje kiekvienas mokinys skatinamas reikšti savo idėjas, nepriklausomai nuo tarpusavio pažinimo.

Dalyvaujančių žmonių skaičius

Idealiai tinka 6–20 žmonių grupėms. Toks grupės dydis leidžia prasmingai bendrauti ir įdomiai diskutuoti.

Reikalavimai

Veikla skirta įvairiai auditorijai, be jokių specialių reikalavimų (pavyzdžiui, amžiaus ar konkrečios patirties). Tačiau, priklausomai nuo grupės, ją galima pritaikyti prie skirtingo sudėtingumo

Numatomas laikas

Apie 40 minučių

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

• **1 žingsnis (individualus etapas)**: Žodžių rašymas (5 minutės)

Kiekvienas mokinys gauna 3 lipnius užrašų lapelius ir yra kviečiamas ant kiekvieno užrašyti žodį, atspindintį jo/jos kultūros viziją. Pagrindinis klausimas bus: „Ką jums reiškia kultūra?“

• **2 žingsnis (individualus etapas)**: paveikslėlio piešimas (5 minutės)

Parašęs žodžius, kiekvienas mokinys gauna dar vieną tuščią užrašų lapelį ir yra paprašomas nupiešti vaizdinį, ką jam/jai reiškia kultūra. Pagrindinis klausimas bus: „Ką jums reiškia kultūra? Kokį įvaizdį jai priskirtumėte?“

• **3 žingsnis (grupinis etapas)**: dalijimasis ir diskusija (30 minučių)

Mokiniai lipnius užrašų lapelius su žodžiais ir piešiniais priklijuoja ant bendro paviršiaus (pavyzdžiui, sienos ar lentos). Kiekvienas mokinys trumpai paaiškina žodžių ir pasirinkto piešinio reikšmę. Diskusijos metu mokiniai kviečiami savo darbus suskirstyti į grupes, t. y. sudėti juos šalia kitų panašių darbų ir taip suskirstyti į šeimas. Prasideda grupinė diskusija, kurios metu nagrinėjami išreikštų sąvokų skirtumai ir panašumai bei tai, kaip jos prisideda prie platesnės, išsamesnės ir daugialypės kultūros vizijos, skatinant konstruktyvų dialogą.

Vaidmenys

- Mokytojas: turi vadovauti grupei, pristatyti veiklą, užduoti provokuojančius klausimus ir skatinti diskusiją.
- Mokinių vaidmuo: Kiekvienas mokinys individualiai prisideda prie veiklos rašydamas, piešdamas ir vėliau dalydamasis savo darbais su grupe.

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemoniųpriemonių apžvalga

- Įvairių spalvų lipnūs lapeliai(3 + 1 vienam mokiniui); žymekliai arba rašikliai piešimui ir rašymui.
- Siena, lenta arba bet koks matomas paviršius lipniems lapeliams padėti, kad visi galėtų matyti žodžius ir piešinius.
- Rekomenduojama pakankamai didelė erdvė, kad visi galėtų dalyvauti ir peržiūrėti kitų idėjas.

Vertybės

Mano asmeninių vertybių profilis

VALUES@VET

TIKSLAI

Seminaro tikslas

- Mokiniai suvokia tas vertybes, kurios jiems yra svarbios.
- Mokiniai įgyja įžvalgų apie savo asmeninių vertybių koreliaciją.

Seminaro rezultatai

- Kiekvienas mokinys turi savo individualų vertybių profilį (asmeninių vertybių paveikslėlis (pasirinktas 4 žingsnyje))
- Kiekvienas mokinys supranta, kaip jo vertybės susijusios su bendramokslių vertybėmis klasėje.
- Kiekvienas mokinys žino, kurios jo vertybės viena kitą papildo, o kurios prieštarauja.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Mokiniams nebūtina vieniems kitus pažinoti. Tačiau jei jie tai padarys, žaidimas bus įdomesnis.

Dalyvaujančių žmonių skaičius

Mokiniai dirbs komandose po 2 mokinius kiekvienoje komandoje. Jei turite pakankamai priemonių, vienu metu galite dirbti su keliomis komandomis.

Reikalavimai

- Vertybių kortelės (išskyrus skaičius 49–58): žr. 1 priedą
- Pieštukas ir popierius.

Numatomas laikas

60–90 minučių.

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

1. Visas korteles išdėliokite ant stalo ant A1 formato popieriaus lapo, atversdami jas aukštyn kojomis.
2. Pradeda pirmas žaidėjas. Pasirinkite **mažiausiai 8** ir **daugiausiai 10** vertybių, kurios yra svarbios jūsų gyvenime.
3. Pasirinktas korteles išdėliokite priešais save, o kitas nuimkite.
4. Sudėliokite vertybes pagal svarbą, pradedant nuo svarbiausios viršuje. Nufotografuokite rezultatą. (Nuotrauka daryta mobiliuoju telefonu)
5. Dabar sudarysite savo asmeninių vertybių profilį, tyrinėdami ryšius tarp įvairių vertybių Kitas žaidėjas padės jums šiame procese užduodamas klausimus arba teikdamas atsiliepimus.

   Šie klausimai gali būti naudingi:

   - Ar kurios nors vertybės yra tarpusavyje susijusios? Jei taip, tai kurios? Sudėkite jas kartu ant stalo.
   - Ar kurios nors vertybės nesutampa? Jei taip, kurios? Mokiniai, kurie pateikė vertybes, pateikia situacijos, kai vertybės nesutapo, pavyzdį.
   - Ar jums sunku laikytis kokių nors vertybių? Jei taip, kurių vertybių sunku laikytis, ir paaiškinkite, kodėl taip yra?

6. 3 veiksmo rezultatą užrašykite taip:

   - Nukopijuokite reikšmes lygiai taip pat, kaip kortelės buvo dedamos 3 veiksme
   - Sujunkite nesutampančias vertes rodykle.
   - Apibraukite vertybes, kurių jums sunku laikytis.
   - Nufotografuokite rezultatą mobiliuoju telefonu

7. Apsikeiskite vaidmenimis: kiti mokiniai pradeda nuo 1 žingsnio ir atlieka kitus veiksmus iki 6 žingsnio.
8. Po užduoties mokiniai gali pasikeisti savo nuomonėmis apie šio užduoties atlikimą ir išnagrinėti bei aptarti, kas labiausiai nustebino vienas kito vertybių profilyje.
9. Kai visi mokiniai atliks užduotis, mokytojas gali surinkti įvairius individualių vertybių profilius ir įtraukti informaciją į duomenų lapą („PowerPoint“) (žr. pavyzdį).
10. Mokytojas gali pateikti duomenų lapą ir pabrėžti bendruomeniškumą bei skirtumus (variacijas), teikiant pirmenybę mokinių individualioms vertybėms.

11. Studentams gali būti suteikta galimybė užduoti klausimus, kad paaiškintų ir aptartų savo bendruomeniškumo bei individualių vertybių skirtumų interpretaciją.

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemoniųpriemonių apžvalga

- Vertybių kortelės (išskyrus skaičius 49–58)
- Pieštukas ir popierius.
- „PowerPoint“ pateikta informacija, skirta vertybių duomenų lapo ir mokyklos vertybių apžvalgai

TĘSTINĖS UŽDUOTYS

Papildomai prie užduotiesužduoties variacijos

Būtų įdomu ištirti įvairių vertybių kilmę individualaus studento profilyje. Tie patys klausimai, kuriuos galėtumėte nagrinėti ir čia, yra šie:

1. Ar jūsų profilyje yra kokių nors vertybių, kurių kilmė siekia jūsų šaknis (šeimos vertybės)? Jei taip, kokios jos?
2. Ar yra kokių nors kitų vertybių, be šeimos vertybių, kurios jums tapo svarbios dėl tam tikrų patirčių ar įvykių? Jei taip, kokios jos ir pažymėkite jas apskritimu. Su kokia patirtimi ar įvykiais jos susijusios?
3. Ar yra svarbių šeimos vertybių, kurios nėra (arba nebesudaro) jūsų profilio dalies? Jei taip, kokios jos? Jei reikia, pasinaudokite sąrašo kortelėmis, kad atsektumėte šias vertybes. Kokie įvykiai ar pokyčiai lėmė, kad šios vertybės jums tapo mažiau svarbios?

Papildomi klausimai / problemos, į kurias reikia atsakyti

Paimkite pagrindines mokyklos vertybes, parodykite jas atverstas priešais klasę ir atsakykite į šiuos klausimus:

- Kuri mokyklos vertybė geriausiai atitinka jūsų asmenines vertybes ir kodėl? Ar su tuo tapatinatės?
- Kuri mokyklos vertybė mažiausiai atitinka jūsų asmenines vertybes ir kodėl? Ar su tuo tapatinatės?

Vertybės

Komandos vertybės

TIKSLAI

Seminaro tikslas

- Maža studentų grupė nustato, kaip jie ketina elgtis su tomis vertybėmis, kurios yra svarbios individualiems grupės komandos nariams.
- Maža studentų grupė parengia veiksmų planą, siekdama užtikrinti grupės darbo efektyvumą ir veiksmingumą.

Seminaro rezultatai

Seminaro rezultatas – parengti veiksmų planą, kaip įgyvendinti (taikyti praktikoje) kiekvieną vertybę grupėje.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Kadangi pratimas reikalauja diskusijų ir sutarimo paieškos, mokiniai gali vieni kitus pažinoti ir jie turėtų dirbti kartu komandoje.

Dalyvaujančių žmonių skaičius

Siekiant užtikrinti užduoties efektyvumą ir veiksmingumą, patartina, kad komandą sudarytų ne daugiau kaip 4 mokiniai.

Reikalavimai

- 4 mokinių komanda dirba su „Vertybių kortelių“ rinkiniu, kuriame yra skaičiai nuo 1 iki 58, taip pat tuščia kortelė;
- A1 formato popierius.
- Lipnūs užrašų lapeliai; rašiklis ir popierius.

Numatomas laikas

Numatomas žaidimo laikas 4 mokinių komandai yra 60–90 minučių.

Atminkite, kad kai komandoje yra daugiau nei 4 mokiniai, sutarimo pasiekimo laikas gali užtrukti ilgiau.

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

1. Visas kortas išdėliokite ant stalo atverstas.
2. Šis žingsnis yra **individualus pratimas**: reikšmių pasirinkimas
3. Šis žingsnis yra **individualus pratimas**: pasirinktų vertybių vertinimas

    o Kiekvienas mokinys išreiškia savo sutikimą su pasirinktomis vertybėmis (lipniais lapeliais) ant A1 formato lapo, užrašydamas: Visiškai sutinku (+), (Iš dalies sutinku (+/-) arba Visiškai nesutinku (-) ant kiekvieno A1 formato lipduko.

    o Mokiniai savo susitarimus rašo tik dėl savo bendramokslių vertybių!

    o Rezultatai: Vertybės, pažymėtos ant A1 formato lapelių, sulaukė visų grupės narių atsiliepimų.

4. Šis žingsnis yra **grupinė veikla**: vertybių įvertinimas

    o Kiekvienam lipniam lapeliui įrašykite įvertinimą (reikšmę). Visiškai sutinku (+) = 2 taškai; Iš dalies sutinku (+/-) = 1 taškas arba visiškai nesutinku (-) = 0 taškų.

5. Nuimkite visus lipnius lapelius (vertybes) be taškų.
6. Sudėliokite lipdukus (vertybes) eilės tvarka, pradėdami nuo didžiausio balo viršuje.
7. Savo ruožtu kiekvienas mokinys pateikia savo reakciją į bendrą rezultatą (vertybių reitingą). Pradėkite nuo vertybės, kuriai teikiama didžiausia pirmenybė. Tikslas – parengti veiksmų planą, kaip įgyvendinti (praktiškai pritaikyti) kiekvieną pasirinktą ir sutartą vertybę.
8. Toliau kiekvienas studentas gali paprašyti paaiškinti pasirinktas vertybes. Atkreipkite ypatingą dėmesį į vertybes, kurioms skirtingai išreikštas sutikimas arba gauti žemi balai. Apsvarstykite, ar kiekvienai vertybei reikia tolesnių diskusijų, atsižvelgiant į jos pritaikymą praktikoje. Taip pat atsižvelkite į reitingą.
9. Užfiksuokite rezultatą nufotografuodami jį mobiliuoju telefonu.

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemoniųpriemonių apžvalga

- A1 formato popierius.
- Lipnūs užrašų lapeliai; rašiklis ir popierius.

TĘSTINĖS UŽDUOTYS

Papildomai prie užduotiesužduoties variacijos

1. Situacijos, kai mokiniai jaučiasi nesaugiai, dažnai neigiamai veikia vertybių taikymą. Komandoje prasminga tai aptarti. Procedūra, kurios galite laikytis:

- a. Visas kortas išskleiskite ant stalo atverstas.
- b. Paprašykite mokinių pasirinkti vieną ar dvi vertybes, kurių jiems sunku laikytis, kai jie jaučiasi nesaugiai.
- c. Pasirinkite vieną ar dvi vertybes, kurios jiems tampa ypač svarbios, kai jie jaučiasi nesaugūs. Šios vertybės nurodo, kaip tokiose situacijose jie norėtų, kad su jais elgtųsi bendramoksliai.
- d. Nurodykite pasirinktas vertybes. Paprašykite mokinio atsakyti į klausimą: „kokiose situacijose jaučiatės nesaugūs? Ir kaip tai veikia jūsų elgesį aptariamos vertybės atžvilgiu?“. Kiti mokiniai gali pasakyti, ar atpažįsta šį mokinį pagal jo atsakymą.

2. Būtų įdomu ištirti įvairių komandos vertybių kilmę. Šiame tyrime galėtumėte išnagrinėti šiuos klausimus:

- a. Ar yra kokių nors komandos vertybių, kurias galima susieti su kitomis situacijomis (šeima, sporto klubas ir kt.)? Jei taip, kokios jos?
- b. Ar yra kokių nors komandos vertybių, kurios jums tapo svarbios dėl tam tikros teigiamos ar neigiamos patirties? Jei taip, kokios jos ir pažymėkite jas apskritimu. Su kokia patirtimi jos susijusios?
- c. Ar yra svarbių komandos vertybių, kurios nėra įtrauktos į jūsų individualų vertybių profilį? Jei taip, kokios jos? Kokie įvykiai lėmė, kad šios vertybės tapo jums svarbesnės dirbant komandoje?

Normos

Normų matrica

TIKSLAI

Seminaro tikslas

1. Mokiniai sužino apie grupėje ar komandoje egzistuojančias normas
2. Mokiniai išmoksta pasiekti sutarimą dėl egzistuojančių normų grupėje ar komandoje

Seminaro rezultatai

Iki seminaro pabaigos mokiniai bus geriau informuoti apie savo grupėje ar komandoje galiojančias normas ir bus įvaldę metodą, kaip bendradarbiaujant pasiekti sutarimą dėl bet kokių būtinų šių normų pakeitimų.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Mokiniai turi pažinoti vieni kitus ir būti grupės ar komandos dalimi

Dalyvaujančių žmonių skaičius

Kiekvieną grupę turėtų sudaryti maždaug 3–8 žmonės

Reikalavimai

Normų kortelės ir normų matrica

Numatomas laikas

60–150 minučių.

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

1. Visas kortas išdėliokite ant stalo atverstas.

2. Normų matricą galite nubraižyti ant A-2 formato popieriaus lapo tokiu būdu:

1 Norma taikoma ir jos siekta	**2** Norma netaikoma, bet pageidaujama
3 Norma pritaikyta, bet nepageidaujama	**4** Norma netaikoma ir nepageidautina

3. Kiekvienas mokinys savo ruožtu pasirenka normą, kuri jam svarbi arba domina jo grupę. Tada jis arba ji papasakoja kitiems žaidėjams, kaip jis interpretuoja šią normą ir į kurį Normų Matricos langelį, jo manymu, ji turėtų būti, atsižvelgiant į grupės darbo būdą arba tai, kaip žmonės sutaria komandoje ar grupėje. Būtina paaiškinti pavyzdžiu. Kiti dalyviai pareiškia, ar sutinka, ar ne. Tada dalyvis padeda kortelę į pasirinktą langelį (asmuo, pasirinkęs kortelę, nusprendžia, kur ji dedama).

Pastabos :

- Kiekvienas mokinys gali nuspręsti, ar ant linijos tarp 1 ir 2 langelių padėti normą, kai ji taikoma vienose situacijose, o kitose – ignoruojama. Jis/ji taip pat gali padėti kortelę ant linijos tarp „pageidaujamo“ ir „nepageidaujamo“, jei taip yra.
- Kai konkreti norma sukelia daug diskusijų, užsirašykite ją, kad galėtumėte aptarti vėliau.

4. Kartokite 3 veiksmą, kol bus aptartos visos atitinkamos normos.

5. Pabaigoje mokiniai aptaria rezultatus. Tam naudingi keli klausimai:

a) Kas jums labiausiai išsiskiria bendrame vaizde? Ar matote ištisinę giją, einančią per ją? Jei taip, tai kur?
b) Ar yra kokių nors stipriai dominuojančių normų? Jei taip, tai kokių?
c) Ar yra kokių nors normų, kurios buvo gana latentinės ir anksčiau nebuvo aptartos? Jei taip, kokios (-ios)? Kas galėtų būti iš to, kad šios normos buvo aptartos?
d) Ar yra kokių nors taikomų normų, kurios daro įtaką viena kitai? Jei taip, tai kurios (-ios)? Kokiu būdu jos daro įtaką viena kitai?

e) Ar yra kokių nors normų, kurios prieštarauja viena kitai dėl to, kokioje srityje jos yra? Jei taip, tai kuriose? Aptarkite šias normas ir raskite sprendimą.

f) Ar yra kokių nors normų, leidžiančių nukrypti? Jei taip, tai kokių?

g) Ar dėžutėje yra kortelių, kurias norėtumėte matyti atsidūrusias 1 dėžutėje? Jei taip, kokios normos yra taikomos? Kiekvienai normai apsvarstykite priežastį, kodėl ji yra 2 dėžutėje, ir kokių veiksmų reikėtų imtis, kad ją perkeltumėte į 1 dėžę.

h) Ar yra kokių nors kortelių, padėtų 3 langelyje, kurias norėtumėte matyti 4 langelyje? Jei taip, kurios normos tai susijusios? Kiekvienai normai išsiaiškinkite, kodėl ji dedama į 3 langelį ir ką jums reikėtų padaryti, kad ji būtų perkelta į 4 langelį.

i) Ar yra kokių nors normų, kurias reikia keisti ir kurioms įtakos turi esamos normos, kurios turėtų būti išlaikytos? Jei taip, tai kurias (-ias)? Tai gali sukelti dilemą.

j) Nurodykite, kokį poveikį jums turi siūlomi g ir h žingsniuose atlikti pakeitimai.

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemoniųpriemonių apžvalga

- Plakatas ir žymeklis normų matricai nupiešti
- Vertybių žaidimas: Normų kortelės (žr. 1 priedą)

TĘSTINĖS UŽDUOTYS

Papildoma prie užduotiesužduoties variacijos

Jei įtariate, kad asmeninės komandos narių kliūtys labai trukdo keisti grupės normas, galite pasiūlyti pratimą „Normos ir kliūtys“).

Papildomi klausimai / problemos, į kurias reikia atsakyti

- Jei grupėje yra daugiau nei 8 žmonės, dirbkite pogrupiuose. Baigę 5 veiksmą, pasidalykite rezultatais.
- Kartais viena norma, pateikta netinkamame langelyje, gali būti komandos disfunkcijos priežastimi.
- Aptarti kelių svarbių grupės normų privalumus ir trūkumus gali būti labai prasminga.
- Taikant šį metodą, beveik visada išryškėja esminė grupės dinamika. Jei šiame etape iškyla į paviršių grupės viduje tvyranti įtampa, šiam metodui dažnai reikia daugiau laiko.

Normos

Normos ir kliūtys

TIKSLAI

Seminaro tikslas

1. Mokiniai suvokia grupės normų ir komandos narių asmeninių kliūčių koreliaciją.
2. Mokiniai supranta, kaip jų pačių patirtis ar įsitikinimai gali paveikti jų dalyvavimą grupės normose ir jų laikymąsi.

Seminaro rezultatai

Po šių seminarų mokiniai gebės atpažinti ir spręsti grupės normų ir savo bei kitų asmeninių kliūčių sąsajas, ugdydami didesnį sąmoningumą ir bendravimą komandoje bei prisidėdami prie funkcionalesnės ir darnesnės darbo aplinkos kūrimo.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Mokiniaidirba komandoje, gerai pažįsta vienas kitą, vyrauja saugi atmosfera.

Dalyvaujančių žmonių skaičius

3–8 mokiniai grupėje

Reikalavimai

Kiekvienai mokinių porai – po vieną kortelių su „normomis“ (Vertybių žaidimas) rinkinys ir po vieną kortelių su „kliūtimis“ (Motyvacijos žaidimas) rinkinys.

Numatomas laikas

60–90 minučių.

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

Prieš taikant šį metodą, žaidžiama normų matrica, kurios metu turėtų paaiškėti, kurias konkrečias grupės normas komanda nori taikyti labiau. Šis metodas gali būti naudojamas, kai įtariate, kad komandos narių asmeninės kliūtys trukdo keisti grupės normas.

- Mokiniai suskirstomi poromis. Grupės normos, kurias reikia taikyti dažniau, išdėstomos eilėje tarp kiekvienos poros narių.
- Kiekviena pora gauna „kliūčių“ kortelių rinkinį. Kiekvienas narys pasirenka bent 2 ir iki 5 kliūčių, su kuriomis jis/ji kartais asmeniškai atpažįsta save. Jie užrašo du kliūties išlaikymo privalumus ir 2 trūkumus.

PAVYZDYS: „Aš visada turiu būti stiprus“

- Privalumas: Jei esu stiprus, neprašau pagalbos, o jei neprašau pagalbos, išvengiu naštos ir atstūmimo.
- trūkumas: neleidžiu sau rodyti savo pažeidžiamumo; tai sukuria atstumą, nes nesuvokiamas autentiškumas.

Kiekvienai kliūčiai mmokiniai turi apsvarstyti, ar ji trukdo jiems taikyti ar laikytis kurios nors grupės normos. Jei taip yra, jie susieja atitinkamą kliūtį su nagrinėjama norma ir savęs paklausia: „Kokios šios kliūties naudos aš asmeniškai turėčiau atsisakyti, kad galėčiau taikyti grupės normą?“ „Ar tai ir mano noras?“

Pastaba: kartais pageidaujama grupės norma yra visiškai priešinga asmeninei kliūčiai. Pavyzdžiui, jei grupės norma yra „tau leidžiama klysti“, o kliūtis – „man neleidžiama klysti“.

Mokiniai aptaria rezultatą su savo kolega. Keletas klausimų, į kuriuos reikėtų atsižvelgti:

- Kas jus stebina bendrame vaizde?
- Ar yra kokių nors ryškių panašumų ar skirtumų tarp jūsų ir jūsų partnerio?
- Kokias kliūtis įžvelgiate arba neįžvelgiate savo drauge?
- Apžvalga viso posėdžio metu:
- Kiekvienas mokinys įvardija didžiausią kliūtį, kuri paveikia vieną iš grupės normų, kurią komanda norėtų labiau taikyti. Taip pat nurodykite, kurios kliūties naudos reikia atsisakyti.
- Mokiniai grupėse suformuluoja abipusę išvadą.

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemonių apžvalga

- „Norminių“ kortelių rinkinys kiekvienai dalyvių porai – žr. 3 priedą.
- Kiekvienai dalyvių porai skirtas kortelių rinkinys „Kliūčių / ribojančių įsitikinimų“ – žr. 4 priedą.

TĘSTINĖS UŽDUOTYS

Papildoma prie užduoties variacijos

Dažnai egzistuoja koreliacija tarp kliūčių ir vertybių, kurių norėtumėte labiau paisyti. Pavyzdžiui, kliūtis „negaliu parodyti savo jausmų“ gali labai trukdyti „sąžiningumo“ vertybei. Jei norite ištirti šią koreliaciją, 1 žingsnyje pasirinkite 3–5 vertybes, kurių norėtumėte labiau paisyti.

Papildomi klausimai / problemos, į kurias reikia atsakyti

- Kartais konkreti kliūtis prieštarauja pageidaujamai grupės normai. Pavyzdžiui, jei kliūtis yra „nenoriu įskaudinti kitų“, o grupės norma yra „nevenkite konfliktų“
- Šis metodas sprendžia labai asmenines problemas. Labai svarbu, kad dalyviai būtų nuoširdžiai motyvuoti keisti grupės normas ir drąsiai susidurti su asmeninėmis kliūtimis.

Įpročiai

Įpročių koliažas

TIKSLAI

Seminaro tikslas

- Mokiniai skatinami individualiai ir grupėmis apmąstyti įpročių temą.
- Mokiniai tyrinėja kultūrinius įpročius.
- Mokiniai skatinami apmąstyti dažnai panašių sąvokų (įpročių, tradicijų, ritualų ir kt.) skirtumus.

Seminaro rezultatai

Iki seminaro pabaigos mokiniai bus įgiję gilesnį ir visapusiškesnį įpročių sąvokos supratimą. Jie gebės atpažinti įpročių, tradicijų ir ritualų skirtumus ir tyrinėti įvairią kultūrinę įtaką šioms praktikoms, taip didindami supratimą apie kultūrinę įvairovę ir jos reikšmę kasdienėms praktikoms.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Ne, dalyviai nebūtinai turi būti pažįstami prieš pradedant veiklą. Pagrindinis šio užduoties tikslas – paskatinti grupinę refleksiją ir diskusiją tokia universalia tema kaip įpročiai.

Dalyvaujančių žmonių skaičius

2–20 žmonių, suskirstytų į 4–5 mažas grupes. Jei dalyviai priklauso skirtingoms tautoms ir kultūroms, sugrupuokite žmones pagal šį kriterijų.

Reikalavimai

Plakatas kiekvienai grupei; laikraščiai, žurnalai, dienoraščiai, priemonės; žirklės ir klijai; didelė ir patogi darbo vieta

laikraščiai ir kitos vaizdinės

Numatomas laikas

Apie 45–60 minučių.

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

- **Grupių suskirstymas:** mokiniai suskirstomi į mažas grupes. Jei jie priklauso skirtingoms tautoms ir kultūroms, žmones galima grupuoti pagal šį kriterijų: sukurti grupes su tos pačios tautybės nariais, kurie dirba kartu ir vėliau dalijasi savo darbu su kitų grupių / tautų atstovais.

- **Priemonių paskirstymas**: Kiekviena grupė turės plakatą, žurnalus, laikraščius, žirkles ir klijus.

- **Kūrybinis etapas**: kiekvienos grupės prašoma sukurti plakatą, iškirpti, suklijuoti arba nupiešti vaizdus, kurie geriausiai atspindi įpročius, naudojant jiems pateiktas medžiagas. Kiekvienos grupės dalyviai skatinami individualiai ir grupėmis apmąstyti įpročių temą, aptarti ir ieškoti tinkamiausių vaizdavimo būdų.

- **Dalijimasis darbu plenarinėje grupėje**: Kai visos grupės baigia, koliažai yra pristatomi, o kiekviena grupė paaiškina savo pasirinktų vaizdų koliažą.

- **Diskusija tema ir baigiamosios veiklos apmąstymai**: pabaigoje vedama diskusija gali apmąstyti įpročių ypatybes, klausiant dalyvių, ar jie pastebėjo kokių nors ypatingų aspektų kitų grupių koliažuose, ar jie mano, kad įpročiai gali keistis laikui bėgant, kuo, jų manymu, skiriasi „įpročiai“, „rutina“ ir „tradicijos“, paaiškinant skirtumą ir pan.

Vaidmenys

- Mokytojas (-a): vadovaus visam procesui, paaiškins tikslus ir etapus, koordinuos diskusijas ir teiks pagalbą kuriant koliažą bei atliekant galutinę refleksiją.
- Mokinių vaidmuo: kiekvienas mokinys aktyviai prisideda prie koliažų kūrimo, vaizdų dalijimosi ir diskusijų.

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemonių apžvalga

- Žurnalai, laikraščiai, paveikslėliai, nuotraukos: koliažams kurti, leidžiant dalyviams rasti paveikslėlius, kurie atspindi jų kasdienius įpročius.

- Žirklės ir klijai: paveikslėliams kirpti ir suklijuoti.
- Didelės rašymo lentos arba lapai: kiekvienai grupei koliažui surinkti.
- Žymekliai ir rašikliai (nebūtina): prireikus pridėti žodžių ar piešinių prie koliažo.
- Koliažų demonstravimo paviršius (siena, stalas, rašymo lenta): kad visi dalyviai galėtų peržiūrėti vaizdus ir jais dalytis su kitais.

TĘSTINĖS UŽDUOTYS

Papildoma prie užduoties variacijos

Variacijos

- Šis pratimas galėtų būti ypač įdomus, jei jį atliktų skirtingų tautybių grupės. Dėl skirtingų rezultatų, kurie gali atsirasti, mokiniai plenariniuose posėdžiuose gali turėti galimybę atvirai analizuoti ir aptarti savo ir kitų įpročius, bandydami suprasti, kaip jie veikia kasdienį gyvenimą ir kokie yra bendri iššūkiai, nepaisant kultūrinių skirtumų.
- Jei norite suteikti dinamiškumo, galite paprašyti grupių įtraukti ne tik paveikslėlius, bet ir kiekvienos šalies citatas, patarles, šūkius, posakius, kalbančius apie kultūrinius įpročius, arba sakinius, apibendrinančius jų kasdienybę. Tai gali paskatinti diskusiją apie konkrečius kultūrinius aspektus, panašumus ir skirtumus tarp įvairių šalių.

Papildomi klausimai / problemos, į kurias reikia atsakyti

Būtinai sukurkite saugią, nešališką aplinką, kurioje visi galėtų laisvai reikšti save.

Ubuntu

Balionai

TIKSLAI

Seminaro tikslas

- Mokiniai apmąsto empatiją, savitarpio pagalbą ir tarnystės jausmą.
- Mokiniai gilina Ubuntu filosofiją ir tarnaujančią lyderystę.

Seminaro rezultatai

Užduoties pabaigoje mokiniai gebės atpažinti ir vertinti žmonių tarpusavio priklausomybę, išreikštą principu „Aš esu, nes esame mes“. Jie praktikuos empatiją ir apmąstys solidarumo svarbą kuriant įtraukesnes ir bendradarbiaujančias bendruomenes.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Ne, dalyviai nebūtinai turi būti prieš pradedant veiklą.

Dalyvaujančių žmonių skaičius

Rekomenduojamas dalyvių skaičius. Tai priklausys nuo grupės dydžio (pavyzdžiui, klasės grupei).

Reikalavimai

Reikalinga didelė erdvė (be kėdžių / stalų), kurioje būtų galima kelti triukšmą. Nors erdvė didelė , ji turėtų būti su ribomis, kad dalyviai neišsiskirstytų.

Numatomas laikas

30 minučių

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

1 akimirka – įvyksta treniruočių salėje

- Kiekvienas dalyvis gauna lipduką (arba mažą popieriaus lapelį) ir rašiklį.
- Vedėjas pakviečia kiekvieną dalyvį trumpai apmąstyti: „Kokia mano didžiausia svajonė?“, „Ką iš tikrųjų norėčiau išvysti išsipildžius?“. Apmąstę, mokiniai turėtų užrašyti savo svajonę ant lipnaus lapelio / popieriaus lapelio.
- Užrašius savo sapnus, vedėjas paprašo dalyvių du kartus sulankstyti lipduką / popieriaus lapą ir išorėje užrašyti savo vardą. Tikslas – neatplėšiant lapo nustatyti jo savininką, užtikrinant privatumą.

2-as momentas – įvyksta didelėje erdvėje (pageidautina lauke)

- Dalyviai išsirikiuoja į dvi lygiagrečias eiles (vienas priešais kitą) arba ratą ir kiekvienas gauna po tuščią balioną. Kadangi erdvė didelė, vedėjai turėtų apibrėžti žaidimo aikštelės ribas, kad išvengtų išsisklaidymo.
- Vedėjas paprašo kiekvieno dalyvio įdėti savo svajonę į balioną, jį pripūsti ir užrišti mazgu. Paaiškina, kad nuo šio momento (kai lipdukas / popieriaus lapas yra baliono viduje) svajonę simbolizuoja balionas.
- Išlaikydamas pradinę poziciją, vedėjas prašo visų tylėti, užmerkti akis ir laisvą ranką (be baliono) padėti už nugaros.
- Paprašydamas tylos, vedėjas informuoja dalyvius, kad jiems į ranką už nugaros bus įdėtas daiktas (niekada neatskleidžiant, koks tai daiktas) ir kad svarbu nekomentuoti ar nereaguoti. Praeidami iš paskos dalyviams, vedėjai diskretiškai kiekvienam įteikia po dantų krapštuką.
- Kai visi rankose gauna po dantų krapštuką, vedėjas duoda tokį nurodymą: „Prieš pradėdami žaidimą, žinokite, kad galioja tik viena taisyklė: laimi tas, kuris išgelbėja savo svajonę / balioną. 1, 2, 3 – žaidimas prasideda!“ Jei dalyviai nereaguoja, vedėjas turėtų pakartoti taisyklę, pabrėždamas „Laimėtojas“, kad paskatintų konkurenciją ir ataką. Jei per 5 minutes balionai nesprogsta (kas mažai tikėtina), vedėjas baigia žaidimą ir pereina prie apmąstymų (žr. 2 situaciją apmąstymų užuominų skiltyje).
- Žaidimas baigiasi, kai lieka tik vienas balionas (nes įprasta sunaikinti kito balioną, norint išsaugoti savąjį) arba po 10 minučių. Svarbu, kad vedėjas atkreiptų dėmesį į skirtingus dalyvių metodus, kuriuos jie galėtų aptarti apmąstydami: baliono apsaugą; kitų balionų puolimą ir kt. Žaidimo metu vedėjas turėtų nuolat priminti dalyviams, kad balionai būtų matomi (jų negalima paslėpti po drabužiais).

3-ioji akimirka – geriausia įvyksta žaidimo erdvėje

- Moderatorius vadovauja refleksijai (žr. refleksijos užuominas), o pabaigoje jis turėtų atkreipti dėmesį į rūpesčio etikos svarbą, paprašydamas dalyvių surinkti nuo grindų balioną ir popieriaus likučius kaip rūpesčio aplinka ženklą. Svajonės turėtų būti grąžintos jų savininkams kaip rūpesčio kitais gestas ir ženklas, kad rekonstrukcija visada įmanoma, nepaisant žalos.
- Galiausiai vedėjas paprašo dalyvių išsaugoti savo svajones ir vėliau jas užsirašyti sąsiuviniuose.

Apmąstymų užuominos

(**1 situacija)**

Žaidimui pasibaigus, priklausomai nuo dalyvių skaičiaus, refleksija gali būti vykdoma mažose arba didelėse grupėse. Visiems susėdus, refleksija pradedama klausimu: „Kokie nurodymai jums buvo duoti žaidimo pradžioje?“ „Kas laimėjo žaidimą? Jei visi būtų tiesiog gynę savo balioną, o ne puolę, visi būtų buvę išgelbėti ir visi būtų laimėję.“

Fasilitatorius turėtų skatinti apmąstyti šį pratimą: „Kas nutiko ir kodėl?“, „Kaip jautėtės (tie, kurie susprogdino balioną, ir tie, kurie nesusprogdino kitų balionų)?“, „Ar būtų buvęs įmanomas kitoks rezultatas? Kuris?“. Visus dalyvių indėlius reikėtų panaudoti apmąstant kai kuriuos klausimus:

- Kiekvienas galėjo laimėti žaidimą. Nereikėjo vieno laimėtojo ir kelių pralaimėtojų. Konkurencija dažnai skatina mus elgtis savanaudiškai, neatsakingai ir nesirūpinti kitais.
- Impulsyvumo vaidmuo priimant sprendimus / elgesyje. Dauguma žmonių išgirdę žodį „laimėti“ net nesustoja apmąstyti žaidimo taisyklių ir galimų žaidimo ar elgesio būdų.
- Prieiga prie „ginklo“ taip pat gali sąlygoti elgesį. Vien tai, kad turime prieigą prie dantų krapštuko, dar nereiškia, kad turime jį naudoti. Kokiose situacijose tai nutinka mūsų gyvenime ar realybėje aplink mus?
- „Nedaryk kitiems to, ko nenorėtum, kad tau darytų.“ Paprastai žmonės, kurie nesprogdina kitų balionų, jaučiasi suirzę, nusivylę ir bejėgiai. Kai kurie žaidimo metu pakeičia savo poziciją ir pradeda sprogdinti kitų balionus: „Jie susprogdino mano balioną, todėl aš irgi susprogdinsiu jų.“ Pagalvokite apie kerštо elgesį ir kaip lengvai eskaluojasi „smurtas“. Kaip dažnai savo gyvenime darome kitiems tai, ko nenorėtume, kad mums būtų daroma?

(2situacija)

Jeibalionai nesprogsta, apmąstymas turėtų būti toks: „Kas nutiko? Kokie buvo jums duoti nurodymai? Kodėl niekas nesusprogdino kito baliono? Kas laimėjo žaidimą?“ Dalyvių įspūdžiai turėtų būti panaudoti apmąstant ankstesnius ir toliau pateiktus punktus:

- Visi laimėjo. Mes galime ir turėtume rūpintis kitais net ir konkurencingoje aplinkoje. Nors konkurencija yra realybė daugeliu mūsų gyvenimo akimirkų, tai, kaip ją patiriame, daro viską.
- Įžvalgumo svarba prieš imantis veiksmų. Kai prieš veikdami sustojame apmąstyti, galime rasti skirtingus galimus rezultatus.
- Jie turėjo „ginklą“ rankose, bet nusprendė jo nepanaudoti ir nesugriovė niekieno svajonės.
- Jei jie būtų sugriovę kitų svajones, tai greičiausiai būtų sužadinusi kerštо jausmą. Kiti galėtų atsakyti tuo pačiu.

Dėmesys

- Ši dinamika veikia geriau, jei nuo pat pradžių sukuriama atpalaiduojanti žaidimo aplinka. Taip pat svarbu, kad „8 žingsnyje“ moderatorius paryškintų žodį „laimi“, o tai iš karto pažadina konkurencijos dvasią.
- Refleksijos atlikimas toje pačioje žaidimo erdvėje padeda išvengti pertraukos, kuri gali atsirasti judant iš vienos erdvės į kitą.
- 7 veiksme niekada nesakykite ir neduokite suprasti, kad jiems bus duodami dantų krapštukai.

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemonių apžvalga

- Įvairių spalvų balionai
- Dantų krapštukai
- Lipnūs lapeliai arba mažas popieriaus lapas
- Rašiklis

Ubuntu

Žmogaus bingo

TIKSLAI

Seminaro tikslas

- Mokiniai prisistato.
- Mokiniai patiria grupės sanglaudą.

Seminaro rezultatai

Po šios interaktyvios ledlaužio veiklos mokiniai geriau pažins vieni kitus, pagerins socialinę sąveiką ir sukurs teigiamą grupės atmosferą, skatinančią bendradarbiavimą ir atvirumą.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Ne, ši veikla skirta padėti žmonėms geriau pažinti vieniems kitus, todėl ji tinka ir grupėms, kurių dalyviai dažniausiai nėra susipažinę.

Dalyvaujančių žmonių skaičius

Idealiai tinka 6 ar daugiau žmonių grupėms, be viršutinės ribos, nors 15–30 dalyvių paprastai yra geriausia grupė, skatinanti dinamišką sąveiką.

Reikalavimai

- Erdvi patalpa, kurioje dalyviai gali laisvai judėti.
- Fasilitatoriai (animatoriai), kurie vadovauja veiklai ir stebi jos eigą.

Numatomas laikas

Maždaug 20–30 minučių.

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

Paruošimas:

Moderatoriai parengia ir peržiūri žaidimo lapus su įvairiais dalyviams aktualiais teiginiais, prireikus pakoreguodami turinį, kad jis atitiktų grupės kontekstą.

Paskirstymas:

Kiekvienas dalyvis gauna žaidimo lapą ir rašiklį arba pieštuką.

Paaiškinimas:

Vedėjas paaiškina taisykles:

- Dalyviai turi vaikščioti po kambarį, kad surastų ką nors, kas atitinka teiginį jų lape.
- Radus atitikmenį, asmuo pasirašo lape šalia teiginio.
- Kiekvienas dalyvis kito dalyvio lapą gali pasirašyti tik vieną kartą.
- Dalyviai negali pasirašyti savo lapo.

Žaidimo eiga :

Dalyviai juda, bendrauja ir renka parašus. Pirmasis, užpildęs savo lapą, sušunka „Bingo“ arba, jei laikas baigiasi, laimi tas, kuris surinko daugiausiai parašų.

Patvirtinimas ir apibendrinimas:

Moderatorius sustabdo žaidimą ir patikrina parašus, paprašydamas dalyvių patvirtinti savo teiginius, tada trumpai apmąsto patirtį.

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemonių apžvalga

- Spausdinti žaidimo lapai su su dalyviais susijusiais teiginiais – žr. 5 priedą.
- Rašikliai arba pieštukai kiekvienam dalyviui.
- Pasirinktinai: gyva foninė muzika, suteikianti kambariui energijos.

Ubuntu

Kėdžių žaidimas

TIKSLAI

Seminaro tikslas

- Mokiniai lavina bendradarbiavimo ir neverbalinio bendravimo įgūdžius per interaktyvų žaidimą.
- Mokiniai apmąsto komandinio darbo vertę ir iššūkius, su kuriais susiduriama siekiant bendrų tikslų.
- Mokiniai lavina kolektyvinius problemų sprendimo gebėjimus dinamiškoje ir tylioje aplinkoje.
- Mokiniai tyrinėja ir įsisavina Ubuntu filosofiją, pripažindami tarpusavio priklausomybės ir abipusės paramos svarbą.

Seminaro rezultatai

Po šio žaidimo mokiniai geriau supras, kaip veikia bendradarbiavimas, pripažindami klausymosi, stebėjimo ir bendrų strategijų svarbą siekiant bendrų tikslų. Jie apmąstys konkurencijos ir bendradarbiavimo skirtumus bei bendro veikimo galią.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Ne, išankstinė pažintis nebūtina. Iš tiesų, ši veikla ypač veiksminga naujai susikūrusiose grupėse arba grupėse, kurioms reikia pagerinti vidinę dinamiką.

Dalyvaujančių žmonių skaičius

Tinka grupėms, kuriose dalyvauja mažiausiai 9 dalyviai (idealiu atveju – po 3, kad būtų suformuotos subalansuotos pogrupės). Gerai veikia su vidutinėmis ir didelėmis grupėmis (iki 30–35 žmonių).

Reikalavimai

- Didelė erdvė dalyviams laisvai judėti ir kėdėms pastatyti centre.

- Bent 3 fasilitatorių komanda (po vieną kiekvienai pogrupei).
- Būdas duoti „sustojančio“ arba „sustojimo“ signalus (pvz., balsu arba švilpuku).
- Sudedamos kėdės, kurių skaičius neviršija pusės bendro dalyvių skaičiaus.
- Laikas, skirtas galutinei grupės refleksijai.

Numatomas laikas

Maždaug 30 minučių:

- 5 min. pasiruošimas ir paaiškinimas
- 5–20 minučių trukmės žaidimas (galima kartoti)
- 5–10 min. trukmės grupės aptarimas ir refleksija

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

Paruošimas:

- Kambario centre pastatykite vieną ant kitos sudedamų kėdžių grupę (ne daugiau kaip pusę dalyvių skaičiaus).
- Suskirstykite dalyvius į 3 vienodo arba panašaus dydžio pogrupius ir išdėstykite juos trijuose skirtinguose kambario kampuose arba vietose.
- Kiekvienas moderatorius gauna vieną konkretų tikslą, kurį gali priskirti tik savo pogrupiui (privačiai):
    - 1 grupė: Apverskite visas kėdes aukštyn kojomis (kojos pakeltos).
    - 2 grupė: Sudėkite visas kėdes vieną ant kitos.
    - 3 grupė: Sustatykite visas kėdes prie sienos.

Dinamizmas (veiklos srautas) :

- 1 žingsnis: Kėdes jau sustačius centre, dalyviai suskirstomi į tris grupes ir išdėstomi atskirose kambario vietose.
- 2 žingsnis: Pagrindinis fasilitatorius paaiškina, kad veikla turi būti atliekama visiškoje tyloje, neleidžiant jokio žodinio bendravimo – nei komandų viduje, nei tarp jų.
- 3 žingsnis: Kiekvienas moderatorius privačiai perteikia grupės tikslą, užtikrindamas, kad jo negirdėtų kitos pogrupės.
- 4 žingsnis: Prieš pradedant, pagrindinis fasilitatorius paaiškina, kad prireikus bus naudojama komanda „stop“ arba „sustingti“. Išgirdę tai, visi dalyviai turi nedelsdami sustoti savo vietose. Ši taisyklė naudojama agresyviam ar chaotiškam elgesiui nuraminti.
- 5 žingsnis: Žaidimas prasideda. Dalyviai juda chaotiškai, bandydami pasiekti savo grupės tikslą, nekalbėdami. Jie gali naudoti gestus, bet negali bendrauti žodžiu.
- 6 veiksmas: Kiekvieną kartą, kai sušunka „sustingti“, vedėjas trumpai užsimena apie apmąstymus, pavyzdžiui:
    - „Ar jūsų strategijos veikia?“

  - "Kas negerai?"
  - "Pagalvokite apie dienos temą!"
- 7 žingsnis: Žaidimas kartojamas tiek kartų, kiek reikia, kol dalyviai supranta, kad komandų bendradarbiavimas yra vienintelis būdas sėkmingai pasiekti visus tris tikslus vienu metu.

Žaidimas baigiasi tik tada, kai visos trys grupės įvykdo savo tikslus arba pasibaigus skirtam laikui, o vedėjas turėtų užbaigti, paklausdamas kiekvienos grupės: „Ar esate patenkinti sprendimu ir ar pasiekėte savo tikslą?“.

GALUTINIS TIKSLAS – Kad grupė padarytų išvadą, jog kiekvienas gali pasiekti savo tikslus ir galiausiai visos kėdės būtų sudėtos viena ant kitos, apverstos aukštyn kojomis ir atremtos į sieną.

Penas apmąstymui

- Fasilitatorius turėtų paprašyti dalyvių pasidalyti savo patirtimi dinamikos metu ir, stebėdamas skirtingą elgesį, gali padėti pateikdamas keletą komentarų: kas stovėjo vietoje, nes nesuprato žaidimo, kas šoko į kėdžių vidurį, kas bandė arba norėjo planuoti, kas bandė/norėjo bendrauti nuo pat pradžių ir pan.
- Animatorius užbaigia apmąstymą pabrėždamas konkurencijos ir bendradarbiavimo temą.

Siūlomas metodas: suvokimas, kad dažnai esame „impulsyviai linkę konkuruoti“, kad mums sunku matyti toliau nei savo grupė, kad mažai dėmesio skiriame kitiems ir kad mažai laiko skiriame planavimui, yra pagrindiniai šios dinamikos aiškinimo elementai. Mąstymas prieš veikiant, apsižvalgymas ir daugelio dalyvių supratimas bei bendravimas yra vieni pagrindinių bendradarbiavimo ir komandinio darbo elementų.

Dėmesys

- 3 veiksme svarbu, kad kiekvienas fasilitatorius būtų tikras dėl tikslo / nurodymo, kurį reikia perduoti kiekvienam pogrupiui, kad instrukcija nekartotų.
- 4 veiksme nurodytus įsakymus galima pakeisti švilpuko garsu.
- Venkite pateikti neatidėliotiną sprendimą dinamikos pabaigai.

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemonių apžvalga

- Sudedamos kėdės (po vieną 2 dalyviams arba mažiau)
- Švilpukas ar kitas įrankis, signalizuojantis „užšalti“ arba „sustoti“
- Moderatoriaus instrukcijų lapai su komandos tikslais
- Pasirinktinai: foninė muzika apšilimo metu (prieš prasidedant žaidimui)

Aktyvus klausymasis

Klausytojų tipai Savijsivertinimo testas

TIKSLAI

Seminaro tikslas

- Mokiniai apmąsto ir tobulina savo klausymosi įpročių suvokimą
- Mokiniai supranta, kuris klausymosi būdas vyrauja jų bendravime su kitais.

Seminaro rezultatai

Po šių seminarų Mokiniai aiškiau supras savo klausymosi įpročius ir geriau žinos klausymosi metodus, kurie dažniausiai dominuoja jų bendravime su kitais, o tai leis jiems pagerinti tarpasmeninio bendravimo įgūdžius.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Ne, kadangi tai yra Savijsivertinimo testas, kiekvienas mokinys dirba individualiai

Dalyvaujančių žmonių skaičius

Kintama, priklausomai nuo seminare dalyvaujančių studentų skaičiaus

Reikalavimai

- Kiekvieno studento testo ir vertinimo lapo kopija – žr. 6 priedą
- Rašikliai

Numatomas laikas

Apie 25 minutes

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

- **Įvadas ir tikslo pristatymas**: pradėkite užsiėmimą trumpai pristatydami užduoties tikslus, kad mokiniai suprastų, kodėl jie laiko testą. Paaiškinkite, kad pagrindinis tikslas yra apmąstyti savo klausymosi stilių ir nustatyti, kurie požiūriai dominuoja jų bendravime su kitais.

- **Anketos išdalinimas**: kiekvienam mokiniui išdalinkite testo kopiją. Prie kiekvieno testo turėtų būti pridėtas rašiklis. Svarbu užtikrinti, kad visi turėtų reikiamas priemones savarankiškam pratimui atlikti.

- **Instrukcijų paaiškinimas**: garsiai perskaitykite testo pildymo instrukcijas, kad įsitikintumėte, jog visi supranta, kaip pildyti klausimyną. Nurodykite, kad testas pagrįstas subjektyviu klausymosi įpročių vertinimu.

- **Laikas testui atlikti**: duokite mokiniams nustatytą laiką (apie 15 minučių) anketai užpildyti. Šio laiko turėtų pakakti, kad visi apmąstytų ir tiksliai atsakytų į klausimus. Per šį laiką padėkite, jei kas nors abejoja, tačiau leiskite veiklai vykti savarankiškai.

- **Vertinimas ir refleksija**: kai visi atliks testą, paprašykite mokinių pasitikrinti savo klausymosi stilių ir pakvieskite juos apmąstyti bei apsvarstyti, kaip jie galėtų pritaikyti šias įžvalgas savo tarpasmeniniams įgūdžiams tobulinti.

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemonių apžvalga

- Savijsivertinimo testas: klausimyno kopija kiekvienam studentui – žr. 6 priedą
- Rašiklis: testo atlikimui.
- Vertinimo lapas: rezultatams įvertinti (galima išdalinti pabaigoje, kad būtų lengviau savirefleksija)

Aktyvus klausymasis

Klausymasis ir neklausymas

TIKSLAI

Seminaro tikslas

- Mokiniai apmąsto aktyvaus klausymosi svarbą
- Mokiniai atpažįsta aktyvaus ir pasyvaus klausymosi ypatybes, įgydami įžvalgų apie tai, kaip jos veikia bendravimą.
- Mokiniai didina emocinį sąmoningumą, dalijasi asmenine patirtimi ir apmąstymais, kad skatintų gilesnį tarpusavio supratimą.

Seminaro rezultatai

Po šių seminarų mokiniai giliau supras aktyvaus ir pasyvaus klausymosi poveikį bendravimui, emociniam sąmoningumui ir santykiams, todėl galės pritaikyti šias įžvalgas savo klausymo įgūdžiams tobulinti ir prasmingesnei sąveikai skatinti.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Šis pratimas gerai tinka tiek pažįstamoms, tiek nepažįstamoms grupėms. Grupėse, kuriose dalyviai pažįsta vienas kitą, gali būti didesnis pasitikėjimas ir atvirumas, o tai gali būti naudinga, bet nebūtina.

Dalyvaujančių žmonių skaičius

Kintama, bet rekomenduojama nuo 12 iki 20 žmonių, grupėse po 4–6 žmones.

Reikalavimai

Pakankamai didelė erdvė, kad būtų galima dirbti grupėse ir dalytis informacija plenarinėje sesijoje

Numatomas laikas

Apie 25 minutes. Būkite pasiruošę pakoreguoti grupės ar plenarinės diskusijos laiką, jei kiltų ypač įdomi ar įžvalgi diskusija.

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

- **Įvadas**: užduoties tikslas yra apmąstyti klausymosi patirtį tiek klausytojo, tiek kalbėtojo požiūriu.
- **Grupių suskirstymas**: mokiniai suskirstomi į mažas grupes (po 4–5 žmones kiekvienoje grupėje). Kiekvienai grupei išdalijami lipnūs lapeliai ir rašikliai.
- **Veikla**: kiekviena grupė gauna lapelius, ant kurių turi užrašyti po vieną žodį, atspindintį jų mintis, atsakant į šiuos klausimus:
    - „Pagalvokite apie žmogų, kuris paprastai jūsų klausosi. Kaip jaučiatės kartu su juo?“
    - „Pagalvokite apie žmogų, kuris paprastai jūsų neklauso. Kaip jaučiatės kartu su juo?“

Kiekvienas apmąstymas turėtų būti užrašytas ant vieno lipniojo lapelio. Kiekviena grupė gali užrašyti maksimalų lipnių lapelių skaičių savo mintims surinkti (pavyzdžiui, 5).

- **Bendras pasidalijimas ir diskusija**: grupės susirenka pasidalinti savo apmąstymais. Kiekviena grupė pasidalija savo lipniaisiais lapeliais ir pritvirtina juos prie lentos ar plakato. Mokytojas padeda grupei surūšiuoti lipniuosius lapelius pagal teminius panašumus ir gali užduoti klausimus, kad pagilintų apmąstymus. Baigiamojoje diskusijoje skatinama ištirti ir apmąstyti, kaip aktyvus klausymasis veikia santykius ir gerovę.

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemonių apžvalga

- Lipnūs užrašų lapeliai
- Žymekliai arba rašikliai
- Rašomoji lenta arba plakatų popierius lipnioms lentelėms grupuoti

Aktyvus klausymasis

Klausyk manęs, turiu problemą

TIKSLAI

Seminaro tikslas

- Mokiniai sužino apie dažniausiai pasitaikančius klausymosi spąstus
- Mokiniai supranta skirtumą tarp gero ir prasto klausymosi
- Mokiniai ugdo supratimą apie skirtingus klausymosi elgesius

Seminaro rezultatai

Po šių seminarų mokiniai geriau supras dažniausiai pasitaikančius klausymosi sunkumus, gebės atskirti gerą ir blogą klausymo praktiką ir geriau supras skirtingą klausymosi elgesį, o tai leis jiems pagerinti bendravimą ir empatiją tiek asmeninėje, tiek profesinėje aplinkoje.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Mokiniai nebūtinai turi vieni kitus pažinoti. Vaidmenų žaidimas gali gerai veikti net ir su žmonių grupėmis, kurios nėra pažįstamos , nes dėmesys sutelkiamas į klausymo dinamiką. Tiesą sakant, gali būti įdomu stebėti, kaip žmonės reaguoja į klausymosi situacijas, remdamiesi savo patirtimi ir elgesiu, nepriklausomai nuo to, ar jie pažįsta vienas kitą, ar ne.

Dalyvaujančių žmonių skaičius

Kintama, bet rekomenduojama nuo 6 iki 12 žmonių, iš kurių bent vienas savanoris atliktų vaidmenų žaidimą, o kiti – stebėtojai.

Reikalavimai

Šiam pratimui nereikia jokių specialių reikalavimų, išskyrus dalyvių norą įsitraukti į vaidmenų žaidimą ir apmąstyti klausymo dinamiką.

Numatomas laikas

Apie 20 minučių.

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

. **Vaidmenų žaidimo įvadas**: mokytojas paaiškina, kad bus suvaidinta scena, siekiant pabrėžti įprastą klausymosi veiksmo dinamiką, tačiau nesuteikia mokiniams jokios išankstinės informacijos, kad jiems nebūtų daroma įtaka ir kad scena būtų kuo natūralesnė. Paaiškinama, kad jie neturės scenarijaus, o vaidins vaidmenis pagal paprastą išgalvotą scenarijų.

- **Savanorių rengimas**: mokytojas pakviečia mokinius žengti į priekį, jei jie nori dalyvauti vaidmenų žaidime. Jei savanorių neatsiranda, mokytojas gali pasirinkti vieną ar du žmones. Visų kitų mokinių maloniai prašoma stebėti ir klausytis, kas vyksta, kad galėtų įsikišti ir prisidėti vėlesnėmis apmąstymų akimirkomis .

- **Vaidmenų žaidimas**: su mokytoju vystoma scena, kurioje aiškinama jį kamuojanti problema. PAVYZDYS: Dėl darbo jis dažnai nebūna namuose, todėl galimybės praleisti laiką su žmona tampa vis retesnės. Be to, jis užsimena, kad jo žmona pradėjo pildyti laisvalaikį Pilatesu, šokių pamokomis ir kita panašia veikla. Mokytojas išreiškia mokiniams savo nusivylimą, nes jų laikas kartu ir taip buvo ribotas, o dabar dar sunkiau rasti akimirkų kartu. Jo žmona nenori atsisakyti savo pomėgių, ir galbūt tai net nebūtų sąžininga. Mokytojas paaiškina, kad jis iš tikrųjų nežino, ką daryti... Šiuo metu paprastai įsikiša savanoris(-iai). Jie paprastai duoda neprašytų patarimų, pateikia kažkokį netiesioginį/aiškų vertinimą arba bando pasiūlyti kokį nors sprendimą...

- **Diskusija ir atsiliepimai**: Po vaidmenų žaidimo mokytojas paprašo visų mokinių apmąstyti situaciją.

  Galimi klausimai diskusijai vesti:

  o Kaip jautėtės klausytojo vaidmenyje?
  o Ar pastebėjote elgesio, kuris galėtų būti laikomas aktyvaus klausymosi „spąstais“? Visi mokiniai kviečiami pasidalyti savo pastebėjimais tiek iš stebėtojo, tiek iš aktyvių žaidėjų perspektyvos.

  Mokytojas skatina diskutuoti tokiomis temomis kaip:
  o Polinkis duoti patarimus iš tikrųjų neišklausius
  o Sunkumai išlaikant neutralumą ir empatiją

o Atvirų klausimų uždavimo svarba norint geriau suprasti situaciją
o Skirtumas tarp klausymosi ir bandymo išspręsti problemą

- **Išvada ir grįžtamasis ryšys**: Mokytojas apibendrina pagrindinius diskusijos metu iškeltus klausimus, pabrėždamas aktyvaus klausymosi formos ugdymo svarbą.

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemonių apžvalga

Specialių priemonių nereikia, tačiau pravartu turėti baltą lentą ar popierių pagrindiniams pastebėjimams užsirašyti.

Aktyvus klausymasis

Tylosžaidimas.
Aktyvausklausymosi mokymai poroje.

TIKSLAI

Seminaro tikslas

- Mokiniai mokosi nepertraukiamo klausymosi.
- Mokiniai ugdo aktyvų ir empatišką klausymąsi.
- Studentams rekomenduojama pašalinti automatinio atsakymo filtrą.

Seminaro rezultatai

Po šių seminarų dalyviai bus praktikavę gebėjimą aktyviai klausytis be pertraukimų ar automatinių atsakymų, skatindami empatiškesnį bendravimą ir gilesnį kitų žmonių požiūrio supratimą.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Mokiniai dirba poromis. Žmonėms nebūtina vieniems kitus pažinoti. Tačiau reikėtų atkreipti dėmesį, kad kuo geriau žmonės vieni kitus pažįsta, tuo sunkiau pašalinti automatinio atsakymo filtrus.

Dalyvaujančių žmonių skaičius

Kintamas, bet rekomenduojamas lyginis žmonių skaičius, paprastai nuo 6 iki 20, kad būtų pakankamai dalyvių poroms suformuoti ir būtų palaikoma gera dalijimosi bei apmąstymų dinamika.

Reikalavimai

Pakankamai didelė erdvė darbui poromis ir plenarinei refleksijai.

Numatomas laikas

Nuo 20 iki 30 minučių:

- 10 minučių kiekvienam asmeniui kalbėti ir aktyviai klausytis.
- 5–10 minučių paskutiniam pasidalijimui ir diskusijai.

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

- **Įvadas**: užduoties tikslas yra išbandyti šį pratimą tiek iš klausytojo, tiek iš kalbėtojo perspektyvos.
- **Porų suskirstymas**: dalyviai suskirstomi į poras.
- **Veikla**: Pratimas apima darbą poromis. Vienas iš dviejų partnerių kalba apie temą, o kitas atlieka klausytojo vaidmenį. Tikslas – išmokyti aktyviai klausytis kito asmens 5 minutes tylint, nekalbant, nepertraukiant ir nesikišant, po to vaidmenys apsikeičiami; kalba tas, kuris klausėsi, kitas prašomas aktyviai klausytis tyloje 5 minutes.
- **Bendras pasidalijimas ir diskusija**: pora susirenka kartu apmąstyti ką tik patirtą patirtį ir pasidalyti iškilusiomis įžvalgomis / svarstymais.

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemonių apžvalga

Nereikia jokių specialių priemonių

Aktyvus klausymasis

Laisva asociacija su žodžiu „pokyčiai“

VALUES@VET

TIKSLAI

Seminaro tikslas

- Mokiniai skatinami asmeniškai apmąstyti pokyčių sąvoką.
- Mokiniai kviečiami pasidalinti savo asmeninėmis asociacijomis, taip skatinant idėjų ir patirčių mainus.
- Mokiniai temą nagrinėja kūrybiškai, skatindami atvirą požiūrį.
- Mokiniai skatinami tyrinėti skirtingus aspektus, kuriuos gali įgauti terminas „pokyčiai“.

Seminaro rezultatai

Po šio seminaro dalyviai, asmeninių apmąstymų ir diskusijų grupėse metu, giliau supras sudėtingą ir daugialypį „pokyčių“ pobūdį. Jie įgis platesnį požiūrį į šią koncepciją, įvertindami jos sudėtingumą ir įvairias asociacijas, kurias ji gali sukelti skirtingiems asmenims.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Ne, dalyviai nebūtinai turi vieni kitus pažinoti. Seminaro struktūra ir tikslai skatina dalintis idėjomis ir patirtimi, todėl jis tinka ir žmonių grupėms, kurios anksčiau nebendravo.

Svarbiausia sukurti saugią ir nešališką aplinką, kurioje kiekvienas galėtų laisvai reikšti savo mintis.

Dalyvaujančių žmonių skaičius

Kintamas dydis, bet rekomenduojama nuo 6 iki 20 žmonių, siekiant užtikrinti gerą bendravimą ir tinkamą idėjų sklaidą.

Reikalavimai
Užsiėmimas skirtas įvairiai auditorijai, be jokių specialių reikalavimų

Numatomas laikas
Apie 30 minučių

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

- **1 žingsnis (individualus etapas): žodžių rašymas** (5 minutės)

  Kiekvienas dalyvis gauna 3 lapelius ir yra kviečiamas ant kiekvieno lapelio užrašyti žodį arba nupiešti paveikslėlį, kurį jis sieja su žodžiu „pokytis“. Pagrindinis klausimas bus: „Per daug negalvojant, kas jums ateina į galvą, kai pagalvojate apie žodį „pokytis“? Galite naudoti žodžius arba paveikslėlius.“

- **2 žingsnis (grupinis etapas): dalijimasis ir diskusija** (15 minučių)

  Dalyviai klijuoja lapelius su žodžiais ir piešiniais ant bendro paviršiaus (pavyzdžiui, sienos ar lentos). Kiekvienas dalyvis trumpai paaiškina pasirinktų žodžių / vaizdų reikšmę. Diskusijos metu dalyviai kviečiami suskirstyti savo mintis į grupes, t. y. sudėti juos šalia kitų panašių minčių ir taip sugrupuoti juos į pogrupius. Prasideda grupinė diskusija, skirta pokyčio sąvokos sudėtingumui ir ambivalentiškumui nagrinėti.

Vaidmenys

- Mokytojas: turi vadovauti grupei, pristatyti veiklą, užduoti provokuojančius klausimus ir skatinti diskusiją.
- Mokinių vaidmuo: Kiekvienas mokinys prisideda prie veiklos rašydamas, piešdamas ir vėliau pasidalydamas savo darbais su grupe.

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemonių apžvalga

- Lipnūs užrašų lapeliai kiekvienam mokiniui
- Žymekliai arba rašikliai piešimui/rašymui.
- Įprastas paviršius lipniems lapeliams padėti: siena, lenta arba bet koks matomas paviršius lipniems lapeliams padėti, kad visi galėtų matyti rezultatą.
- Rekomenduojama pakankamai didelė erdvė, kad visi galėtų dalyvauti ir peržiūrėti kitų idėjas

Elgesio pokyčiai

Pasipriešinimas pokyčiams

TIKSLAI

Seminaro tikslas

- Mokiniai atpažįsta pagrindinius ir dažniausiai pasitaikančius pasipriešinimo pokyčiams būdus.
- Mokiniai dalijasi savo patirtimi su kitais ir mokosi vieni iš kitų.

Mokiniai ugdo supratimą apie pokyčių dinamiką. Seminaro rezultatai

Po šių seminarų Mokiniai aiškiau supras ir suvoks dažniausiai pasitaikančius pasipriešinimo pokyčiams reiškinius. Jie įgis įžvalgų apie psichologinę ir socialinę pasipriešinimo dinamiką, dalinsis patirtimi su kitais.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Nors gali būti pranašumų, jei žmonės jau pažįsta vienas kitą (pvz., didesnis pasitikėjimas ar atvirumas dalijantis patirtimi), seminaras gali būti sėkmingas net ir su dalyviais, kurie vienas kito nepažįsta, nes jame daugiausia dėmesio skiriama asmeninei refleksijai ir bendros patirties, susijusios su pasipriešinimu pokyčiams, pasidalijimui.

Dalyvaujančių žmonių skaičius

10–20 žmonių, suskirstytų į 4–5 mažas grupes.

Reikalavimai

Erdvi patalpa, kurioje būtų galima diskutuoti mažose grupėse ir patogiai išdėstytos sėdimos vietos. Idealiu atveju patalpoje turėtų būti stalai ir kėdės grupiniam darbui; erdvė plenariniam (bendram visos grupės) pokalbiui, kurioje visi dalyviai galėtų lengvai matyti rašymo lentą.

Numatomas laikas

Apie 35 minutes

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

• **Įvadas ir paaiškinimas** (5 minutės):

- Mokytojas pristato pasipriešinimo pokyčiams temą, paaiškindamas, kad mokiniai nagrinės pasipriešinimą, su kuriuo susiduria bandydami keistis – tiek asmeniniame, tiek profesiniame gyvenime.
- Tada paaiškinama, kaip vyks pratimas: mokiniai bus suskirstyti į grupes, kad apmąstytų patirtą ar pastebėtą pasipriešinimą ir vėliau jais pasidalintų plenarinėje diskusijoje.

- **Grupinė diskusija** (20 minučių):
  - Mokiniai suskirstomi į 4–5 žmonių grupes, ir kiekviena grupė pradeda diskutuoti pasipriešinimo pokyčiams tema, vadovaudamasi šiais klausimais:
    - "Kodėl taip sunku pasikeisti?"
    - „Kokie yra pasipriešinimai pokyčiams?“
  - Kiekviena grupė užrašo atsakymus ant popieriaus lapo

• **Plenarinis aptarimas** (10 minučių):

- Po diskusijos kiekviena grupė pasidalija su kitais dalyviais pagrindiniais jų nustatytais pasipriešinimo pokyčiams aspektais (tai gali padaryti kiekvienos grupės paskirtas atstovas).
- Mokytojas užrašo mintis ant didelio lapo, kad jie būtų matomi visiems.
- Prasideda plenarinė diskusija, kurios metu kartu apmąstomas pagrindinis pasipriešinimas.

Šis pratimas padeda mokiniams geriau suprasti psichologinę ir socialinę dinamiką, kuri daro įtaką pokyčiams. Jis taip pat skatina bendrą supratimą apie bendrus iššūkius, atveria duris galimiems sprendimams ir pasipriešinimo valdymo strategijoms.

Vaidmenys

- Mokytojas: valdo visą procesą, vadovauja pratimui ir plenarinei diskusijai, rašo pastabas ant rašymo lentos.
- Mokiniai: grupėse dalijasi patirtimi ir apmąstymais, užsirašo pastabas apie kylantį pasipriešinimą.

- Grupės atstovas spaudai atkreipia dėmesį į pagrindinius diskusijos punktus, padeda struktūrizuoti ir apibendrinti apmąstymus, kuriais bus dalijamasi su didesne grupe.

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemonių apžvalga

- Popierius ir rašiklis / žymekliai užrašams užsirašyti (po 1 kiekvienai grupei).
- Ant lentos arba popieriaus užrašyti grupių mintis.
- Skirtingų spalvų žymekliai surinktai informacijai paryškinti ir susisteminti.

Aktyvus klausymasis

Pokyčių valdymas

TIKSLAI

Seminaro tikslas

- Mokiniai atpažįsta pagrindinius ir dažniausiai pasitaikančius pasipriešinimo pokyčiams būdus.
- Mokiniai dalijasi savo patirtimi su kitais ir mokosi vieni iš kitų.
- Mokiniai ugdo supratimą apie pokyčių dinamiką.

Seminaro rezultatai

Po šio seminaro mokiniai bus geriau supratę pagrindinius elementus ir strategijas, prisidedančias prie sėkmingų pokyčių. Jie bus pasimokę vieni iš kitų patirties, geriau supratę pokyčių dinamiką ir įgiję praktinių įrankių, kaip valdyti ir skatinti teigiamus pokyčius asmeniniame ir profesiniame gyvenime.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kituspažinoti?

Ne, dalyviai nebūtinai turi vieni kitus pažinoti.

Dalyvaujančių žmonių skaičius

10–20 žmonių, suskirstytų į 4–5 mažas grupes

Reikalavimai

Erdvi patalpa, kurioje būtų galima diskutuoti mažose grupėse ir patogiai išdėstyti sėdimas vietas. Idealiu atveju patalpoje turėtų būti stalai ir kėdės grupiniam darbui; erdvė plenariniam pokalbiui, kurioje visi dalyviai galėtų lengvai matyti lentą.

Numatomas laikas

Apie 35 minutes

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

Įvadas ir paaiškinimas (5 minutės):

- Mokytojas pristato strategijų, kurios prisideda prie teigiamų ir sėkmingų pokyčių, temą.
- Paaiškinama, kad mokiniai bus suskirstyti į grupes, kad apmąstytų teigiamų pokyčių patirtį, nustatydami pagrindinius elementus, kurie lėmė jų sėkmę.
- Mokytojas pabrėžia, kad kiekviena grupė turėtų užsirašyti savo apmąstymus, kad būtų lengviau jais dalytis plenarinėje sesijoje.

Grupinė diskusija (20 minučių):

- Mokiniai suskirstomi į 4–5 žmonių grupes. Kiekviena grupė aptaria temą, naudodama šiuos patariamuosius klausimus:
    - Pagalvokite apie teigiamą pokytį, kurį patyrėte (asmeninį, profesinį ar kitokį).
    - Kokie elementai prisidėjo prie teigiamo šio pokyčio?
    - Kokias strategijas pritaikėte arba pastebėjote, kurios palengvino pokyčius?
- Kiekviena grupė užsirašo pastabas apie kylančius apmąstymus, užrašydama juos ant popieriaus, kad vėliau būtų lengva jais pasidalinti.

Plenarinis aptarimas (10 minučių):

- Kiekviena grupė pasidalija pagrindinėmis strategijomis ir elementais, kurie prisidėjo prie pokyčių sėkmės, su kitomis grupėmis (tai galima padaryti per kiekvienos grupės paskirtą atstovą).
- Mokytojas užrašo įspūdžius ant didelio lapo, aiškiai ir visiems matomoje vietoje išdėstydamas informaciją.
- Po to vyksta plenarinė diskusija, skirta aptarti, kaip šios strategijos veikia.

Šis pratimas leidžia studentams mokytis vieniems iš kitų patirties ir apmąstyti veiksmingas pokyčių valdymo strategijas. Grupinės diskusijos ir dalijimasis patirtimi plenariniame posėdyje skatina abipusį mokymąsi ir praktinių sėkmingo pokyčių valdymo priemonių kūrimą.

Vaidmenys

- Mokytojas: valdo visą procesą, vadovauja pratimui ir plenarinei diskusijai, rašo pastabas ant lentos ar didelio lapo.

- Mokiniai: apmąsto ir dalijasi patirtimi, užsirašo pastabas apie strategijas ir pagrindinius elementus.
- Grupės atstovai padeda surinkti ir užrašyti pagrindinius grupės punktus.

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemonių apžvalga

- Popierius ir rašiklis / žymekliai užrašams užsirašyti (po 1 kiekvienai grupei).
- Rašymo lentos arba dideli lapai užrašyti grupių mintis.
- Skirtingų spalvų žymekliai surinktai informacijai paryškinti ir susisteminti.

Elgesio pokyčiai

Patirties ekspertas

TIKSLAI

Seminaro tikslas

- Mokiniai suvokia pokyčių galimybę žmogaus gyvenime, net ir po didelių išgyvenimų.
- Mokiniai įgyja įžvalgų, kaip asmeninė patirtis gali prisidėti prie teigiamų elgesio pokyčių.
- Mokiniai mokosi iš ekspertų istorijų per savo patirtį ir apmąsto, kaip šias pamokas gali pritaikyti savo gyvenime.

Seminaro rezultatai

Rengti vertingus ir prasmingus seminarus, kurie perteiktų žinias apie pokyčius, bet kartu ugdytų gebėjimą įsijausti į kitų žmonių patirtį ir ją suprasti. Tai suteikia studentams galimybę mokytis apie asmeninį augimą, reabilitaciją ir patirties poveikį pokyčiams.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Ne

Dalyvaujančių žmonių skaičius

Jokių apribojimų

Reikalavimai

Saugi erdvė: Įsitikinkite, kad sukuriate saugią ir atvirą erdvę, kurioje mokiniai jaustųsi patogiai užduodami klausimus ir bendraudami vieni su kitais.

Sąveika yra labai svarbi: aktyviai įtraukite mokinius į užsiėmimus, kad tema taptų gyvesnė ir jie aktyviai mąstytų.

Naudokite vaizdines priemones: naudokite vaizdines priemones, tokias kaip vaizdo įrašai, paveikslėliai ar infografika, kad iliustruotumėte pokyčių sąvokas ir patirčių poveikį.

Numatomas laikas

120–180 minučių.

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

1 veiksmas: patirties eksperto pristatymas

- Kas yra patirties ekspertas? Pristatykite sudėtingos gyvenimo patirties turintį žmogų (pvz. buvusį kalinį) trumpai papasakodami jam apie jo praeitį ir patirtį. Tai gali būti stipri pradžia, kuri iš karto sudomins mokinius.
- Trumpas vaizdo įrašas arba istorija: jei įmanoma, parodykite vaizdo įrašą arba papasakokite įspūdingą istoriją, kurioje patirties ekspertas paaiškina, kaip jis išgyveno pokyčius. Tai gali sukurti asmeninį ryšį.

2 žingsnis: Interaktyvūs užsiėmimai su patirties ekspertu

- Klausimų ir atsakymų sesija: paprašykite mokinių užduoti klausimus ekspertui. Jiems gali būti smalsu sužinoti apie eksperto motyvaciją ir patirtus iššūkius.
- Refleksija: Paprašykite mokinių pagalvoti apie savo gyvenimo laikotarpį, kai jie patyrė pokyčių. Tai gali būti nedidelė akimirka, pavyzdžiui, studijų metodų pasikeitimas, tačiau tai padeda jiems užmegzti ryšį su ekspertu per patirtį.

3 žingsnis: Veikla, skirta lavinti sąmoningumą ir empatiją

- Dilemos ir pasirinkimai: Paprašykite mokinių mažose grupėse aptarti situaciją, kurioje jie turi priimti sunkius sprendimus, kaip ir ekspertas. Ką jie darytų tokioje situacijoje? Kaip teisingas pasirinkimas galėtų pakeisti žmogaus gyvenimą?
- Užmegzkite empatiją: paprašykite mokinių įsivaizduoti save eksperto vietoje. Kaip jaustųsi įstrigęs kalėjime? Kaip jaustumėtės, jei po bausmės turėtumėte pradėti viską iš naujo? Tai galima padaryti vaidmenų žaidimais arba refleksijos užduotys.

4 žingsnis: Teorijos ir praktikos derinimas

- Pokyčių psichologija: trumpai paaiškinkite psichologinius procesus, vykstančius, kai žmogus nusprendžia keistis, pavyzdžiui, motyvaciją, savirefleksiją ir aplinkos bei palaikymo įtaką (žr. 1 priedą).
- Kodėl sunku keistis? Aptarkite kliūtis pokyčiams ir kaip jas galima įveikti, remiantis bendraamžių patirtimi. Kokie veiksniai vaidina svarbų vaidmenį gebėjime daryti teigiamus pokyčius (pasitikėjimas savimi, kitų pagalba, galimybės)?

5 veiksmas: diskusija grupėje ir užbaigimas

- Koks yra aplinkos vaidmuo? Paprašykite mokinių aptarti aplinkos vaidmenį keičiant elgesį. Ką visuomenė ar mokykla galėtų padaryti, kad paremtų teigiamus pokyčius?
- Praktiniai patarimai: kreipkitės į patirties ekspertą dėl praktinių patarimų studentams, kaip susidoroti su nesėkmėmis ir iššūkiais savo gyvenime.

6 žingsnis: Apmąstymai ir veiksmų planas

- Ką mokiniai išmoksta? Seminaro pabaigoje paprašykite mokinių trumpai apmąstyti, ko išmoko. Tai gali būti rašytinė užduotis, kurioje jie užrašo, ką sužinojo apie pokyčius ir ką patys nori pakeisti.
- Veiksmų planas: Paprašykite mokinių parengti nedidelį veiksmų planą, kaip jie galėtų įgyvendinti asmeninius pokyčius savo gyvenime, remdamiesi eksperto patirtimi įgytomis įžvalgomis.

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemonių apžvalga

Vizualizacijos priemonės: „PowerPoint“ – duomenų projektorius – ekranas – nešiojamas / asmeninis kompiuteris.

Motyvacija ir įkvėpimas

Nuotrauka

TIKSLAI

Seminaro tikslas

- Mokiniai lavina savo įkvėpimo gebėjimus
- Mokiniai atpažįsta gero „lyderio“ ir gero „įkvepiančiojo“ savybes
- Mokiniai apmąsto savo, kaip įkvepiančių lyderių, vaidmenį
- Mokiniai lavina gebėjimą efektyviai bendrauti nenaudojant rašytinių ar žodinių žodžių

Seminaro rezultatai

Po seminaro dalyviai geriau supras savo gebėjimą įkvėpti ir bendrauti neverbaliniu būdu, įgis praktinių įrankių, padėsiančių atpažinti ir vertinti gero vadovo savybes.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Nebūtina, kad visi vieni kitus pažinotų prieš seminarą. Svarbu sukurti atvirą ir svetingą aplinką, kuri skatintų abipusį bendravimą.

Dalyvaujančių žmonių skaičius

Bent 10–15 dalyvių

Reikalavimai

- Kambarys, kuriame dalyviai galėtų laisvai judėti.
- Apmąstymų ir išvadų rašymo bei kategorizavimo įrankis arba kita apmąstymų lenta

Numatomas laikas

Apie 50 minučių

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

- **Užduoties įvadas** (5 minutės): pristatomas pratimas „Nuotrauka“: veikla, skirta ištirti savo įkvėpimo gebėjimus.

• **Pirmojo turo vykdymas** (10 minučių): Savanoris pasirenkamas kaip „fotografas“. Fotografo užduotis – įsivaizduoti konkrečią sceną, kurią jis nori pavaizduoti. Fotografas iš dalyvių pasirenka 5 žmones, kurie užims pozicijas pagal tai, kaip fotografas įsivaizduoja sceną. Svarbu: Šio etapo metu fotografas negali kalbėti ar rašyti, bet turi perteikti savo viziją per savo pagalbininkų pozicijas. Kai scena „užfiksuota“, stebėtojai apibūdina matomą sceną, bandydami suprasti, ar jų suvokimas sutampa su fotografo ketinimais.

• **Užduoties kartojimas** (20 minučių): Pratimas kartojamas 4–5 kartus, skirtingiems savanoriams atliekant „fotografų“ vaidmenis, siekiant ištirti skirtingas situacijas ir skirtingus įkvėpimo įgūdžius. Po visų turų (pakartojimų) grupė pasidalija savo įspūdžiais apie scenas ir fotografų įkvepiančiomis savybėmis bei metodais, kurie pasirodė esą veiksmingiausi.

Grupinė diskusija (10 minučių): Grupės prašoma apmąstyti pastebėtas fotografų savybes, ypač susijusias su lyderyste ir įkvėpimu. Mokytojas padeda grupei suskirstyti šias savybes į 4 kvadrantus ant rašymo lentos:

- Lyderystės savybės: nuoseklumas, vaidmens ir tikslų aiškumas.
- Žinios ir patirtis: perduodamo turinio suvokimas ir įvaldymas.
- Bendravimo įgūdžiai: gebėjimas efektyviai perteikti žinutę be žodžių.
- Kitų vertinimas: kaip fotografas įvertino kitus dalyvius ir jų indėlį.

- **Išvados** (5 minutės): Mokytojas renka baigiamuosius apmąstymus ir pakviečia grupę apsvarstyti, kaip šią dinamiką galima pritaikyti siekiant įkvėpti kitus. Vyksta diskusija apie tai, kaip geras lyderis / įkvėpėjas gali įžiebti motyvaciją kituose ir kaip panaudoti neverbalinį bendravimą, kad būtų geriau susisiekta su kitais.

Praktinė užduotis „Nuotrauka“ skatina apmąstyti gero vadovo savybes ir įkvepia žmones atpažinti bei ugdyti šiuos įgūdžius.

Vaidmenys

- Mokytojas: pristato pratimą, vadovauja baigiamiesiems apmąstymams ir svarstymams bei padeda grupei suskirstyti pastebėtus įkvepiančius bruožus į kategorijas.

- Fotografo (savanorio) vaidmuo: įsivaizduoja sceną, kurią nori perteikti, ir pasirenka 5 klasės draugus (padėjėjus), kurie padeda jai atgaivinti, neverbaliniu būdu nurodo jiems, kaip užimti savo vietą scenoje, apmąsto, kaip gerai perteikta jų pačių vizija.
- Pagalbininkų vaidmuo: vadovautis fotografo neverbaliniais ženklais kuriant sceną, išlaikyti savo pozicijas „nuotraukos“ metu ir apmąstyti procesą.
- Kitų studentų vaidmuo: stebėti sceną, teikti atsiliepimus apie tai, ką matė ir suprato, ir padėti apmąstyti fotografo demonstruojamas lyderio savybes.

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemonių apžvalga

- Lenta arba didelis lapas (vadovavimo savybėms užrašyti)
- Popierius ir žymekliai
- Laisva erdvė mokiniams judėti ir pozuoti scenoje

Moralinė dilema

Moralinės dilemos valdymas

TIKSLAI

Seminaro tikslas

- Mokiniai geba atpažinti ir suformuluoti moralinę / etinę dilemą.
- Mokiniai geba apmąstyti moralinę / etinę dilemą
- Mokiniai geba sistemingai analizuoti moralinę dilemą ir aptarti šią dilemą dialogo būdu.

Seminaro rezultatai

Mokiniai supranta pagrindines „moralinių dilemų valdymo“ metodologijos savybes: aktyvaus klausymosi praktikavimas – dialogas vietoj diskusijos – įvairių bylos perspektyvų tyrinėjimas ir dalijimasis – asmeninių apmąstymų dalijimasis – bylos savininko palaikymas priimant asmeninį sprendimą.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Nereikia, kad žmonės vieni kitus pažinotų.

Žmonės turėtų domėtis dilema ir būti pasirengę prisidėti apmąstydami bei išklausydami skirtingas perspektyvas.

Dalyvaujančių žmonių skaičius

Pageidautina 6 asmenys (mažiausiai) ir 10 asmenų (daugiausiai)

Sudėtis:

A. Vedėjas (mokytojas)
B. Casus (dilemos) savininkas
C. 4 arba 8 kiti asmenys, norintys apmąstyti nagrinėjamą bylą ir išklausyti kitų požiūrių.

Reikalavimai

- Moralinės ar etinės dilemos aprašymas!
- Moralinės ar etinės dilemos valdymo metodologijos / žingsnių gairės (2 priedas).
- Rašymo lapas su A1 formato popieriumi
- Skirtingų spalvų raškliai
- Lipni juosta (kiekvieno žingsnio rezultatui pritvirtinti prie sienos)

Numatomas laikas

Nuo 60 iki 90 minučių.

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

- **1 žingsnis: Paaiškinimas: moralinė dilema**

  „Moralinė dilema“ – tai situacija, kai bet koks jūsų priimtas sprendimas turi labai nemalonių ar net nepriimtinų pasekmių, tačiau vis dėlto turite veikti. Tai tokia situacija, kai dvi vienodai svarbios ir svarbios vertybės ar normos pateikia prieštaraujančius veiksmų planus. Moralinės dilemos turėjimas dažniausiai reiškia savimonę ir sąžiningumą: jums sunku priimti sprendimus, nes labai rimtai žiūrite į kelias savo asmenines vertybes ir normas. Moralinės dilemos kasdieniame gyvenime yra neišvengiamos.

  Mokytojas paaiškina dviejų tipų moralines dilemas, jų savybes ir skirtumus.

  (Papildoma informacija: žr. 1 priedą)

  2 žingsnis: Moralinės dilemos formulavimas

- Apmąstant moralines dilemas, galite naudoti retrospektyvinį ir perspektyvinį atvejį. Skirtumas tarp retrospektyvinio ir perspektyvinio atvejo slypi laiko perspektyvose ir momente, kada situacija vertinama. Abu atvejų tipai turi savo ypatybes ir pritaikymą, ypač etikos klausimais, sprendimų priėmimo procesuose (pvz., sveikatos priežiūros srityje) ir kitose srityse, kuriose moralinių dilemų apmąstymas yra įprastas.

  (Papildoma informacija: žr. 1 priedą)

  3 žingsnis: moralinės dilemos pasirinkimas

-

Geras moralinės dilemos klausimas turėtų paskatinti dalyvius apmąstyti prieštaringas etines vertybes, normas ir pareigas. Jis turėtų leisti skirtingus požiūrius ir neturėti aiškaus „teisingo“ ar „neteisingo“ atsakymo. Klausimas taip pat turėtų paskatinti dalyvius apmąstyti savo pasirinkimų pasekmes susijusiems žmonėms, kontekstui ir savo įsitikinimams.

(Papildoma informacija: žr. 1 priedą)

• 4 žingsnis: Įvadas į moralinės dilemos apmąstymo metodiką

1. Dilemos nustatymas
2. Dilemos formulavimas ir esminis moralinis klausimas
3. Paaiškinimas
4. Perspektyvos, vertybės ir normos
5. Individualus svarstymas
6. Nustatyti ir išanalizuoti susijusius etikos principus
7. Dialogas apie panašumus ir skirtumus

(Išsamesnės informacijos apie 7 etapus žr. 2 priede „Dilemos metodologija“)

• 5 veiksmas: Metodologijos taikymas

Komandos sudėtis:

A. Vedėjas
B. Dilemos savininkas
C. 4 kiti asmenys, kurie jaučiasi susiję su dilema

Metodas:

1. Įvadas
2. Bylos pateikimas
3. Dilemos ir moralinio klausimo formulavimas
4. Empatija klausiant, siekiant paaiškinti
5. Perspektyva, vertybės ir normos
6. Alternatyvos
7. Individualus pagrįstas vertinimas
8. Dialogas apie panašumus ir skirtumus
9. Išvados ir veiksmai
10. Užpildymas ir vertinimas

(Išsamesnės informacijos apie 10 metodo žingsnių (įskaitant išsamius klausimus, į kuriuos reikia atsakyti) žr. 3 priedą „Dilemos metodas“)

• 6 veiksmas: vertinimas

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemonių apžvalga

- Atverčiamas lapas su A1 formato popieriumi
- Juosta
- 2000 skirtingų spalvų
- Atspausdinta dilema
- Atspausdintas metodas

TĘSTINĖS UŽDUOTYS

Papildoma prie užduoties variacijos

- Pakvieskite mokinius padėti spręsti moralinę dilemą.
- Informuokite juos apie pagrindines fasilitatoriaus savybes / kompetencijas:

1. žingsnis po žingsnio sekdami metodą
2. užrašant kiekvieną žingsnį ant atskiro A1 formato popieriaus
3. apibendrinant tai, ką pasakė dalyviai
4. nereikšdamas savo nuomonės
5. Užtikrinti, kad visi turėtų galimybę išsakyti savo požiūrį / perspektyvą

Papildomi klausimai / problemos, į kurias reikia atsakyti

Aptarkite su studentu, kada šis metodas galėtų būti taikomas ugdymo situacijoje, o kada ne.

Kartu su mokiniais nagrinėkite, kaip pritaikyti metodologiją jų ugdymo aplinkai, kartu taikant pagrindinį požiūrį: dialogas vietoj diskusijos – skirtingų požiūrių tyrinėjimas ir dalijimasis – aktyvaus klausymosi praktikavimas – pagarba vienas kito indėliui – skirtingi vaidmenys procese .

ES vertybės

6 Europos vertybės

TIKSLAI

Seminaro tikslas

- Mokiniai sužinos apie 6 Europos vertybes.
- Mokiniai dalinsis savo patirtimi su kitais ir mokysis vieni iš kitų.
- Mokiniai ugdosi supratimą apie visų 6 vertybių svarbą.

Seminaro rezultatai

Po šių seminarų mokiniai galės įvardyti ir identifikuoti visas Europos vertybes bei giliau suprasti jų svarbą.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Ne, dalyviai nebūtinai turi vieni kitus pažinoti.

Dalyvaujančių žmonių skaičius

20–30 žmonių.

Reikalavimai

Erdvus kambarys, kuriame gali apsistoti visa grupė.

Numatomas laikas

60 minučių.

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

- Pateikite trumpą ankstesnės pamokos, vykusios prieš šį seminarą, apžvalgą. Pristatykite mūsų mokykloje atliktos mokinių žinių apie Europos vertybes apklausos rezultatus.
- Paprašykite mokinių sudaryti šešias grupes po penkis narius (skaičiuojant nuo vieno iki šešių). Kiekviena grupė gauna šešis geltonus popieriaus lapus.
- Paaiškinkite, kad Europos Sąjunga yra pagrįsta šešiomis pagrindinėmis vertybėmis, kurios sudaro mūsų visuomenės pagrindą. Paprašykite kiekvienos grupės trumpai padiskutuoti ir pabandyti nustatyti, kokios yra šios šešios vertybės. Mokiniai turėtų užrašyti kiekvieną atpažintą vertybę ant atskiro geltono popieriaus lapo.
- Mokiniams duodami šeši raudoni popieriaus lapai, kiekviename iš jų užrašyta po vieną oficialią ES vertybę. Jie palygina savo grupės atsakymus su raudonuose lapuose pateiktomis vertėmis. Jei atsakymas teisingas, jie pasilieka savo originalius geltonus lapus. Jei atsakymas neteisingas, jie pakeičia geltonus lapus atitinkamais raudonais su teisingomis vertėmis.
- Mokinių prašoma aptarti kiekvienos ES vertybės reikšmę ir užrašyti savo supratimą ant popieriaus lapų.
- Mokiniams pateikiami 6 apibrėžimai, kuriuos jie turi susieti su teisingomis ES vertybėmis. Jie palygina apibrėžimus su savo užrašais ir pateikia savo išvadas klasei.
- Mokytojas kiekvienai grupei pateikia šešis realius atvejų tyrimus, kurių kiekvienas iliustruoja vieną iš šešių ES vertybių. Mokiniai perskaito atvejus ir nusprendžia, kuri vertybė yra reprezentuojama (arba buvo pažeista) kiekvienu atveju.
- Po baigiamojo užsiėmimo vyksta diskusija klasėje.

Vaidmenys

- Mokytojas: paaiškina taisykles, paskiria 6 grupes (skaičiuojant), duoda nurodymus, veda diskusiją.
- Mokiniai: susiskirsto į grupes pagal suskaičiavimą, atlieka užduotis, diskutuoja grupėse, pristato savo išvadas.

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemonių apžvalga

- Geltoni ir raudoni popieriaus lapai
- Rašikliai
- Flomasteriai
- Mokytojo medžiaga:
  - pagrindinė informacija apie 6 Europos vertybes → Žr. 7 priedą
  - Atvejų analizės studentams ir diskusijų klausimai → Žr. 8–9 priedus

TĘSTINĖS UŽDUOTYS

Papildomi klausimai / problemos, į kurias reikia atsakyti

Šis pratimas skirtas vidurinių mokyklų mokiniams, turintiems pagrindinių žinių apie ES vertybes.

ES vertybės

Demokratija

TIKSLAI

Seminaro tikslas

Mokiniai žino apie skirtingą ES vertybių demokratijos interpretaciją iš aktyvaus dalyvavimo ir poveikio rezultatams perspektyvos.

Seminaro rezultatai

Po šių seminarų Mokiniai gebės atskirti demokratinius ir nedemokratinius vadovavimo stilius ir analizuoti jų poveikį grupės dinamikai.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Ne, dalyviams nebūtina vieniems kitų pažinoti.

Dalyvaujančių žmonių skaičius

5–100 žmonių, greičiausiai tai bus klasė.

Reikalavimai

Erdvė mažesnėms grupėms dirbti komandoje (stalai su kėdėmis apie 6 žmonėms)

Numatomas laikas

60 minučių

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

Nedemokratinės lyderystės pavyzdys (10 min.)

1. Mokytojo nurodymai: Mokytojas duoda nurodymus nesuteikdamas galimybės užduoti klausimų ir nustato nepagrįstą laiko limitą.
2. Nuomonės formavimas: Mokiniams suteikiamos 5 minutės savo nuomonei tam tikra tema užrašyti.
3. Grupės pristatymas: po vieną asmenį iš kiekvienos grupės per 1 minutę pristato grupės išvadas. Mokytojas jas matuoja naudodamas chronometro programėlę.
4. Mokytojo santrauka: Mokytojas apibendrina ir užbaigia veiklą be diskusijų, klausimų ir pan.

Demokratinės lyderystės pavyzdys (45 min.)

1. Individuali refleksija: Mokiniams suteikiama 20 minučių individualiai apmąstyti temą.
2. Moderatoriaus paskyrimas: Mokytojas kiekvienai grupei paskiria moderatorių, kad visi turėtų galimybę pasisakyti.
3. Diskusija: Mokiniai aptaria savo nuomones grupėse.
4. Dalijimasis informacija grupėse: kiekviena grupė pristato savo požiūrį, o kitos grupės prie jo prisideda.

Grupinė diskusija apie patirtį (30 min.)

- Kokius vaidmenis mes atlikome?
- Ar prisidėjome?
- Koks buvo jausmas?
- Koks buvo bendravimas?
- Ar buvau išgirstas?

Vaidmenys

- Mokytojas: Nedemokratiniame pavyzdyje mokytojas duoda nurodymus, matuoja pristatymų laiką ir apibendrina. Demokratiniame pavyzdyje mokytojas skiria moderatorius.
- Mokiniai: Nedemokratiniame pavyzdyje mokiniai rašo nuomones ir jas pristato. Demokratiniame pavyzdyje mokiniai dalyvauja diskusijose ir pristatymuose.
- Moderatorius (mokinys): demokratiniame pavyzdyje užtikrina, kad visi galėtų išsakyti savo nuomonę.

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemonių apžvalga

- Rašymo priemonės (tušinukai, popierius).
- Pakaks chronometro, išmaniojo telefono programėlės.

TĘSTINĖS UŽDUOTYS

Papildoma prie užduoties variacijos

Grupinėje diskusijoje apie patirtį būtų įdomu įtraukti refleksijos skyrių, kuriame mokiniai aptartų, kaip šie vadovavimo stiliai galėtų būti matomi realiame pasaulyje, įskaitant ir ES veikimą.

Taip pat rekomenduojama aptarti ES demokratijos iššūkius, tokius kaip skirtingas pilietinio dalyvavimo lygis ir populizmo augimas.

Papildomi klausimai / problemos, į kurias reikia atsakyti

Šis pratimas tiesiogiai nagrinėja ES demokratijos vertybę, supriešindamas dalyvaujamąjį ir autoritarinį vadovavimą. Jis taip pat netiesiogiai paliečia lygybę ir saviraiškos laisvę.

Prieš pratimą primygtinai rekomenduojama supažindinti su ES vertybėmis. Po to patartina išsamiau aptarti nagrinėjamas vertybes.

Diskusija (užduodant klausimus, tokius kaip „ko aš šiandien išmokau, ką tai reiškia mano elgesiui?“) atlieka labai svarbų vaidmenį suteikiant mokiniams galimybę pereiti nuo patirties
ir sąmoningumo įgijimo prie demokratinių vertybių internalizavimo ir įgyvendinimo kasdieniame gyvenime.

ES vertybės

(Ne)lygybė

VALUES@VET

TIKSLAI

Seminaro tikslas

- Mokiniai žino apie įvairias balsavimo sistemas ir jų netinkamą naudojimą.
- Mokiniai supranta ES vertybės – lygybės – svarbą.

Seminaro rezultatai

Po šio seminaro mokiniai giliau supras žmonių lygybės svarbą. Jie mokysis vieni iš kitų patirties, pirmiausia priimdami emocinę, o vėliau racionalią lygybės vertę.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Ne, dalyviai nebūtinai turi vieni kitus pažinoti.

Dalyvaujančių žmonių skaičius

10–100 žmonių.

Reikalavimai

Erdvi patalpa, kurioje tilptų visa grupė. Asmenys gali judėti, todėl turėtų būti šiek tiek daugiau vietos.

Lipdukų rinkiniai – turi būti bent du (pageidautina daugiau) tos pačios rūšies / spalvos lipdukų, nes žmonės su tuo pačiu lipduku bus sujungti į tą pačią grupę.

Numatomas laikas

Apie 20 minučių

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

Įvadas **ir paaiškinimas (5 minutės):**

• Mokytojas supažindina su pagrindinėmis taisyklėmis.
• Mokiniai užmerks akis, o mokytojas kiekvienam ant kaktos užklijuos lipduką (žmogus neturėtų matyti, kokį lipduką gavo).
• Nesikalbėdami visi turėtų kuo greičiau susigrupuoti pagal savo lipdukus (visi, turintys mėlyną lipduką, susijungia, visi, turintys geltoną, ir taip toliau).
• Vienas mokinys (mokytojas turėtų pasirinkti tokį, kuris yra pakankamai stiprus, kad galėtų būti pašalinis be emocinės traumos) gauna unikalų lipduką; jis/ji negalės prisijungti prie grupės.

Veiksmas (5 minutės)

• Mokytojas sako „pradėti“ ir mokiniai pradeda burtis į grupes.
• Kai grupės sudaromos, vienas mokinys su unikaliu lipduku bandys prisijungti, bet visos grupės jį/ją atmes.

Grupinė diskusija (10 minučių):

• Mokytojas sustabdo žaidimą ir užduoda mokiniams klausimus:

- Kaip sužinojai, kuriai grupei priklausai?
- Kas įkūrė grupę (niekas negali prisijungti vienas, bet gali prisijungti prie kitų, pamatęs kitų lipdukus).

• Tada dėmesys nukrypsta į mokinį be grupės ir jam užduodami 7 klausimai:

- Kaip jautėtės pradžioje?
- Kaip pasikeitė jūsų savijauta rungtynių metu?
- Koks jausmas buvo būti paliktam nuošalyje?

• Mokytojas paaiškina grupei, kad mokinys buvo pasirinktas pašaliečio vaidmeniui, nes jis/ji atrodė atspariausias/a nemaloniausiai vėlesnei patirčiai.

Vaidmenys

- Mokytojas: paaiškina taisykles, pasirenka atstumtąjį, veda diskusiją.
- Mokiniai: sugrupuokite vieni kitus pagal lipduką ant kaktos.
- Pašalinis asmuo (studentas): gali padėti prisijungti prie kitų studentų.

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemonių ap

TĘSTINĖS UŽDUOTYS

Papildoma prie užduoties variacijos

Tas pats pratimas galėtų būti naudojamas ieškant lyderių, žmonių, kurie gerai dirba grupėse, ir šis pratimas gali padėti išryškinti tuos, kurie to nedaro. Lyderiai pradės nuo kitų studentų grupavimo, kiti bendradarbiaus, perims tą pačią praktiką, kai kuriems asmenims gali nepatikti mintis, kad jiems bus nurodoma, kur ar su kuo jie priklauso.

Papildomi klausimai / problemos, į kurias reikia atsakyti

Šis pratimas suteikia vertingą praktinę pamoką apie ES lygybės ir nediskriminavimo vertybes.

Labai svarbu susieti emocinį atskirties poveikį su ES įsipareigojimu ginti mažumų ir pažeidžiamų grupių teises. Be to, naudinga susieti patirtį su ES lygybės teisine sistema, pavyzdžiui, Pagrindinių teisių chartija ir antidiskriminacinėmis direktyvomis.

Apsvarstykite galimybę išplėsti diskusiją, įtraukiant dabartinius lygybės iššūkius ES, tokius kaip diskriminacija dėl etninės kilmės, religijos, seksualinės orientacijos ar negalios.

Reflektyvi diskusija po patirties, pavyzdžiui, klausimai „Ko išmokau?“ ir „Kaip tai pakeitė mano veiksmus?“, suteikia mokiniams galių internalizuoti ir įgyvendinti demokratines vertybes kasdieniame gyvenime, neapsiribojant vien patirties ir sąmoningumo įgijimu.

ES vertybės

Balsavimas

TIKSLAI

Seminaro tikslas

- Mokiniai supranta skirtumą tarp demokratinės ir nedemokratinės sistemos per balsavimo būdų įvairovę.
- Mokiniai žino apie įvairias balsavimo sistemas ir jų netinkamą naudojimą.

Seminaro rezultatai

Po šių seminarų mokiniai turės tiesioginės patirties balsavimo srityje – tai pagrindinis demokratinės visuomenės mechanizmas. Jie supras, kaip jis veikia ir kokie jo pažeidžiamumai.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Ne, dalyviams nebūtina vieniems kitų pažinoti.

Dalyvaujančių žmonių skaičius

5–100 žmonių, greičiausiai tai bus klasė.

Reikalavimai

Kambarys, klasė grupei. Kažkas, dėl ko galima balsuoti (pavyzdys: dalomoji medžiaga, kurios abi pusės pilnos užduočių). Gali būti balsadėžių ir balsavimo biuletenių, tačiau galima ir balsuoti pakeliant rankas.

Numatomas laikas

6 kartus po 5 minutes

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

Įvadas ir paaiškinimas (5 minutės):

Mokytojas paaiškina, kad yra dalomoji medžiaga, kurios abi pusės pilnos užduočių. Jie turės užpildyti vieną pusę kaip namų darbus.

1. Mokiniai balsuos, kurią pusę jie turės pasirinkti atlikdami namų darbus.
2. Kitą kartą jie balsuos už atstovą, kuris pasirinks jų pusę.
3. Trečią kartą mokytojas neleidžia mokiniams dalyvauti priimant sprendimą, jis/ji nurodo, kuri dalomosios Ppriemonės pusė skirta namų darbams.
4. Ketvirtą kartą balsuoti gali tik tam tikri mokiniai (mėlynos akys, ilgi plaukai, nešioja akinius, yra kairiarankiai...).
5. Penktą kartą kai kurie mokiniai gauna daugiau nei vieną balsą (jie gali naudoti daugiau balsavimo biuletenių arba pakelti abi rankas ir pan.).
6. Šeštą kartą mokytojas seka visą balsavimo procesą, bet tada akivaizdžiai suklastoja rinkimų rezultatus.

Grupinė diskusija (30 minučių):

- Diskusija apie tai, kaip mokiniai jautėsi kurioje aplinkoje, kuri sistema jiems labiausiai patiko.
- Taip pat turėtų būti paaiškinimas dėl kiekvieno balsavimo tipo:
- Balsavimas iš esmės yra demokratinis mechanizmas, leidžiantis kiekvienam asmeniui (18+ piliečiui) dalyvauti priimant sprendimus organizacijoje, šalyje ar net šalių sąjungoje. Balsavimas yra oficialus nuomonės ar pageidavimų išreiškimas.
- Piliečiai nebalsuoja dėl kiekvieno sprendimo, bet mes renkame savo atstovus, kurie, mūsų manymu, priims mums geriausius sprendimus.
- Kai kurios organizacijos, šalys neveikia demokratiškai, o turi vadovybę, kuri pati priima sprendimus.
- ES kiekvienas pilietis, sulaukęs 18 metų ir vyresnis, turi teisę balsuoti, tačiau taip buvo ne visada. Moterys balsuoti gali tik pastaraisiais dešimtmečiais...
- Balsavimo sistema gali būti nesąžininga, suteikdama vieniems rinkėjams daugiau balsavimo galių nei kitiems. Tai taip pat gali būti bandymas sulyginti mažumas grupėje, kad jos turėtų daugiau įtakos priimant sprendimus.
- Balsavimu galima piktnaudžiauti, rezultatai gali būti suklastoti... Štai kodėl būtina turėti skaidrią balsavimo sistemą

Vaidmenys

- Mokytojas: paaiškina taisykles, priima balsavimo rezultatus (išskyrus 6-ąjį atvejį).
- Mokiniai: balsuokite pakeldami rankas arba balsavimo biuletenius.

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemonių apžvalga

- Dalomoji medžiaga su užduotimis abiejose pusėse.
- Papildoma, bet nebūtina: balsadėžė, balsavimo biuleteniai

TĘSTINĖS UŽDUOTYS

Papildoma prie užduoties variacijos

Siūloma balsavimo sistema suteikia galimybę įgyti daugiadisciplininę edukacinę patirtį. Ji gali būti integruota į vieną dalyką, apimantį šešias pamokas, arba išplėsta į kelis dalykus (pvz., matematiką, biologiją, geografiją...) su dalyvaujančiais mokytojais. Kiekviena klasė gali atlikti savo balsavimo procesą, galbūt per vieną dieną, suteikdama mokiniams įvairios praktinės patirties. Po balsavimo mokytojai gali savarankiškai arba bendradarbiaudami (galbūt per pilietiškumo pamoką) vesti diskusijas apie balsavimo sistemų tipus ir mokinių apmąstymus, gilindami jų supratimą apie pilietinį įsitraukimą.

Papildomi klausimai / problemos, į kurias reikia atsakyti

Šis pratimas skirtas pagrindinėms ES vertybėms, ypač demokratijai, nes balsavimo sistema yra esminis demokratinės visuomenės komponentas. Jame taip pat pabrėžiama lygybė, laisvė ir teisinė valstybė. Praktinis ir emocinis šių ES vertybių supratimas labai efektyviai ugdomas, kai jų nėra, pavyzdžiui, kai mokytojas sukuria nelygybę tarp mokinių (5), draudžia kai kuriems mokiniams balsuoti (4) arba visiškai panaikina bet kokią galimybę mokiniams dalyvauti priimant sprendimus (3).

Labai patartina pateikti išsamų ES vertybių paaiškinimą (bent jau tas, kurios paliestos atliekant užduotį) prieš arba po jos.

Po diskusijų po patirties įgijimo mokiniai yra įgalinami neapsiriboti vien patirties ir sąmoningumo įgijimu, o geba internalizuoti ir vėliau įgyvendinti demokratines vertybes savo kasdieniame gyvenime.

ES vertybės

Europos vertybės kasdieniame gyvenime

TIKSLAI

Seminaro tikslas

- Didinti informuotumą apie plačiai paplitusį suvokimą apie Europos vertybių poveikį kasdieniame gyvenime
- Gebėjimas nustatyti pagrindines ES vertybes ir susieti jas su konkrečiomis situacijomis
- Vertybių struktūrizavimo ir apsauginės funkcijos supratimas
- Gebėjimas kritiškai analizuoti realaus pasaulio scenarijus per ES vertybių prizmę

Seminaro rezultatai

Iki seminaro pabaigos mokiniai bus geriau supratę Europos vertybių vaidmenį ir poveikį jų kasdieniame gyvenime.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Ne, nebūtina, kad Mokiniai iš anksto vieni kitus pažinotų, nors tam tikras pažįstamumas gali palengvinti diskusiją .

Dalyvaujančių žmonių skaičius

Maždaug 15–25 dalyviai.

Reikalavimai

- mLipnūs lapeliai ir rašikliai

- Kompiuteris ir projektorius, skirti naudoti „Mentimeter“
- Kortos su reikšmėmis, kurias reikia pašalinti (3 etapui)
- Plakatų kūrimo priemonės (žymekliai, A3 formato lapai arba popierius rašymo lentai)

Numatomas laikas

120 minučių

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

Užduoties įvadas (5 minutės)

prielaida: daroma prielaida, kad teorinės žinios apie vertybes yra įgytos; todėl ši pamoka yra skirta jau pradėto mokymo kelio daliai: mokiniai žino, kas yra vertybės

1 ETAPAS – Pradinis suvokimas (10 minučių)

• Provokacinis klausimas: Pakvieskite mokinius apmąstyti, kiek, jų manymu, Europos vertybės veikia jų kasdienį gyvenimą, priskirdami procentinę dalį nuo 0 iki 100 %: „Kiek, jūsų manymu, ES vertybės veikia jūsų kasdienį gyvenimą? (0–100 %)“ Kiekvienas dalyvis užrašo savo procentinę dalį ant lipnios kortelės ir ją pasilieka (kad nepamirštų priskirtos vertės, nes ji vėliau bus naudojama palyginimui).

• „Mentimeter“ rezultatai: paprašykite mokinių taip pat įvesti savo atsakymus į „Mentimeter“. Pabaigoje parodykite bendrą „juostą“, vaizduojančią atsakymus, ir trumpai aptarkite: „Kodėl mes taip manome?“

2 ETAPAS – Įprasta diena (30 minučių)

• Mūsų tipinė diena (grupėje): Suskirstykite mokinius į 3–4 asmenų grupes. Kiekviena grupė įsivaizduoja tipinę mokinio dieną, nustato konkrečius momentus ir sudarys 20 suplanuotų veiklų sąrašą, nurodydama dienos laiką ir atliekamą veiksmą.

Pavyzdys:

7:00 – Asmeninė higiena

7:30 - Apsirengimas

7:50 – Kelionė į darbą (automobiliu, viešuoju transportu)

...

...

• Trumpas grupių pristatymas

3 ETAPAS – Asociacijos su ES vertybėmis (30 minučių)

• Sąsaja su ES vertybėmis: Susiekite dienos veiklas su aktualiomis ES vertybėmis (pvz., saviraiškos laisve, teisine valstybe, lygiomis galimybėmis).
• Trumpas vertybės paaiškinimas toje situacijoje
• Pristatymas ir palyginimas: Kiekviena grupė pristato savo plakatą ir aptaria jį su kitomis grupėmis, lygindama nustatytas vertybes.

4 ETAPAS – O kas, jeigu vertybių nebūtų? (30 minučių)

• Hipotetinis krizės scenarijus: kiekviena grupė gauna atsitiktinę kortelę su vertybe.
• Kiekvienos grupės prašoma įsivaizduoti, kaip būtų / pasikeistų jų tipinė diena be tos vertybės. „Jei pašalintumėte tą vertybę, kaip viskas pasikeistų?“
• Modeliavimas: Grupės perrašo tipinę dieną be priskirtos vertybės ir aptaria pasekmes.
• Galutinė refleksija: visos grupės refleksija ir išvadų pasidalijimas. Kokį poveikį vertybės turėjo kasdieniam gyvenimui?

5 ETAPAS – Pradinio testo pakartojimas (15 minučių)

• Baigiamasis testas: Pakvieskite dalyvius pakartoti pradinį testą: „Kiek, jūsų manymu, Europos vertybės veikia jūsų kasdienį gyvenimą? Nuo 0 iki 100 %“ ir, gavę atsakymus, paprašykite jų palyginti šią naują vertę su pradine (verte, kurią jie užrašė ant lipnios juostos dirbtuvių pradžioje).
Tikėtina, kad procentinė dalis padidės, kai dalyviai geriau supras šių vertybių poveikį jų gyvenimui.

• Baigiamieji apmąstymai ir aptarimas

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemonių apžvalga

- 1 etapas: Lipnūs lapeliai, rašikliai, kompiuteris, projektorius
- 2–3 etapai: Plakatų kūrimo priemonės (žymekliai, A3 formato lapai arba popierius rašymo lentai)
- 4 etapas: Tos pačios priemonėsir kortelės su reikšmėmis, kurias reikia pašalinti (parengiamos prieš seminarą)
- 5 etapas: kompiuteris su prieiga prie „Mentimeter“ baigiamajam testui, projektorius

TĘSTINĖS UŽDUOTYS

Papildoma prie užduoties variacijos

Po seminaro mokiniai, vadovaujami mokytojų, galėtų apmąstyti, kaip vertybės atsispindi ir nacionalinėje ar tarptautinėje aplinkoje.

Papildomi klausimai / problemos, į kurias reikia atsakyti

Kaip laikui bėgant gali keistis Europos vertybės ir kokie iššūkiai gali kilti jas taikant?

ES vertybės

Kaip nusipirkti laimę?

Finansinisraštingumasirvertybiųugdymas

VALUES@VET

TIKSLAI

Seminaro tikslas

Pristatyti Europos Sąjungos vertybes finansinio raštingumo tema ir paaiškinti, kaip finansiniai sprendimai veikia asmeninę ir bendruomenės gerovę, taip pat kaip jie susiję su tokiomis vertybėmis kaip orumas, laisvė, lygybė, žmogaus teisės, demokratija ir teisinė valstybė.

Seminaro rezultatai

- Mokiniai žino pagrindinius finansinio raštingumo principus.
- Suprasti, kaip finansiniai sprendimai yra susiję su asmeninėmis ir visuomeninėmis vertybėmis.
- Geba apmąstyti vertybių ir sprendimų ryšį bei priimti atsakingus sprendimus.
- Atpažinti ES vertybes (orumą, laisvę, lygybę, žmogaus teises, teisinę valstybę, demokratiją) kasdieniame gyvenime.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Nebūtina, bet naudinga dirbant grupėse.

Dalyvaujančių žmonių skaičius

8–20 dalyvių (rekomenduojama dirbti 4–5 asmenų grupėse)

Reikalavimai

Projektorius, kompiuteris, internetas, popierius, rašikliai, TED pokalbio vaizdo įrašo nuoroda, darbalapiai.

Numatomas laikas

2 x 60 minučių (su pertrauka tarp jų)

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

1. Įvadas: trumpai pristatykite temą, tikslus ir vertybių kontekstą.
2. Vaizdo įrašas: žiūrėkite TED kalbą apie pinigų ir laimės ryšį.
3. Diskusija: apmąstykite vaizdo įrašą.
4. Pristatykite šešių stiklainių asmeninio biudžeto metodą.
5. Grupinė veikla: suplanuokite asmeninį biudžetą išgalvotiems personažams, remdamiesi vertybėmis.
6. Grupių pristatymai ir refleksijos klausimai.
7. Diskusija: Ar galima nusipirkti laimę?
8. Apibendrinimas ir savęs vertinimas: kaip išleistumėte 50 eurų, kad per dieną sukurtumėte sau laimę?

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemonių apžvalga

- Projektorius
- kompiuteris
- internetas
- popierius ir rašikliai
- TED kalbos vaizdo įrašo nuoroda: https://www.ted.com/talks/michael_norton_how_to_buy_happiness
- darbalapiai.

TĘSTINĖS UŽDUOTYS

Papildoma prie užduoties variacijos

Diskusijų grupes galite sudaryti nuo 2 iki 6 asmenų.

Papildomi klausimai / problemos, į kurias reikia atsakyti

- Ką sužinojote apie savo požiūrį į pinigus?
- Kaip jūsų sprendimai atspindi jūsų vertybes?
- Ar pasikeitė jūsų požiūris į pinigus?
- Kaip finansiniai sprendimai gali skatinti bendruomeniškumo jausmą?
- Ar jūsų finansiniams sprendimams įtakos turi Europos Sąjungos vertybės?

ES vertybės

ES vertybių mokymas per grupinę veiklą

VALUES@VET

TIKSLAI

Seminaro tikslas

Mokiniai nagrinėja ES vertybių reikšmę, svarbą ir taikymą, atpažįsta šių vertybių laikymosi ar pažeidimo pavyzdžius ir kūrybiškai perteikia savo supratimą.

Seminaro rezultatai

Mokiniai:

- Aiškiai supraskite 6 ES vertybes
- Raskite realių pavyzdžių, kaip gerbiamos ir laužomos vertybės.
- Praktikuokite bendradarbiavimo mokymąsi, kūrybiškumą ir pristatymo įgūdžius
- Įtraukite bendraamžius į aktyvias diskusijas ir kritinį mąstymą

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

1 veiksmas

- Kiekvienam mokiniui duokite po popieriaus lapelį su viena Europos vertybe.
- Paprašykite mokinių su klasiokais susiskirstyti į grupes pagal jų vertybes.

2 veiksmas: diskusija grupėje

Savo grupėse mokiniai turėtų:

- Aptarkite jų vertybės reikšmę.
- Paaiškinkite vertybės svarbą visuomenėje ir Europos kontekste.

- Apsvarstykite pavyzdžius iš kasdienio gyvenimo:
    - Situacijos, kai gerbiama vertybė
    - Situacijos, kai pažeidžiamos vertybės

3 veiksmas: vizualinis vaizdavimas

- Pateikite žurnalus, žirkles, klijus ir žymeklius.
- Paprašykite grupių surasti su jų vertybe susijusius paveikslėlius. Tai gali būti:
    - Teigiami pavyzdžiai (gerbiant vertybes)
    - Neigiami pavyzdžiai (pažeidimai)

- Naudodamos didelį popieriaus lapą, grupės turėtų sukurti minčių tinklą:

  Laikas: 1 valanda

4 veiksmas: pasiruoškite klausimus

- Kiekviena grupė parengia klausimus, kad patikrintų, ar kiti mokiniai supranta jų vertybę.

5 veiksmas: Pristatymai

- Kiekviena grupė paeiliui pristato savo plakatą.
- Jie trumpai paaiškina savovertybę.
- Jie rodo paveikslėlius ir prašo klasės atspėti ryšį.
- Po spėjimų jie pateikia išsamius paaiškinimus.

Klaidingi įsitikinimai

Klaidingi įsitikinimai apie ES vertybes

TIKSLAI

Seminaro tikslas

1. Žinių tikslai

- Dalyviai gali atpažinti dažniausiai pasitaikančius klaidingus įsitikinimus apie Europos vertybes.
- Dalyviai gali paaiškinti, kodėl tam tikri teiginiai / klaidingos nuomonės yra neteisingos.
- Dalyviai supranta šešių pagrindinių ES vertybių (orumo, laisvės, demokratijos, lygybės, žmogaus teisių, teisinės valstybės) tikrąją reikšmę ir kilmę.

2. Įgūdžių tikslai

- Dalyviai mokosi taikyti kritinį mąstymą teiginiams ir informacijai apie Europos vertybes. • Dalyviai lavina argumentavimo įgūdžius, paneigdami klaidingas nuomones faktais ir pavyzdžiais.
- Dalyviai praktikuojasi atskirti faktus, nuomones ir klaidinančius ES vertybių aiškinimus.

3. Nuostatų tikslai

- Dalyviai yra atviri dialogui ir apmąstymams apie savo prielaidas apie Europos vertybes.
- Dalyviai pokalbiuose su kitais demonstruoja norą ištaisyti klaidingas nuomones.

Seminaro rezultatai

1. Dalyviai įgijo suuždouties apie dažniausiai pasitaikančius klaidingus įsitikinimus apie Europos vertybes ir sugebėjo juos atskirti nuo teisingų interpretacijų.

2. Dalyviai galėjo paaiškinti, kodėl tam tikri teiginiai yra neteisingi, pagrįsdami tai faktine informacija ar pavyzdžiais.

3. Dalyviai praktikavo kritinį mąstymą ir argumentavimą aktyviai neigdami klaidingas nuomones.

4. Dalyviai jautėsi užtikrinčiau atpažindami ir aptardami klaidingas prielaidas apie Europos vertybes savo aplinkoje.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Ne

Dalyvaujančių žmonių skaičius

4 asmenys grupėje

Reikalavimai

- Informacija apie klaidingas nuomones (žr. 7 priedą)
- Užduotys seminarams apie klaidingas nuomones (žr. 8, 9, 10, 11 priedus)
- Atsakymai į seminarų užduotis apie klaidingas sampratas (žr. 8, 9, 10, 11 priedus)
- Pagrindinė informacija (žr. 13 priedą)

Numatomas laikas

Min.: 90 minučių, daugiausiai 120 minučių.

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

1. Įvadas

Klaidingų sampratų apibrėžimo paaiškinimas ir pavyzdžiai (žr. 13 priedą).

2. Klaidingų nuomonių psichologiniai mechanizmai:

- a. Kognityvinis šališkumas: Kognityvinis šališkumas, susijęs su klaidingomis nuomonėmis, reiškia sisteminę mūsų mąstymo klaidą, dėl kurios mes neteisingai suprantame arba laikomės tam tikrų idėjų ar įsitikinimų, net kai yra įrodymų, kad jie yra klaidingi. Tarsi mūsų smegenys turėtų kažkokį automatinį filtrą ar trumpesnį kelią, kuris mus klaidina ir verčia mus toliau tikėti neteisinga informacija. Pavyzdžiui, patvirtinimo

šališkumas yra dažnas šališkumas, kai mes ieškome arba prisimename tik tą informaciją, kuri patvirtina mūsų esamus įsitikinimus, taip įtvirtindami savo klaidingas nuomones. Šių šališkumų supratimas gali padėti mums išlikti kritiškiems ir mesti iššūkį savo klaidingoms nuomonėms.

- b. Schema: struktūros, kurios padeda mums tvarkyti ir interpretuoti informaciją remiantis ankstesne patirtimi. Klaidingi įsitikinimai, kai schemos yra pernelyg apibendrintos arba netinkamai taikomos. Schemos veikia kaip kognityviniai trumpesni keliai, kurie gali lemti netikslias išvadas ir sustiprinti klaidingus įsitikinimus, paveikdami tai, kaip mes suvokiame pasaulį ir sąveikaujame su juo.
- c. Kognityvinis disonansas: asmenys patiria diskomfortą (disonansą), kai laikosi dviejų ar daugiau prieštaringų įsitikinimų, požiūrių ar elgesio. Šis diskomfortas dažnai motyvuoja asmenis sumažinti disonansą keičiant savo įsitikinimus arba pateisinant savo elgesį, o tai gali sukelti klaidingas nuomones.

3. Klaidingų nuomonių, pagrįstų kognityviniu šališkumu, pavyzdžiai (žr. 13 priedą)

4. Klaidingų nuomonių pavyzdžiai, pagrįsti schema (žr. 13 priedą)

5. Klaidingų nuomonių, pagrįstų kognityviniu disonansu, pavyzdžiai (žr. 13 priedą)

6. Kritinio mąstymo ribų paaiškinimas

- a. Kognityvinis šališkumas: net ir gerai mąstantys žmonės gali įstrigti patvirtinimo šališkumo arba grupinio mąstymo kelyje.
- b. Žinių trūkumas: kritinis mąstymas veikia gerai tik tada, kai jis derinamas su pakankamomis srities žiniomis.
- c. Motyvacija vaidina svarbų vaidmenį: jei žmogus nesidomi tiesa ar niuansais, kritinis mąstymas mažai padeda.

7. Seminaras mažose grupėse (4 asmenys)

Instrukcijos:

a. Perskaitykite teiginį
b. Aptarkite, ar teiginys yra klaidingas. Visi grupės nariai turi prisidėti prie diskusijų išreikšdami savo nuomonę.
c. Išklausykite vienas kito argumentus neteisdami.
d. Suformuluokite bendrą atsakymą į klausimą: „Kodėl tai klaidinga nuomonė?“
Remdamiesi pateiktais argumentais, suformuluokite teisingą atsakymą. (Remiantis 8, 9, 10, 11 priedais)

8. Atspindys

Trumpas proceso apmąstymas, klausiant dalyvių, kaip jie aptarė klaidingas nuomones ir suformulavo argumentus. Pateikiant TEISINGĄ atsakymą su TEISINGU argumentu (žr. 12 priedą)

TĘSTINĖS UŽDUOTYS

Papildoma prie užduoties variacijos

Diskusijų grupės galite sudaryti nuo 2 iki 6 asmenų.

Papildomi klausimai / problemos, į kurias reikia atsakyti

Priklausomai nuo grupių dydžio, galite paklausti, kaip buvo suformuluoti atsakymai (demokratinis procesas, pagrįstas argumentais).

Klaidingi įsitikinimai

Stereotipai ir išanksktinės nuostatos

TIKSLAI

Seminaro tikslas

- Mokiniai individualiai ir grupėje apmąsto stereotipų temą.
- Mokiniai nagrinėja egzistuojančius asmeninius ir kultūrinius stereotipus.
- Mokiniai apmąsto stereotipų naudingumą biologiniu ir kultūriniu požiūriu.

Seminaro rezultatai

Seminaro pabaigoje mokiniai įgijo gilesnį ir įvairiapusiškesnįstereotipų ir jų poveikio kasdieniam gyvenimui supratimą.

SĄLYGOS

Ar žmonės privalo vieni kitus pažinoti?

Ne, dalyviai nebūtinai turi būti pažįstami prieš pradedant veiklą. Pagrindinis šios užduoties tikslas – grupėse apmąstyti ir aptarti universalias temas, tokias kaip stereotipai.

Dalyvaujančių žmonių skaičius

Iki 20 žmonių, suskirstytų į 4-5 mažas grupes.

Reikalavimai

Trumpas tekstinis arba garso įrašas su istorija (pavyzdys pateiktas žemiau); didelė ir patogi darbo vieta.

Numatomas laikas

Apie 30–45 minutes

METODAS

Žingsnis po žingsnio instrukcijos

- **Grupių suskirstymas:** mokiniai suskirstomi į mažas grupes. Jei jie priklauso skirtingoms tautoms ir kultūroms, žmones galima grupuoti pagal šį kriterijų: sukurti grupes su tos pačios tautybės nariais, kurie dirba kartu ir vėliau dalijasi savo darbu su kitų grupių / tautų atstovais.
- **PRIEMONĖS skaitymas / klausymasis:** mokiniai skaito arba klausosi PRIEMONĖS.
- Diskusija grupėje: kiekvienas grupės narys aprašo, kaip įsivaizdavo tam tikras istorijos detales – tas dalis, kurios nebuvo aiškiai aprašytos.
- **Diskusija grupėse:** Kiekviena grupė pristato skirtumus, su kuriais susidūrė grupėje. Klausimai, kurie padės diskusijai:
    - o Ar stereotipai yra blogi? Kokia prasme, kokiose situacijose?
    - o Ar stereotipai visada teisingi?
    - o Ar yra kokių nors „gerųjų“ stereotipų pusių?
    - o Kokios problemos kyla, jei nežinome savo pačių įsitikinimų?
    - o Kaip jautėsi žmogus, jei tapo stereotipų auka?
    - o Ar kada nors stereotipiškai vertinome kitą žmogų? Ar mūsų prielaidos bent kiek atitiko realybę?

Vaidmenys

- **Mokytojas**: vadovaus visam procesui, paaiškins tikslus ir etapus, koordinuos diskusijas ir teiks paramą grupių diskusijų ir baigiamosios refleksijos metu.
- **Mokinių vaidmuo**: kiekvienas mokinys aktyviai prisideda, dalindamasis savo istorijos vizija grupės diskusijos metu.

PRIEMONĖS

Užduočiai atlikti reikalingų priemonių apžvalga

- Tekstas su istorija; Jis gali būti A4 formato, išdalinamas kiekvienam dalyviui, gali būti projektuojamas ant sienos, kurią visi mato (tokiu atveju reikalingas kompiuteris ir projektorius).
- Kitas variantas – vienas popieriaus lapas su tekstu (ne kopijomis), kurį mokytojas garsiai perskaito du kartus.
- Jei yra garso įrašas, reikalingas garsiakalbis.

Pasakojimo pavyzdys:

Vyras sėdi lėktuve, grįždamas namo iš renginio, kuriame kalbėtojas buvo labai sėkmingo verslo generalinis direktorius. Priešais jį eilėje sėdi sužadėtiniai, švenčiantys savo meilę šampanu. Vos pora gurkštelėjo pirmąjį gurkšnį, kapitonas atidarė kabinos duris ir pasveikino keleivius. Tai buvo šiltas sutikima, ir, kai jis grįžo į savo vietą, stiuardesė paprašė visų atkreipti dėmesį.

Klausimai, kuriuos reikia aptarti grupėje:

- Kiek metų buvo vyrui, grįžtančiam namo? Kaip jis buvo apsirengęs?
- Ar kas nors įsivaizdavo generalinę direktorę kaip moterį? Juodaodę moterį?
- Kiek metų susižadėjusiai porai? Ar kas nors įsivaizdavo juos vyresnius nei 50 metų? Ar kas nors įsivaizdavo porą kaip gėjus ar lesbietes?
- Kokioje taurėje buvo šampanas? Ar jis buvo butelyje? Kokios spalvos buvo gėrimas / butelis? Jei jis buvo taurėje, ar kas nors „matė“ butelį?
- Kaip atrodė pilotas? Kokios spalvos buvo jo uniforma? Ar jis nešiojo akinius nuo saulės? Ar jis buvo aukštas ir raumeningas? Ar kas nors įsivaizdavo moterį?
- Kokia buvo stiuardesė? Uniformuota, kokio amžiaus, graži? Ar kas nors įsivaizdavo vyrą?

TĘSTINĖS UŽDUOTYS

Papildoma prie užduoties variacijos

Gali būti daugiau nei viena istorija, ir mokiniai vėl ir vėl kartoja tą patį procesą, bandydami nustatyti tas dalis, kuriose stereotipai vaidins didesnį vaidmenį – žmonės turės tą patį požiūrį, net jei apie tai ir neužsimenama.

Papildomi klausimai / problemos, į kurias reikia atsakyti

Būtinai sukurkite saugią, nešališką aplinką, kurioje visi galėtų laisvai reikšti save.

Priedas 1

Manoasmeninėsvertybės Vertybių sąrašas

Bendrosios vertybės(taikoma ir asmenims,irorganizacijoms),pirmiausia susijusios su santykiu su kitais žmonė

1 DĖMESINGUMAS	2 PATIKIMUMAS	3 KUKLUMAS
4 ĮSIPAREIGOJIAS	5 BROLIŠKUMAS	6 KONKURENCIJA
7 DĖKINGUMAS	8 PASLAUGUMAS	9 DRAUSMĖ
10 AIŠKUMAS	11 PAPRASTUMAS	12 SĄŽININGUMAS
13 AUTENTIŠKUMAS	14 PRIPAŽINIMASIRĮVERTINIMAS	15 LANKSTUMAS
16 KANTRYBĖ	17 PAKLUSNUMAS	18 LYGYBĖ
19 HUMORAS	20 VIENTISUMAS	21 MEILĖ
22 LOJALUMAS	23 UŽUOJAUTA	24 NEPRIKLAUSOMUMAS
25 ATSIRIBOJIMAS	26 ORIGINALUMAS	27 ATVIRUMAS
28 OPTIMIZMAS	29 MALONUMAS	30 RACIONALUMAS
31 TEISINGUMAS	32 PAGARBA	33 GROŽIS
34 SOLIDARUMAS	35 ATSIDAVIMAS	36 TOLERANCIJA
37 ATSAKINGUMAS	38 PASITIKĖJIMAS	39 RAMYBĖ
40 LAISVĖ	41 SAVARANKIŠKUMAS	42 PRASMINGUMAS
43 ATIDUMASKITIEMS	44 PROFESINĖ KOMPETENCIJA	45 TVARUMAS
46 ASMENINISTOBULĖJIMAS	47 SĖKMĖ	48 STABILUMAS

Vertybės, dažniausiai būdingos organizacijoms:

49 **TĘSTINUMAS**	**50** **EFEKTYVUMAS**	**51** **AUGIMAS**
52 **ORIENTACIJĄ KLIENTĄ**	**53** **KOKYBĖ**	**54** **LYDERYSTĖRINKOJE**
55 **ORIENTACIJĄREZULTATUS**	**56** **TOBULĖJIMAS**	**57** **INOVATYVUMAS**
58 **PELNAS**		

Vertybės, dažniausiai būdingos asmenims:

59 **KOMFORTAS**	**60** **ATSIPALAIDAVIMAS**	**61** **MATERIALINĖGEROVĖ**
62 **RAMYBĖ**	**63** **GYVYBINGUMASAR SVEIKATA**	

	Ranking based on N	Values which have been identified	Number of times Value has been identified (N)	Percentage (N / Total) (%)
1	Respect		12	67 %
2	Tollerance		10	56 %
3	Responsibility			50 %
4	Person[illegible] development			44 %
5	Love		8	44 %
6	Honesty		7	39 %
7	Humor		7	39 %
8	Optimism		7	39 %
9	Meaningfulness		7	39 %

EXAMPLE

1

	Ranking based on N	Values which have been identified	Number of times Value has been identified (N)	Percentage (N / Total) (%)
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				

Analysis of Personal Value Profiles 2

Priedas 2

Komandos vertybės analizė

→

Team values analysis

Listing and ranking the identified team values

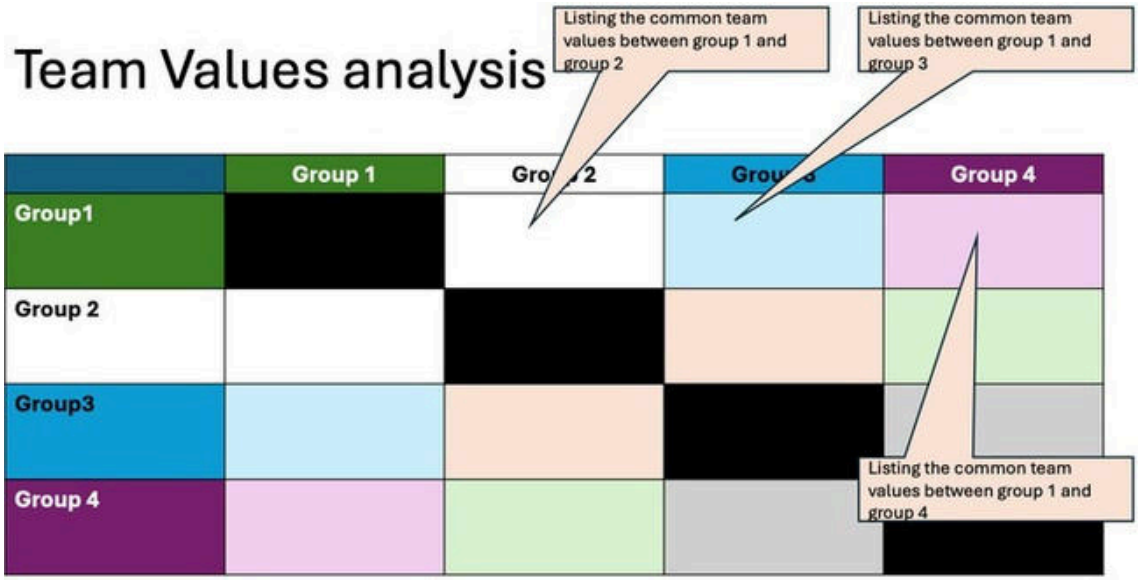
Group1	Group 2	Group 3	Group 4

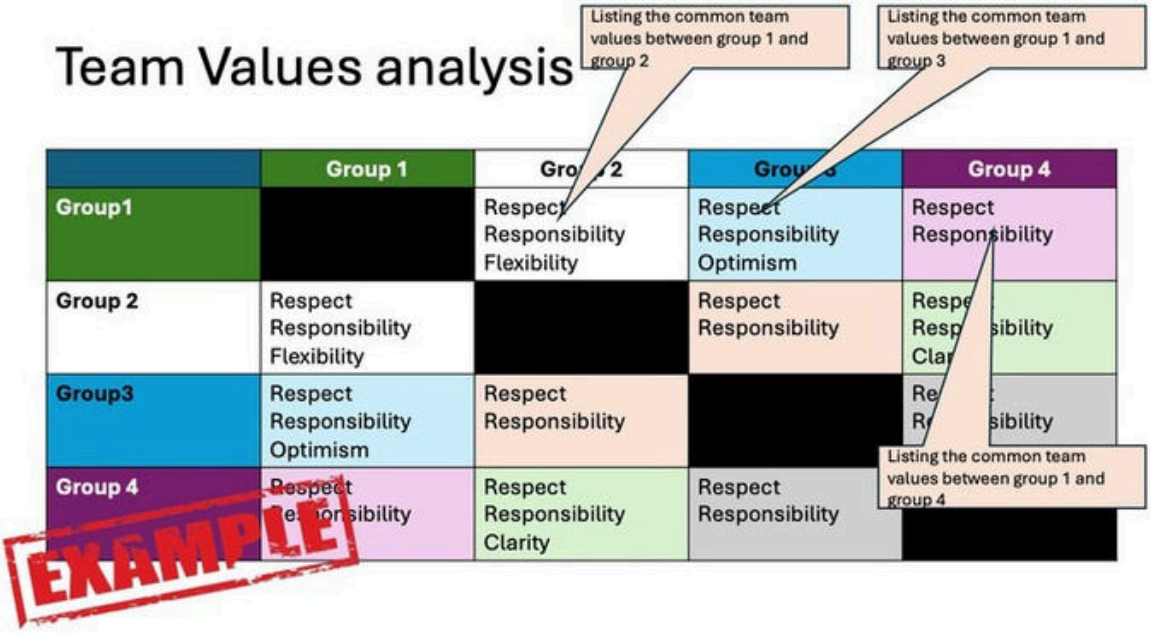
Team values analysis

Listing and ranking the identified team values

Group 1	Group 2	Group 3	Group 4
Commitment	Respect	Competence	Respect
Reliability	Integrity	Engagement	Confidence
Responsibility	Responsibility	Responsibility	Helpfulness
Flexibility	Flexibility	Respect	Clarity
Respect	Tollerance	Meaningfulness	Responsibility
Improvement	Clarity	Openness	Humor
Quality	Justice	Optimism	
Optimism	Realiability	Stability	
	Commitment	Growth	

EXAMPLE

Team Values analysis
Listing the common team values between group 1 and group 2
Listing the common team values between group 1 and group 3
Listing the common team values between group 1 and group 4
Group 1
Group 2
Group 4
Group1
Group 2
Group3
Group 4

Team Values analysis
Listing the common team values between group 1 and group 2
Listing the common team values between group 1 and group 3
Listing the common team values between group 1 and group 4
Group 1
Group 4
Group1
Respect Responsibility Flexibility
Respect Responsibility Optimism
Respect Responsibility
Group 2
Respect Responsibility Flexibility
Respect Responsibility
Group3
Respect Responsibility Optimism
Respect Responsibility
Group 4
Respect Responsibility Clarity
Respect Responsibility
EXAMPLE

Priedas 3

Normų matrica

Normų sąrašas

1 VISA INFORMACIJA TURI BŪTI PRIEINAMA KIEKVIENAM	2 VISOS TEMOS YRAAPTARIAMOS	3 PRIVALOTE SPRĘSTI KONFLIKTUS
4 JUMS LEIDŽIAMA DELEGUOTI DARBUS	5 JUMS LEIDŽIAMADARYTI TAI, KĄ MOKATE GERIAUSIAI	6 JUMS NELEIDŽIAMA LIESTI KITŲ ŽMONIŲ
7 JUMS LEIDŽIAMA KLYSTI	8 JUMS LEIDŽIAMAPAILSĖTI	9 JUMS LEIDŽIAMA PRAŠYTI PAGALBOS AR PATARIMO
10 JUMS LEIDŽIAMAKRITIKUOTI	11 JUMS LEIDŽIAMAREIKŠTI SAVO JAUSMUS	12 JUMS LEIDŽIAMA RIZIKUOTI
13 JUMS LEIDŽIAMANUKRYPTI NUO GRUPĖSNORMŲ	14 PRIVALOTE TESĖTISAVO PAŽADUS	15 PRIVALOTE ĮTRAUKTI KITUS Į SPRENDIMŲPRIĖMIMĄ
16 PRIVALOTE PAGIRTI KITUS	17 PRIVALOTE BŪTINUOSEKLŪ	18 PRIVALOTE GERBTIKITŲ RIBAS
19 BENDRI INTERESAIYRA SVARBESNI UŽ ASMENINIUS	20 PRIVALOTE PATEIKTIGRĮŽTAMĄJĮ RYŠĮ APIE NEPAGEIDAUJAMĄ ELGESĮ	21 PRIVALOTE PADĖTIIRPALAIKYTI VIENI KITUS
22 PRIVALOTE RODYTIGERĄ PAVYZDĮ	23 SU VISAIS PRIVALOMA ELGTIS VIENODAI	24 PRIVALOTE LAIKYTISTAISYKLIŲ
25 PRIVALOTE VADOVAUTIS SAVO JAUSMAIS	26 PRIVALOTE IŠSAKYTISAVO NUOMONĘ	27 PRIVALOTE IŠSISKIRTIIŠ KITŲ
28 PRIVALOTE PASIRŪPINTI SAVIMI	29 PRIVALOTEGEBĖTI BENDRADARBIAUTISU KIEKVIENU	30 PRIVALOTE PRIIMTI KITUS TOKIUS, KOKIE JIE YRA
31 PRIVALOTE BŪTI ATVIRI POKYČIAMS	32 PRIVALOTE SIEKTIREZULTATŲ	33 SPRENDIMUS PRIVALOTE GRĮSTI RACIONALIAIS ARGUMENTAIS
34 PRIVALOTE PAGARBIAI KALBĖTI APIE KITUS	35 PRIVALOTE NUOLAT SIEKTI TOBULĖJIMO	36 PRIVALOTE PATEISINTI KITŲ LŪKESČIUS
37 PRIVALOTE GINTISAVO INTERESUS	38 ŽINIOMIS PRIVALOMA DALYTIS SU KITAIS	

Priedas 4

Normosir kliūtys Kliūčių sąrašas

3G

1 ARBALENGVA ⟶	2 MAN NEPAVYKS	3 ESU TO NEVERTAS(-A)
4 NESU PAKANKAMAI GERAS (-A)	5 AŠ TIESIOG TOKS (-IA) ESU	6 BIJAU RIZIKUOTI
7 AŠ BIJAUĮSIPAREIGOTI	8 AŠ NEGALIUPADĖTI	G AŠ NEMOKU PASAKYTI „NE“
10 AŠ NEGALIU PRIIMTI SPRENDIMO	11 AŠ NIEKADA NEGAUNU TO, KO NORIU	12 BŪTŲ NETEISINGA UŽTAIIMTI MOKESTĮ
13 MAN NELEIDŽIAMA KLYSTI	14 MAN NELEIDŽIAMA ILSĖTIS	15 MAN NELEIDŽIAMARODYTI SAVO JAUSMŲ
16 MAN NELEIDŽIAMAREIKŠTI SAVO NUOMONĖS	17 ESU KONTROLĖSMĖGĖJAS (-A)	18 VISADA TURIU BŪTISTIPRUS (-I)
19 AŠ NUOLAT TURIUĮRODYTI SAVO VERTĘ	20 AŠ TURIU DARYTIKAŽKĄ NAUDINGO	21 AŠ TURIU PATEISINTI KITŲ LŪKESČIUS
22 AŠ NEPASITIKIUŽMONĖMIS	23 AŠ NEŽINAU, KAIPTAI PADARYTI	24 AŲ BIJAU ĮSKAUDINTI KITŲ ŽMONIŲ JAUSMUS
25 AŠ NENORIU PRAŠYTI PAGALBOS	26 AŠ NENORIU BŪTIPRIKLAUSOMAS (-A)	27 ŽMONĖS NEPRIIMAMANĘS TOKIO (-IOS), KOKS(-IA) ESU
28 NIEKAS Į MANENEŽIŪRI RIMTAI	29 NIEKAS MANNEPADEDA	30 KĄ TADA APIE MANEPAGALVOS KITI?

Priedas 5

Ubuntu ŽmoniųBingo

Raskite po žmogų kiekvienam žemiau pateiktam aprašymui ir, pilnai užpildę lapą, sušukite „BINGO!"

To paties žmogaus kartoti negalima.

...savanoriauja Vardas ..... Kur?	..... kalba 2 užsienio kalbomis Vardas ..... Kokiomis?	..... mėgsta sportuoti Vardas ..... Ką?
...mėgsta važinėti dviračiu Vardas ..... Kokiu?	.....yra keliavęs (-usi) į tolimą kelionę Vardas ..... Kur?	...nemėgsta šokti Vardas ..... Kodėl?
...mėgsta filmus Vardas ..... Kokius?	...žino kas buvo Nelsonas Mandela Vardas ..... Kas?	...žino ką reiškia„Ububtu" Vardas ..... Kas tai?
...turi neįprastąbaimę Vardas ..... Kokią?	..... gali groti muzikos instrumentu Vardas ..... Kokiu?	...turi ypatingą talentą Vardas ..... Kokį?

Priedas 6

Aktyvus Klausymasis KLAUSYMAS Savęs vertinimas BANDYMAS (*)

Pažymėkite raidę prie atsakymo, kuris geriausiai atspindi jūsų pirmąją reakciją į žmog pasakojantį apie problemą.
Rinkitės ne tai, koks būtų teisingas atsakymas ar kaip norėtumėte reaguoti, bet tai, ka tikrųjų greičiausiai sureaguotumėte tokioje situacijoje

1. „Nežinau,kądaryti.Darauvienąklaidąpokitosiržinau, kad mano vadovas manimi nepatenkintas. Jis jau du kartus mane išbarė."

a) „Kodėldaraitasklaidas?"
b) „Turėtumpasakytisavovadovui,kaipjautiesi."
c) „Atrodo,kadnerimaujidėlsavoklaidųirdėlto,kadvadovas ant tavęs pyksta."
d) „Tikriausiaivadovasturipagrįstųpriežasčiųtavebarti.Turėtum pabandyti rasti būdą, kaip išvengti šiųklaidų."

2. „Įmonėjeturėtųbūtiskatinamakarjeraviduje.Odabar sužinojau, kad į mano vadovo vietąpriimamaszmogusiššalies.Aštikėjausišiųpareigų ir daug dėl jų dirbau. Žinau, kadgalėčiausaveįrodyti,jeitikgaučiauprogą.Jeijie taip apie mane galvoja, vadinasi, čia nesu vertinamas."

a)„Taigalilabainuvilti,kaiatrodo,kadįmonėtavęsnepastebi ir renkasi žmogų iš šalies, ypač kai taip stengeisi."
b)„Galbūttavokvalifikacijanėratokiastiprikaipnaujodarbuotojo."
c) „Turėtum pasirūpinti, kad jie žinotų tavo požiūrį."
d)„Arjiekadanorssutavimiapietaikalbėjosi?"

3.„Manovadovasdažnaipadaroklaidųirpaliekamanjastaisyti. Paskui jis vengia atsakomybės ir sako:„Taitavokaltė,tuturėjaipastebėtitasklaidas",norsiš tikrųjų jos yra jo."

a)„Ašneleisčiau,kadsumanimitaipelgtųsi.Artikraitainetavokaltė?"
b)„Panašu,kadjautiesiįstrigęs:tavežeidžiatoksjoelgesys,tačiaukartu jis klausia, ką pats galėtum padaryti."
c) „Kokias konkrečiai klaidas jis prašo tavęs taisyti?"
d)„Turėtumišeitiiššiodarboirsusirastitokį,kuriamesutavimielgtųsi teisingiau."

4. „Taip nutinka kiekvieną kartą, kai direktorius ateina į mūsų skyrių. Jis duoda nurodymus taip, tarsi manęs čia nebūtų. Jei pamato ką nors, kas jam nepatinka, tiesiogiai aiškina darbuotojams, ką ir kaip daryti. Kolegos pasimeta, aš supykstu, o paskui jis išeina. Nuo jo priklauso mano darbas. Ką man daryti?"

a) „Turėtum aptarti šią problemą su savo vadovu."

b) „Kada ši situacija prasidėjo?"

c) „Vadovas yra vadovas. Manau, visi turime išmokti su tuo gyventi."

d) „Ar tave trikdo tai, kad direktorius duoda nurodymus tavo darbuotojams, o tu nežinai, kaip į tai reaguoti?

5. „Tai vėl nutiko! Aiškinau vadovui darbo problemą, o jis pradėjo žiūrėti pro langą. Atrodo, kad jis manęs iš tikrųjų nesiklauso, nes paskui prašo viską pakartoti. Jaučiu, kad jis skiria man tik paviršutinišką dėmesį ir galiausiai vis tiek vengia spręsti problemą."

a) „Turėtum nustoti kalbėti, kai pamatai, kad jis nesiklauso. Tada jis pradės kreipti dėmesį."

b) „Negali tikėtis, kad jis išklausys kiekvieną tavo problemą. Be to, turėtum išmokti daugiau problemų spręs pats."

c) „Apie kokias problemas tu su juo kalbi?"

d) „Suprantu, kaip tai gali varginti ir nuvilti."

6, „Man atrodo, kad dirbu gerai, tačiau nesu tikras dėl savo padėties. Nežinau, ko iš manęs tikisi vadovas, ir negaunu grįžtamojo ryšio apie savo darbą. Stengiuosi iš visų jėgų, bet nežinau, ar kas nors tai pastebi. Norėčiau aiškiau suprasti savo situaciją."

a) „Ar vadovas kada nors yra davęs tau grįžtamąjį ryšį apie tavo darbą?"

b) „Turėtum apie tai su juo pasikalbėti."

c) „Gal ir kiti darbuotojai jaučiasi panašiai, todėl neverta dėl to per daug jaudintis."

d) „Nežinomybė dėl to, kaip vadovas vertina tavo darbą, kelia tau nesaugumo jausmą ir norą aiškiau suprasti jo lūkesčius."

7. „Kol prieš akis turiu tikslą, atkakliai siekiu jo įgyvendinimo. Esu pasiryžęs (-usi) daryti karjerą – sunkus darbas manęs negąsdina. Žinau, kad nebus lengva ir galbūt teks aplenkti kitus. Man tai svarbu. Noriu kažką pasiekti ir pasieksiu."

a) „Neturėtum lipti per kitų galvas, kad pasiektum savo tikslus."

b) „Karjera tau labai svarbi, net jei dėl jos tenka daug dirbti ir susidurti su sunkumais."

c) „Ko konkrečiai sieki?"

d) „Turėtum lankyti vadybos kursus, kurie padėtų siekti karjeros."

8. „Esu visiškai pavargęs (-usi). Ryte atėjęs (-usi) į darbą jau turiu daugiau užduočių, nei gal atlikti. Tada dar girdžiu: „Tai skubu" arba „Paskubėk". Tiek daug žmonių kažko prašo, kad tie nebespėju. Mane tai labai vargina. Man patinka mano vadovas ir pats darbas, tačiau man tik reikia atostogų."

a)„Kai tiek daug žmonių iš tavęs kažko reikalauja, sunku viską suspėti ir jauti didelį spaudimą."
b)„Ar visos šios užduotys priklauso tavo pareigoms?"
c)„Atrodo, kad turi per daug darbo. Turėtum apie tai pasikalbėti su savo vadovu."
d)„Galbūt esi taip užsiėmęs (-usi), nes trūksta organizuotumo."

9.„Atiduodu visas jėgas, kad atlikčiau skubias užduotis, o kas už tai? Nieko. Jokio padėkos žodžio. Negana to, dažnai tos vadinamosios skubios užduotys vėliau kelias dienas guli ant stalo žmogaus, kuris jų prašė."

a) „Kaip dažnai taip nutinka?"
b) „Turėtum jiems pasakyti, kad tau nepatinka toks elgesys."
c) „Panašu, kad jautiesi taip, lyg kiti tavimi nesąžiningai naudotųsi."
d) „Nereikėtų taip stipriai dėl to jaudintis."

10.„Jis buvo vienas iš mūsų, kol nebuvo paaukštintas. Dabar jis nebėra mano draugas. Man netrukdo, kai jis nurodo mano klaidas, tačiau neturėtų to daryti kolegų akivaizdoje. Atrodo, kiekviena proga pasinaudoja prieš mane."

a) „Kai tavo klaidos aptarinėjamos kitų akivaizdoje, ypač buvusio kolegos, tai gali būti labai nemalonu."
b) „Jei nedarytum tiek klaidų, vadovui nereikėtų jų nurodyti."
c) „Turėtum pasikalbėti su žmonėmis, kurie jį pažinojo anksčiau, o tada aptarti situaciją su juo pačiu."
d) „Ar jis dažnai taip elgiasi?"

(*) Pagal Madelyn Burley-Allen, išleista „Training House", Princetonas, Naujasis Džersis, 1981 m.

SPRENDIMAI

Pažymėkite žemiau tą atsakymą, kurį pasirinkote.

Empatiškas klausymasis

Empatiškas klausymasis nevertina ir neteisia pašnekovo. Jis padeda suprasti pagrindinę žmogaus išsakom mintį ar jausmą, kuria pasitikėjimą ir tarpusavio supratimą.

Teisingi atsakymai:

1-c, 2-a, 3-b, 4-d, 5-d, 6-d, 7-b, 8-a, 9-c, 10-a

Patariantis klausymasis

Tai klausymasis, kai skubama duoti patarimus, nurodyti, ką daryti ar ko nedaryti, spręsti problemas už žmogų.

Atsakymai:

1-b, 2-c, 3-d, 4-a, 5-a, 6-b, 7-d, 8-c, 9-b, 10-c

Analitinis klausymasis

Tai klausymasis, kai siekiama surinkti daugiau informacijos prieš atsakant. Nors jis gali būti naudingas, pernelyg dažnai taikomas gali sukelti pašnekovui apklausos jausmą.

Atsakymai:

1-a, 2-d, 3-c, 4-b, 5-c, 6-a, 7-c, 8-b, 9-a, 10-d

Kritinis klausymasis

Tai klausymasis, kuriame vyrauja vertinimas, kritika, pritarimas arba nepritarimas pašnekovo mintims.

Atsakymai:

1-d, 2-b, 3-a, 4-c, 5-b, 6-c, 7-a, 8-d, 9-d, 10-b

REKOMENDACIJOS

Visada pabandyti pakeisti į.....

1. Vengti kritikos ir vertinimų.
Kritinis klausymasis dažnai sustiprina pašnekovo emocijas, gali sukelti atstūmimo jausmą ir paskatinti žmogų nutraukti pokalbį. Vertinantis atsakas dažnai suprantamas kaip puolimas ar nepritarimas.

2. Klausytis empatiškai ir be išankstinio vertinimo.
Siekiant ugdyti aktyvaus klausymosi gebėjimus, svarbu išgirsti ne tik žodžius, bet ir jausmus bei gilesnę prasmę. Toks klausymasis kuria pasitikėjimą, stiprina ryšį ir padeda žmogui pačiam atrasti sprendimus.

Atminkite – norint klausytis empatiškai, nebūtina sutikti su tuo, ką sako pašnekovas. Svarbiausia suprasti jo patirtį ir emocijas.

3. Tinkamai pasirinkti momentą klausimams užduoti.
Paprastai geriausia pirmiausia parodyti supratimą ir tik po to užduoti klausimus. Kai emocijos nuslūgsta, žmonės geba aiškiau mąstyti ir veiksmingiau spręsti problemas.

4. Neskubėti spręsti problemų už kitą žmogų.
Kai žmogus pats randa sprendimą, stiprėja jo pasitikėjimas savimi ir atsakomybės jausmas. Nors patarimų dalijimas gali atrodyti naudingas, jis kartais trukdo asmens augimui ir savarankiškumui.

Mūsų vaidmuo dažnai nėra išspręsti problemą už kitą, o išklausyti, suprasti ir sudaryti sąlygas žmogui pačiam atrasti tinkamiausią sprendimą.

(*) Pagal Madelyn Burley-Allen, išleido „Training House“, Princetonas, Naujasis Džersis, 1981 m.

Priedas 7

6 Europos Vertybės Vertybės apibrėžimas

→

Žmogus orumas
Žmogaus orumas yra neliečiamas. Jis turi būti gerbiamas ir saugomas, o iš jo kyla pagrindinės teisės.

Laisvė
Judėjimo laisvė reiškia piliečių teisę laisvai judėti ir gyventi bet kurioje Sąjungos valstybėje. Individualios laisvės – tokios kaip privataus gyvenimo apsauga, minties, religijos, susirinkimų, žodžio ir informacijos laisvė – yra saugomos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje.

Demokratija
ES grindžiama atstovaujamąja demokratija. Europos piliečiai automatiškai naudojasi politinėmis teisėmis. Visi pilnamečiai ES piliečiai turi teisę balsuoti ir kandidatuoti į Europos Parlamentą. ES piliečiai gali balsuoti ir kandidatuoti tiek savo gyvenamojoje šalyje, tiek kilmės valstybėje.

Lygybė
Lygybės principas reiškia, kad visi piliečiai turi vienodas teises prieš įstatymą. Lyčių lygybės principas yra visų Europos politikų ir Europos integracijos esminis principas ir taikomas visose srityse.

Teisės viršenybė
ES grindžiama teisės viršenybės principu. Visa jos veikla remiasi sutartimis, kurias valstybės narės savanoriškai ir demokratiškai sudarė. Įstatymus ir teisingumą gina nepriklausoma teisminė valdžia. ES valstybės narės yra suteikusios galutinę jurisdikciją Europos Sąjungos Teisingumo Teismui, kurio sprendimai privalomi visoms šalims.

Žmogaus teisės
Žmogaus teisės saugomos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje. Jos apima teisę nebūti diskriminuojamam dėl lyties, rasinės ar etninės kilmės, religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos, teisę į asmens duomenų apsaugą ir teisę į teisingumą.

Priedas 8

Atvejų analizės studentams

6 EuroposVertybės →

ES vertybė:

Atvejo analizė Nr. 1 : Nadia Eweida prieš „British Airways"

Nadia Eweida buvo „British Airways" darbuotoja, dirbusi registracijos darbuotoja Hitrou oro uoste Jungtinėje Karalystėje. Ji buvo giliai atsidavusi krikščioniškam tikėjimui ir nešiojo nedidelį sidabrinį kryželį kaip asmeninę savo įsitikinimų išraišką. Tačiau 2006 m. „British Airways" įvedė griežtą uniformų politiką, draudžiančią darbuotojams darbe matomai dėvėti religinius simbolius.
Kai Nadia atsisakė nusiimti kryželį, ji buvo nušalinta nuo darbo be atlyginimo ir vėliau susidūrė su drausminėmis nuobaudomis.
Nadia teigė, kad jai turėtų būti leista nešioti kryželį taip pat, kaip kitų religijų atstovams leidžiama dėvėti religinius drabužius, pavyzdžiui, turbanus ar hidžabus. Tačiau bendrovė tvirtino, kad ši politika buvo būtina siekiant užtikrinti profesionalią ir vienodą darbuotojų išvaizdą.
Pasiryžusi ginti savo teises, Nadia kreipėsi į Jungtinės Karalystės teismus. Vis dėlto teismai priėmė sprendimą jos nenaudai, nuspręsdami, kad bendrovė turi teisę taikyti savo aprangos taisykles. Nenorėdama susitaikyti su tokiu sprendimu, Nadia kreipėsi į Europos Žmogaus Teisių Teismą. Ji teigė, kad buvo pažeista jos teisė į religijos laisvę, saugoma Europos žmogaus teisių konvencijos.
2013 m., po ilgos teisinės kovos, Europos Žmogaus Teisių Teismas priėmė sprendimą Nadios naudai. Teismas nustatė, kad bendrovės politika nepagrįstai apribojo jos teisę išreikšti savo tikėjimą.
Šis sprendimas tapo svarbiu precedentu religijos laisvės apsaugos srityje Europoje. Vėliau „British Airways" pakeitė savo uniformų politiką ir leido darbuotojams dėvėti religinius simbolius.

ES vertė:_____

Atvejo analizė Nr. 2: Svinarenko ir Slyadnev prieš Rusiją – metalinių narvų naudojimo teisi salėse iššūkis

Rusijoje buvo įprasta, kad baudžiamosiose bylose kaltinamieji teismo posėdžių metu būtų laikomi metaliniuose narvuose. Ši praktika buvo skirta saugumui užtikrinti, tačiau kėlė didelį susirūpinimą dėl elgesio su asmenimis, kurie laikomi nekaltais, kol jų kaltė neįrodyta.
Ponas Svinarenko ir ponas Slyadnev patyrė šią praktiką savo teismo procesų metu. Jie teigė, kad laikymas metaliniuose narvuose ne tik juos žemino, bet ir sudarė neigiamą įspūdį teisme, pakenkdamas proceso teisingumui. Išnaudoję visas nacionalines teisines priemones, jie pateikė bylą Europos Žmogaus Teisių Teismui (EŽTT).
2014 m. EŽTT Didžioji kolegija nusprendė, kad metalinių narvų naudojimas kaltinamiesiems teismo salėse yra žeminantis elgesys, pažeidžiantis Europos žmogaus teisių konvencijos 3 straipsnį.
Teismas pabrėžė, kad toks elgesys pažeidžia nekaltumo prezumpciją – vieną iš pagrindinių teisingo teismo principų.
Šis svarbus sprendimas paskatino kelias šalis peržiūrėti ir reformuoti savo teismų praktiką.

ES vertė:_____

Atvejo analizė Nr. 3 : Navalnas prie. Rusiją

Aleksejus Navalnas buvo Rusijos politinis aktyvistas, teisininkas ir opozicijos lyderis, žinomas dėl savo griežtos pozicijos prieš vyriausybės korupciją. Jis išgarsėjo organizuodamas protestus ir atskleisdamas korupcijos atvejus tarp aukštų pareigūnų. Dėl savo veiklos jis ne kartą susidūrė su Rusijos valdžios institucijomis, kurios dažnai siekė apriboti jo politinę įtaką.

Nuo 2012 iki 2014 m. Navalnas buvo kelis kartus sulaikytas dalyvaudamas taikiuose protestuose. Kiekvieną kartą Rusijos valdžios institucijos teigė, kad jis pažeidė viešųjų susirinkimų taisykles. Tačiau Navalnas tvirtino, kad šie įstatymai buvo taikomi siekiant nutildyti opozicijos balsus ir kad jo sulaikymai buvo platesnės strategijos, skirtos politinei opozicijai slopinti, dalis.

Išnaudojęs visas teisines galimybes Rusijoje, Navalnas kreipėsi į Europos Žmogaus Teisių Teismą (EŽTT). Jis teigė, kad jo sulaikymai ir suėmimai pažeidė 5 straipsnį (teisę į laisvę ir saugumą), kad teismo procesai buvo neteisingi ir pažeidė 6 straipsnį (teisę į teisingą teismą), o pakartotiniai sulaikymai už dalyvavimą taikiuose protestuose pažeidė 11 straipsnį (teisę į susirinkimų ir asociacijų laisvę).

Jis taip pat teigė, kad Rusijos valdžia sistemingai taikėsi į jį siekdama apriboti jo politinę veiklą, o tai prieštaravo demokratiniams principams.

Teismo sprendimas

2018 m. EŽTT priėmė Navalnui palankų sprendimą ir konstatavo, kad Rusijos valdžios institucijos pažeidė jo teises pagal Europos žmogaus teisių konvenciją.

Teismas nustatė, kad:

- jo sulaikymai nebuvo pagrįsti ir buvo skirti politiniam pliuralizmui slopinti – vienam iš pagrindinių demokratijos elementų;
- Rusijos valdžios veiksmai turėjo „atgrasomąjį poveikį" laisvai politinei diskusijai, nes atbaidė kitus asmenis nuo dalyvavimo opozicijos judėjimuose.

Rusijai buvo nurodyta atlyginti Navalnui žalą, tačiau sprendimas reikšmingai nepakeitė Rusijos valdžios požiūrio į jį. Jis ir toliau susidūrė su teisiniais persekiojimais ir vis didesniais jo politinės veiklos ribojimais.

ES vertybė:_____

Atvejo analizė Nr. 4 : Defrenne prieš Sabena

Belgijos pilietė Gabrielle Defrenne dirbo stiuardese Belgijos nacionalinėje oro linijų bendrovėje „Sabena". Pagal „Sabena" įdarbinimo politiką moterys įgulos narės privalėjo išeiti į pensiją sulaukusios 40 metų, o jų kolegos vyrai galėjo toliau dirbti ir sulaukę šio amžiaus. Po priverstinio išėjimo į pensiją 1968 m. Defrenne gavo mažiau palankią pensiją, palyginti su panašias pareigas ėjusiais vyrais. Defrenne užginčijo šią diskriminacinę praktiką, teigdama, kad ji pažeidžia vienodo užmokesčio už vienodą darbą principą, įtvirtintą Europos ekonominės bendrijos (EEB) sutarties 119 straipsnyje, dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 157 straipsnyje.

Teismo sprendimas

Byla buvo perduota Europos Sąjungos Teisingumo Teismui (ESTT), kuris sprendimą priėmė 1976 m. balandžio 8 d. ESTT priėmė Defrenne palankų sprendimą ir nustatė keletą svarbių principų:

1. Tiesioginis 119 straipsnio veikimas: Teismas nusprendė, kad 119 straipsnis (dabar – SESV 157 straipsnis) turi tiesioginį veikimą. Tai reiškia, kad asmenys gali juo tiesiogiai remtis nacionaliniuose teismuose, siekdami užginčyti diskriminacinę praktiką. Tai buvo svarbu, nes suteikė asmenims teisę siekti teisių gynimo priemonių pagal ES teisę nereikalaujant papildomų nacionalinės teisės aktų.

2. Diskriminacijos dėl lyties draudimas: ESTT pabrėžė, kad vienodo darbo užmokesčio principas yra esminis EEB principas ir draudžia diskriminaciją dėl lyties, ypač kai tai susiję su atlyginimu už tą patį arba vienodos vertės darbą.
3. Horizontalus tiesioginis veikimas: Sprendime paaiškinta, kad vienodo darbo užmokesčio principas taikomas ne tik valdžios institucijoms, bet ir privatiems darbdaviams. Tai reiškia, kad privačios įmonės gali būti laikomos atsakingomis už diskriminaciją dėl lyties darbo užmokesčio srityje pagal ES teisę.

Teismas padarė išvadą, kad „Sabena" politika buvo diskriminacinė ir pažeidė vienodo užmokesčio už vienodą darbą principą.

ES vertybė:_____

Atvejo analizė Nr. 5 : Lenkijos teisminės sistemos reformos

2017 m. Lenkijos vyriausybė priėmė keletą teisės aktų, kuriais buvo reformuojama šalies teismų sistema. Vyriausybė teigė, kad šios reformos buvo būtinos siekiant padidinti teismų veiksmingumą, kovoti su korupcija ir užtikrinti didesnę teismų atskaitomybę visuomenei.
Tačiau kritikai, įskaitant Europos Komisiją, teigė, kad reformos kėlė grėsmę teismų nepriklausomumui. Vienas iš labiausiai ginčytų pakeitimų buvo Aukščiausiojo Teismo teisėjų pensinio amžiaus sumažinimas, dėl kurio daugelis teisėjų buvo priversti anksčiau laiko palikti pareigas. Naujosios taisyklės taip pat suteikė Prezidentui teisę savo nuožiūra pratęsti kai kurių teisėjų įgaliojimus.
Europos Komisija pradėjo pažeidimo procedūrą prieš Lenkiją ir kreipėsi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą (ESTT), teigdama, kad šios reformos pažeidžia teisės viršenybės principą ir teismų nepriklausomumą.
Teismo sprendimas.
2019 m. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas nusprendė, kad Lenkijos įstatymas, kuriuo buvo sumažintas Aukščiausiojo Teismo teisėjų pensinis amžius, pažeidžia ES teisę. Teismas nustatė, kad šios priemonės kenkia teismų nepriklausomumui, nes leidžia vykdomajai valdžiai daryti įtaką teisėjų kadencijoms.
ESTT pabrėžė, kad veiksminga teisminė apsauga ir nepriklausomi teismai yra esminiai teisės viršenybės principo elementai. Teismas taip pat pažymėjo, kad valstybės narės privalo užtikrinti, jog jų teismai galėtų veikti nepriklausomai nuo politinės įtakos.
Po šio sprendimo Lenkija buvo priversta pakeisti dalį ginčytų teisės aktų ir grąžinti į pareigas kai kuriuos teisėjus, kurie buvo priversti anksčiau laiko išeiti į pensiją.

ES vertybė:_____

Atvejo analizė Nr. 6: Kipro ir Sirijos prieglobsčio prašytojų byla

Neseniai nagrinėtoje byloje du pusbroliai iš Sirijos paprašė prieglobsčio Kipre. Užuot leidusios jiems išlipti į krantą
ir pateikti prieglobsčio prašymus, Kipro valdžios institucijos juos kartu su daugiau nei dviem dešimtimis kitų asmenų dvi dienas laikė laive jūroje, o vėliau grąžino į Libaną. Tokiais veiksmais šiems asmenims buvo atimta teisė prašyti prieglobsčio ir jie buvo laikomi netinkamomis sąlygomis, neturėdami pakankamai maisto, vandens
ir higienos priemonių.
Teismo sprendimas
Europos Žmogaus Teisių Teismas (EŽTT) nusprendė, kad Kipras pažeidė dviejų Sirijos pusbrolių teises, nes neišnagrinėjo jų prieglobsčio prašymų ir sudarė sąlygas žeminančiam elgesiui. Teismas nurodė Kiprui išmokėti kiekvienam pareiškėjui po 22 000 eurų kompensaciją ir 4 700 eurų bylinėjimosi išlaidoms padengti.

Priedas 9

6EuroposVertybės Diskusijų klausimai pagal atvejų analizę

Byla studijuoti Nr. 1 - LAISVĖ

Diskusijos klausimai:

1. Kokia Europos vertybė yra Nadios bylos esmė?
2. Ar, jūsų nuomone, darbdaviai turėtų turėti teisę riboti religinių simbolių demonstravimą darbo vietoje? Kodėl?
3. Kaip Europos Žmogaus Teisių Teismas padeda užtikrinti laisvę visuomenėje?
4. Ar galite pateikti kitų situacijų, kai asmens laisvės ir darbo vietos taisyklės gali konfliktuoti? Kaip tokie konfliktai turėtų būti sprendžiami?

Bylastudijuoti Nr. 2 - ŽMOGUS ORUMAS

Diskusijos klausimai:

1. Kaip kaltinamųjų laikymas metaliniuose narvuose prieštaravo žmogaus orumo principui?
2. Kokį poveikį toks elgesys galėjo turėti kaltinamojo teisei į teisingą teismą?
3. Kaip galima suderinti teismo salės saugumą su būtinybe gerbti žmogaus orumą ir nekaltumo prezumpciją?
4. Ar galite pateikti kitų teisminės sistemos praktikų, kurios galėtų pažeisti žmogaus orumą? Kaip jos turėtų būti sprendžiamos?

Byla studijuoti Nr. 3 - DEMOKRATIJA

Diskusijos klausimai:

1. Kaip Rusijos valdžios elgesys su Navalnu prieštaravo demokratijos principams?
2. Kodėl demokratijoje svarbu saugoti susirinkimų laisvę ir politinę opoziciją?
3. Kas gali nutikti šalies demokratijai, jei opozicijos atstovai nuolat suimami arba nutildomi?
4. Ar galite pateikti kitų istorinių ar šiuolaikinių pavyzdžių, kai valdžia slopino politinius oponentus? Kaip šios situacijos buvo išspręstos?

Byla studijuoti Nr. 4 - LYGYBĖ

Diskusijos klausimai:

1. Kaip Gabrielle Defrenne padėjo darbo vietas Europos Sąjungoje padaryti teisingesnes moterims?
2. Kodėl svarbu, kad žmonės galėtų remtis ES teise savo šalies teismuose?
3. Ką vyriausybės ir įmonės gali padaryti, kad užtikrintų vienodą vyrų ir moterų atlyginimą už tą patį darbą?
4. Ar ir šiandien egzistuoja problemų dėl mažesnio moterų atlyginimo nei vyrų? Ką galime padaryti, kad tai pakeistume?

Byla studijuoti Nr. 5 – TEISINĖ VALSTYBĖ IR TEISĖS VIRŠENYBĖ

Diskusijos klausimai:

1. Kodėl svarbu, kad teisėjai išliktų nepriklausomi nuo politikų?
2. Kas galėtų nutikti, jei valdžia turėtų pernelyg didelę kontrolę teismams?
3. Kaip Europos Sąjunga užtikrina, kad jos valstybės narės laikytųsi teisės viršenybės principo?
4. Ar manote, kad ES turėtų turėti galią sustabdyti valstybę nuo jos teisinės sistemos keitimo? Kodėl?

Byla studijuoti Nr. 6 - ŽMOGUS TEISĖS

Diskusijos klausimai:

1. Kodėl teisė prašyti prieglobsčio laikoma pagrindine žmogaus teise?
2. Kokie galimi pavojai kyla, kai prieglobsčio prašytojams nesuteikiama galimybė pateikti prieglobsčio prašymą?
3. Kaip tarptautiniai teismai, tokie kaip Europos Žmogaus Teisių Teismas, gali daryti įtaką valstybių elgesiui žmogaus teisių srityje?
4. Kokių veiksmų valstybės gali imtis siekdamos užtikrinti migrantų ir prieglobsčio prašytojų žmogaus teisių apsaugą?

Priedas 10

Klaidingi įsitikinimai

Klaidingi įsitikinimai – tai nesusipratimai arba neteisingi įsitikinimai apie tam tikrus faktus, idėjas ar situacijas. Jie atsiranda tuomet, kai žmonės kažką supranta neteisingai arba kai neteisinga informacija yra skleidžiama ir ja patikima. Klaidingi įsitikinimai apie Europos vertybes gali turėti didelį poveikį – ypač poliarizacijos, migracijos, geopolitinės įtampos ir visuomenės pokyčių laikotarpiu.

Kas yra klaidingi įsitikinimai?

Klaidingi įsitikinimai – tai idėjos arba įsitikinimai, kurie neatitinka tikrovės ar mokslinių žinių. Jie gali pasi įvairiose srityse, pavyzdžiui:

- Mokslas (pvz., „Žaibas visada trenkia į aukščiausią tašką“)
- Istorija (pvz. Viduramžiais žmonės manė, kad Žemė yra plokščia“)
- Sveikata (pvz. " Peršalimas atsiranda dėl šalčio ir skersvėjo“)
- Visuomenė (pvz. „Pabėgėliai atima mūsų darbo vietas“)

Iš kur atsiranda klaidingi įsitikinimai?
Klaidingi įsitikinimai gali atsirasti įvairiais būdais:

1. Asmeninė patirtis arba intuicija. Žmonės daro išvadas remdamiesi savo ribota patirtimi arba tuo, k jiems atrodo „logiška“.
2. Švietimas ir auklėjimas. Kartais neteisingos idėjos yra perduodamos mokymosi procese arba šeimo nėra ištaisomos.
3. Žiniasklaida ir socialiniai tinklai. Netiksli arba sensacinga informacija greitai plinta, ypač socialiniuo tinkluose, nepatikrinus faktų.
4. Kultūra ir tradicijos. Tam tikri įsitikinimai gali egzistuoti ištisas kartas ir retai būti kvestionuojami (, visada taip darėme“).
5. Kognityviniai šališkumai. Mąstymo klaidos, pavyzdžiui, patvirtinimo šališkumas (kai ieškome informacijos, patvirtinančios mūsų jau turimas nuostatas), stiprina klaidingus įsitikinimus.

Kokį poveikį klaidingi įsitikinimai daro visuomenei?

Klaidingi įsitikinimai gali turėti rimtų pasekmių:

1. Trukdo švietimui ir mokslui. Mokiniai ir studentai, kurie laikosi klaidingų įsitikinimų, sunkiau įsisavi naujas ir teisingas žinias.
2. Skatina poliarizaciją ir diskriminaciją. Klaidingi įsitikinimai apie žmonių grupes (pvz., migrantus, re ar skirtingas kartas) gali lemti išankstines nuostatas, neapykantą ir atskirtį.
3. Lemia netinkamus sprendimus ir politiką. Politikos formuotojai arba rinkėjai, remdamiesi klaidingo prielaidomis, gali priimti žalingus sprendimus (pvz., klimato politikos ar sveikatos apsaugos srityse
4. Mažina pasitikėjimą. Kai žmonės tiki sąmokslo teorijomis ar klaidinga informacija, gali mažėti pasitikėjimas mokslu, žiniasklaida ar valdžios institucijomis.

5. Riboja galimybes. Žmonės gali patys save apriboti („Man nesiseka matematika“ yra dažnas klaidin įsitikinimas) ir dėl to prarasti galimybes studijose ar karjeroje.

Kokį poveikį visuomenei daro klaidingi įsitikinimai apie Europos vertybes?

1. Mažėja pasitikėjimas Europos institucijomis. Žmonės Europos Sąjungą ima vertinti kaip grėsmę, o kaip teisių ir stabilumo garantą.
2. Stiprėja mąstymas „mes“ ir „jie“. Klaidingi įsitikinimai apie tai, kas yra ir kas nėra „europietis“, ska poliarizaciją, rasizmą ir atskirtį.
3. Mažėja erdvė dialogui ir kritiniam mąstymui. Jei manoma, kad Europos vertybės yra „nekintamos“ nebelieka diskusijos apie jų prasmę ir taikymą.
4. Silpninami demokratiniai procesai. Dezinformacija apie tokias vertybes kaip teisės viršenybė ar spa laisvė gali legitimizuoti antidemokratinį elgesį.
5. Trukdoma įtraukčiai ir pilietiškumui. Jauni žmonės ar naujai atvykę asmenys gali jaustis atstumti, jiems sudaromas įspūdis, kad jie niekada nebus „tikri europiečiai“.

Priedas 11

Klaidingi įsitikinimai → **Dirbtuvės Nr. 1**

Instrukcijos:

1. Perskaitykite teiginį.
2. Aptarkite, ar šis teiginys yra klaidingas įsitikinimas. Visi grupės nariai turi dalyvauti diskusijoje ir išsakyti savo nuomonę.
3. Klausykitės vieni kitų argumentų jų nevertindami.
4. Suformuluokite bendrą atsakymą į klausimą: „Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?"
5. Remdamiesi išsakytais argumentais, suformuluokite teisingą atsakymą.

„Kiekvienas įstatymas yra galiojantis, jeigu jį priėmė Parlamentas."

Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?

Teisingai atsakymas

„Europos Sąjunga nėra tikra demokratija, nes piliečiai neturi jokios įtakos."

Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?

Teisingai atsakymas

„ES lygybės vertybė taikoma tik moterims ir vyrams."

Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?

Teisingai atsakymas

„ES laisvės vertybė apima tik saviraiškos ir religijos laisvę.“

Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?

Teisingai atsakymas

„Žmogaus teisės valstybėms narėms yra neprivalomos ir gali būti nepaisomos, jei taip joms patogiau.“

Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?

Teisingai atsakymas

„Žmogaus orumas yra tik moralinis principas ir neturi teisinės galios.“

Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?

Teisingai atsakymas

Priedas 12

Klaidingi įsitikinimai Dirbtuvės Nr. 2

Instrukcijos: →

1. Perskaitykite teiginį.
2. Aptarkite, ar šis teiginys yra klaidingas įsitikinimas. Visi grupės nariai turi dalyvauti diskusijoje ir išsakyti savo nuomonę.
3. Klausykitės vieni kitų argumentų jų nevertindami.
4. Suformuluokite bendrą atsakymą į klausimą: „Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?"
5. Remdamiesi išsakytais argumentais, suformuluokite teisingą atsakymą.

„Europos Sąjunga negali kištis į tai, kaip valstybės narės organizuoja savo teisines sistemas."

Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?

Teisingai atsakymas

„Demokratija Europos Sąjungoje reiškia tik rinkimų organizavimą."

Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?

Teisingai atsakymas

„Lygybė Europos Sąjungoje yra tik moralinis principas, o ne teisinė teisė."

Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?

Teisingai atsakymas

„Laisvė Europos Sąjungoje taikoma tik ES piliečiams."

Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?

Teisingai atsakymas

„Europos Sąjunga saugo tik pilietines ir politines teises, pavyzdžiui, saviraiškos laisvę."

Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?

Teisingai atsakymas

„Europos Sąjunga saugo žmogaus orumą tik ekstremalių situacijų ar karo metu."

Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?

Teisingai atsakymas

Priedas 13

Klaidingi įsitikinimai Dirbtuvės Nr. 3

Instrukcijos : ⟶

1. Perskaitykite teiginį.
2. Aptarkite, ar šis teiginys yra klaidingas įsitikinimas. Visi grupės nariai turi dalyvauti diskusijoje ir išsakyti savo nuomonę.
3. Klausykitės vieni kitų argumentų jų nevertindami.
4. Suformuluokite bendrą atsakymą į klausimą: „Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?"
5. Remdamiesi išsakytais argumentais, suformuluokite teisingą atsakymą.

„Teisėjai demokratijoje privalo vadovautis daugumos valia."

Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?

Teisingai atsakymas

„Valstybės narės gali pačios pasirinkti savo demokratijos formą, net jei ji yra autoritarinė."

Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?

Teisingai atsakymas

„Kiekviena valstybė narė gali pati nuspręsti, kiek lygybės principo ji taikys."

Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?

Teisingai atsakymas

„Valstybės narės gali pačios nuspręsti, kokias laisves jos leis."

Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?

Teisingai atsakymas

„Žmogaus teisės galioja tik tada, jei jos yra įtvirtintos nacionalinėje teisėje."

Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?

Teisingai atsakymas

„ES valstybės narės gali pačios nuspręsti, ar gerbti žmogaus orumą."

Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?

Teisingai atsakymas

Priedas 14

Klaidingi įsitikinimai Dirbtuvės Nr. 4

Instrukcijos : ⟶

1. Perskaitykite teiginį.
2. Aptarkite, ar šis teiginys yra klaidingas įsitikinimas. Visi grupės nariai turi dalyvauti diskusijoje ir išsakyti savo nuomonę.
3. Klausykitės vieni kitų argumentų jų nevertindami.
4. Suformuluokite bendrą atsakymą į klausimą: „Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?"
5. Remdamiesi išsakytais argumentais, suformuluokite teisingą atsakymą.

„Kol vyksta rinkimai, valstybė automatiškai yra teisinė valstybė."

Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?

Teisingai atsakymas

„Europos Komisiją demokratiškai išrenka piliečiai."

Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?

Teisingai atsakymas

„Lygybė reiškia, kad žmonių skirtumai neturėtų būti pripažįstami."

Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?

Teisingai atsakymas

„Laisvė reiškia, kad valdžia neturėtų kištis į jokias žmogaus veiklos sritis.“

Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?

Teisingai atsakymas

„Žmogaus teisių privalo laikytis tik valdžios institucijos.“

Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?

Teisingai atsakymas

„ES politikoje ekonominiai interesai turi būti svarbesni už žmogaus orumą.“

Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas?

Teisingai atsakymas

Priedas 15

Klaidingi įsitikinimai Sprendimai

Čia pateikiami klaidingi įsitikinimai apie ES vertybę „Žmogaus orumas". Kiekvienas klaidingas įsitikinimas pateikiamas kaip teiginys, paaiškinama, kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas, ir nurodomas teisingas atsakymas.

ŽMOGUS ORUMAS

Klaidingas įsitikinimas: „Žmogaus orumas Europos Sąjungoje taikomas tik ES piliečiams."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas:** Žmogaus orumo vertybė yra universali ir taikoma visiems žmonėms, esantiems Europos Sąjungos teritorijoje, nepriklausomai nuo jų pilietybės.
- **Teisingas atsakymas:** Žmogaus orumas yra pamatinė ir visuotinė vertybė, kuri turi būti gerbiama ir saugoma visų asmenų atžvilgiu.

Klaidingas supratimas: „Žmogaus orumas yra tik moralinis principas ir neturi teisinės galios."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas:** Žmogaus orumas yra teisiškai įtvirtintas Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 1 straipsnyje ir yra kitų pagrindinių teisių pagrindas.
- **Teisingas atsakymas:** Žmogaus orumas yra Europos Sąjungoje teisiškai pripažinta vertybė, kuri sudaro teisės aktų ir politikos pagrindą bei sukelia teisines pasekmes valstybėms narėms.

Klaidingas supratimas: „Europos Sąjunga saugo žmogaus orumą tik ekstremalių situacijų ar karo metu."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas:** Europos Sąjunga nuolat skiria dėmesį žmogaus orumui, pavyzdžiui, skurdo mažinimo, sveikatos priežiūros ir socialinės įtraukties srityse – taip pat ir taikos metu.
- **Teisingas atsakymas:** Europos Sąjunga saugo žmogaus orumą visose politikos ir visuomenės gyvenimo srityse, o ne tik krizinių situacijų metu.

Klaidingas supratimas: „„ES valstybės narės gali pačios nuspręsti, ar gerbti žmogaus orumą.."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas:** Žmogaus orumo gerbimas yra visų valstybių narių pareiga. Pažeidimai gali lemti ES institucijų procedūras ar sankcijas.
- **Teisingas atsakymas:** Valstybės narės pagal ES sutartis ir Pagrindinių teisių chartiją privalo gerbti ir skatinti žmogaus orumą.

Klaidingas įsitikinimas: „ES politikoje ekonominiai interesai visada turi būti svarbesni už žmogaus orumą."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas:** Europos Sąjunga žmogaus orumą pripažįsta aukščiausia vertybe; **politika**, kuri žemina ar nužmogina žmones, laikoma nepriimtina, net jei egzistuoja ekonominiai motyvai.
- **Teisingas atsakymas:** Europos Sąjungos teisėje ir politikoje žmogaus orumas turi viršenybę prieš ekonominius interesus.

ŽMOGAUS TEISĖS

Klaidingas įsitikinimas: „Žmogaus teisės ES taikomos tik Europos Sąjungos piliečiams."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas:** ES žmogaus teises pripažįsta visuotinėmis. Jos taikomos visiems ES teritorijoje esantiems asmenims, nepriklausomai nuo jų pilietybės, kilmės ar statuso.
- **Teisingas atsakymas:** Žmogaus teisės taikomos visiems ES gyvenantiems ar esantiems žmonėms, ne tik ES piliečiams.

Klaidingas įsitikinimas: „Žmogaus teisės valstybėms narėms yra neprivalomos ir gali būti nepaisomos, jei taip joms patogiau."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas:** Valstybės narės yra teisiškai įpareigotos gerbti žmogaus teises. Pažeidimai gali lemti sankcijas arba teisminius procesus (pvz., Europos Sąjungos Teisingumo Teisme).
- **Teisingas atsakymas:** Žmogaus teisės yra privalomos visoms ES valstybėms narėms ir yra viena pagrindinių narystės ES sąlygų.

Klaidingas įsitikinimas: „Europos Sąjunga saugo tik pilietines ir politines teises, pavyzdžiui, saviraiškos laisvę."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas:** ES taip pat saugo ekonomines, socialines ir kultūrines teises, pavyzdžiui, teisę į išsilavinimą, sveikatos priežiūrą ir socialinę apsaugą.
- **Teisingas atsakymas:** ES saugo ne tik pilietines, bet ir socialines, ekonomines bei kultūrines žmogaus teises.

Klaidingas įsitikinimas: „Žmogaus teisės galioja tik tada, jei jos yra įtvirtintos nacionalinėje teisėje."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas:** ES turi savarankišką teisinę sistemą. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija valstybėse narėse taikoma tiesiogiai, kai taikoma ES teisė.
- **Teisingas atsakymas:** Žmogaus teisės Europos Sąjungoje yra įtvirtintos viršnacionalinėje teisėje ir taikomos nepriklausomai nuo nacionalinių teisės aktų.

Klaidingas įsitikinimas: „Žmogaus teisių turi laikytis tik valdžios institucijos, o ne įmonės ar organizacijos."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas:** Iš įmonių ir organizacijų ES taip pat tikimasi gerbti žmogaus teises, ypač nediskriminavimo, privatumo ir darbo teisių srityse.
- **Teisingas atsakymas:** Žmogaus teisių privalo laikytis ne tik valdžios institucijos, bet ir ES veikiančios įmonės bei organizacijos.

LAISVĖ

Klaidingas įsitikinimas: „Laisvė ES reiškia, kad gali daryti ką nori."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas:** Laisvė ES nėra absoliuti. Ji susijusi su atsakomybe ir negali būti įgyvendinama kitų teisių ar viešosios tvarkos sąskaita.
- **Teisingas atsakymas:** Laisvė ES reiškia galimybę rinktis ir veikti, gerbiant kitų teises ir įstatymus.

Klaidingas įsitikinimas: „ES laisvės vertybė apima tik saviraiškos ir religijos laisvę."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas:** Laisvė apima daug daugiau teisių, įskaitant judėjimo laisvę, susirinkimų laisvę, minties laisvę, teisę į privatų gyvenimą ir informacijos laisvę.
- **Teisingas atsakymas:** ES laisvės vertybė apima platų pagrindinių laisvių spektrą, saugomą Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos.

Klaidingas įsitikinimas: „Valstybės narės gali pačios nuspręsti, kokias laisves jos leidžia."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas:** ES valstybės narės privalo gerbti pagrindines laisves, įtvirtintas ES sutartyse ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje.
- **Teisingas atsakymas:** Pagrindinės laisvės yra saugomos ES teisės ir negali būti savavališkai ribojamos valstybių narių.

Klaidingas įsitikinimas: „Laisvė reiškia, kad valdžia neturėtų kištis į jokias žmogaus veiklos sritis."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas:** Laisvės gali būti ribojamos įstatymu, kai tai būtina siekiant apsaugoti kitų asmenų teises, visuomenės saugumą ar viešąją tvarką.
- **Teisingas atsakymas:** Laisvė yra pagrindinė teisė, tačiau ji turi būti derinama su kitų žmonių teisėmis ir visuomenės interesais.

LYGYBĖ

Klaidingas supratimas: „Lygybė reiškia, kad visi turi būti traktuojami visiškai vienodai."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas**: Lygybė reiškia lygias galimybes ir teises, o ne visada identišką elgesį. Kartais, siekiant realios lygybės, reikia pritaikytų priemonių (pvz., pozityviosios diskriminacijos).
- **Teisingai atsakymas:** Lygybė – tai lygių galimybių užtikrinimas ir nepagrįstos diskriminacijos mažinimas, o ne vienodas elgesys visose situacijose.

Klaidingas supratimas: „ES vertybė „lygybė" taikoma tik moterims ir vyrams."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas**: Nors lyčių lygybė yra svarbi, ES taip pat kovoja su diskriminacija dėl rasės, religijos, amžiaus, seksualinės orientacijos, negalios ir kitų pagrindų.
- **Teisingai atsakymas**: Lygybė ES apima visas diskriminacijos formas, ne tik lyčių lygybę.

Klaidingas supratimas: „Lygybė ES yra tik moralinis principas, o ne teisinė teisė."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas**: Lygybė ES yra teisiškai privaloma vertybė. Ji įtvirtinta ES Pagrindinių teisių chartijoje ir antidiskriminaciniuose teisės aktuose.
- **Teisingai atsakymas**: Lygybė ES yra teisiškai užtikrinama teisė, paremta įstatymais ir vykdymo mechanizmais.

Klaidingas supratimas: „Kiekviena valstybė narė gali pati nuspręsti, kiek toli siekia lygybė."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas**: Nors valstybės turi tam tikrą politikos formavimo laisvę, jos privalo laikytis ES lygių galimybių teisės.
- **Teisingai atsakymas:** Valstybės narės teisiškai įpareigotos laikytis ES lygybės principų ir negali jų silpninti.

Klaidingas supratimas: „Lygybė reiškia, kad neturi būti pripažįstami jokie žmonių skirtumai."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas**: Lygybė nereiškia skirtumų neigimo, o tai, kad šie skirtumai neturi lemti nevienodo elgesio.
- **Teisingai atsakymas**: Lygybė pripažįsta žmonių įvairovę, tačiau siekia užtikrinti vienodas teises ir galimybes visiems.

DEMOKRATIJA

Klaidingas supratimas: „ES nėra tikra demokratija, nes piliečiai neturi jokios įtakos."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas**: Piliečiai tiesiogiai renka Europos Parlamento narius, kurie priima teisės aktus ir vykdo kitų ES institucijų kontrolę. Tai užtikrina demokratinę įtaką.
- **Teisingai atsakymas**: ES yra atstovaujamoji demokratija, kurioje piliečiai dalyvauja sprendimų priėmime per Europos Parlamentą.

Klaidingas supratimas: „Demokratija ES reiškia tik rinkimų organizavimą."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas**: Rinkimai yra tik viena dalis. Demokratija ES taip pat apima teisinę valstybę, spaudos laisvę, dalyvavimą, skaidrumą ir mažumų apsaugą.
- **Teisingai atsakymas**: Demokratija ES apima daugiau nei rinkimus – būtinos ir žodžio laisvė, teisinė apsauga bei piliečių dalyvavimas.

Klaidingas supratimas: „Valstybės narės gali pačios pasirinkti bet kokią valdymo formą, net ir autoritarinę."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas**: Demokratija yra pagrindinė narystės ES sąlyga. Autoritariniai režimai prieštarauja ES sutartims ir gali lemti sankcijas.
- **Teisingai atsakymas**: Visos valstybės narės privalo užtikrinti demokratinę valdymo sistemą, atitinkančią esmines ES vertybes.

Klaidingas supratimas: „Europos Komisiją išrenka piliečiai."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas**: Komisiją skiria valstybės narės, o jos sudėtį turi patvirtinti demokratiškai išrinktas Europos Parlamentas, tačiau tiesiogiai piliečiai jos nerenka.
- **Teisingai atsakymas**: Europos Komisija turi netiesioginį demokratinį legitimumą per Europos Parlamentą, tačiau nėra tiesiogiai renkama piliečių.

Klaidingas supratimas: „Jei dauguma ko nors nori, demokratijoje tai visada galima įgyvendinti."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas**: Demokratinėje teisinėje valstybėje dauguma privalo paisyti pagrindinių teisių, įstatymų ir mažumų apsaugos. Todėl daugumos sprendimai nėra absoliutūs.
- **Teisingas atsakymas**: Demokratija reiškia ir mažumų apsaugą, o teisės viršenybė nustato ribas tam, ką dauguma gali nuspręsti.

TEISĖS VIRŠENYBĖ

Klaidingas supratimas: „Teisės viršenybė reiškia tik tai, kad visi turi laikytis įstatymų."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas**: Teisės viršenybė reiškia kur kas daugiau. Įstatymai turi būti taikomi sąžiningai, skaidriai ir nepriklausomai, įskaitant ir valdžios institucijų veiksmus.
- **Teisingai atsakymas**: Teisės viršenybė reiškia, kad valdžios institucijos ir pareigūnai taip pat privalo laikytis sąžiningų įstatymų ir būti prižiūrimi nepriklausomų teismų.

Klaidingas supratimas: „Kiekvienas įstatymas galioja, jei tik jį priėmė parlamentas."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas**: Įstatymai taip pat turi atitikti pagrindines teises ir ES standartus. Net demokratiškai priimtas įstatymas gali prieštarauti Konstitucijai ar ES teisei.
- **Teisingas atsakymas**: Įstatymai turi būti suderinti su pagrindinėmis teisėmis, demokratiniais principais ir ES teise, net jei jie priimti demokratiškai.

Klaidingas supratimas: „ES negali kištis į tai, kaip valstybės narės organizuoja savo teisinę sistemą."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas**: ES turi pareigą reaguoti, kai pažeidžiama teisės viršenybė, pavyzdžiui, kai silpninamas teismų nepriklausomumas.
- **Teisingai atsakymas**: ES aktyviai stebi teisės viršenybės padėtį valstybėse narėse ir gali taikyti sankcijas už rimtus pažeidimus.

Klaidingas supratimas: „Demokratijoje teisėjai turi vadovautis daugumos valia."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas**: Teisinėje valstybėje teisėjai yra nepriklausomi ir vertina įstatymus bei politiką pagal aukštesnius standartus, net jei tai prieštarauja daugumos nuomonei.
- **Teisingas atsakymas** : Nepriklausoma teisminė valdžia yra esminė teisės viršenybės dalis ir saugo piliečius nuo valdžios piktnaudžiavimo, net jei tai daro dauguma.

Klaidingas supratimas: „Jeigu vyksta rinkimai, automatiškai egzistuoja ir teisinė valstybė."

- **Kodėl tai yra klaidingas įsitikinimas**: Šalyje gali vykti rinkimai, tačiau teisės viršenybė gali būti pažeidžiama, pavyzdžiui, dėl korupcijos, savivalės ar politinės įtakos teisėjams.
- **Teisingai atsakymas**: Teisės viršenybė reikalauja daugiau nei rinkimų – būtina nepriklausoma teisminė valdžia, teisinis tikrumas, vienodas įstatymų taikymas ir prieiga prie teisingumo.

Priedas 16

Klaidingi įsitikinimai Psichologiniai mechanizmai

Kognityvinis šališkumas

Kognityvinis šališkumas – ~~tai~~ sistemingi mąstymo nukrypimai nuo racionalaus sprendimo, kai žmonės sprendimus priima remdamiesi subjektyviu vertinimu, o ne logiškais, objektyviais procesais. Klaidingas įsitikinimas šiame kontekste reiškia nuomonę ar įsitikinimą, kuris yra neteisingas dėl netikslaus mąstymo, klaidingų prielaidų ar nesupratimo.

Toliau pateikiami trys kognityvinio šališkumo pavyzdžiai, kurie gali lemti klaidingus įsitikinimus:
Čia yra trys pavyzdžiai iš kognityvinis šališkumo kad skardinė švinas į klaidingos nuomonės:

1. Patvirtinimo šališkumas: tai polinkis ieškoti, interpretuoti ir prisiminti informaciją taip, kad ji patvirtintų jau turimus įsitikinimus, ir ignoruoti duomenis, kurie jiems prieštarauja. Pavyzdys: jei žmogus tiki, kad tam tikra dieta yra geriausia, jis ieškos tik sėkmės istorijų ir ignoruos tyrimus, rodančius jos neveiksmingumą.
2. Prieinamumo euristika: šis šališkumas pasireiškia tada, kai sprendimai priimami remiantis lengvai į galvą ateinančiais pavyzdžiais, o ne objektyviais duomenimis. Pavyzdys**:** jei žmogus išgirsta apie kelias lėktuvų avarijas, jis gali pervertinti skrydžių pavojingumą, nors statistiškai tai vienas saugiausių keliavimo būdų.
3. Daningo–Krugerio efektas: tai kognityvinis šališkumas, kai mažai kompetencijos turintys asmenys pervertina savo gebėjimus. Pavyzdys**:** žmogus, tik pradėjęs mokytis tam tikros temos, gali manyti, kad ją supranta geriau nei iš tikrųjų, ir dėl to daryti klaidingas išvadas.

Šie kognityviniai šališkumai parodo, kaip mūsų mąstymą gali paveikti nesąmoningi procesai, vedantys prie netikslių išvadų ar klaidingų įsitikinimų.

Schemos

Schemos – tai kognityvinės struktūros, padedančios mums organizuoti ir interpretuoti informaciją remiantis ankstesne patirtimi. Jos leidžia greitai kategorizuoti informaciją, tačiau gali lemti klaidingus įsitikinimus, kai schemos yra pernelyg apibendrintos arba netinkamai pritaikomos.

Toliau pateikiama, kaip schemos gali lemti klaidingus įsitikinimus, ir trys pavyzdžiai:

1. Perteklinis apibendrinimas: kai žmonės remiasi schema, sukurta iš ribotos patirties, jie gali klaidingai manyti, kad tai, kas buvo tiesa vienu atveju, tinka visiems atvejams. Pavyzdys: jei žmogus turėjo blogą patirtį su tam tikra šunų veisle, jis gali manyti, kad visi tos veislės šunys yra agresyvūs, taip susiformuodamas klaidingą įsitikinimą apie visą veislę.
2. Stereotipizavimas: schemos gali prisidėti prie stereotipų – supaprastintų ir dažnai netikslių įsitikinimų apie žmonių grupes. Pavyzdys**:** jei žmogus sutiko kelis tam tikros kultūros atstovus, kurie elgėsi tam tikru būdu, jis gali klaidingai manyti, kad visi tos kultūros žmonės elgiasi taip pat, taip formuodamas neteisingus įsitikinimus apie tos kultūros įvairovę ir prigimtį.

3. Lūkesčių efektas: schemos daro įtaką mūsų lūkesčiams ir suvokimui, o tai gali formuoti realybę. Pavyzdys: jei mokytojas turi schemą, kad mergaitės prasčiau moka matematiką, jis gali joms skirti mažiau padrąsinimo ar pagalbos. Dėl to mergaitės gali prasčiau pasirodyti matematikos pamokose, nes joms trūksta pasitikėjimo savimi, ir taip sustiprinti mokytojo klaidingą įsitikinimą apie jų gebėjimus.

Šie pavyzdžiai parodo, kad schemos veikia kaip kognityviniai „trumpieji keliai", kurie gali lemti netikslias išvadas ir stiprinti klaidingus įsitikinimus, paveikdami tai, kaip mes suvokiame pasaulį ir su juo sąveikaujame.

Kognityvinė disonancija

Kognityvinės disonancijos teorija teigia, kad žmonės patiria psichologinį diskomfortą (disonansą), kai vienu metu turi du ar daugiau prieštaraujančių įsitikinimų, nuostatų ar elgesio formų. Šis diskomfortas dažnai motyvuoja juos mažinti disonansą keičiant savo įsitikinimus arba pateisinant savo elgesį, o tai gali lemti klaidingus įsitikinimus.

Toliau pateikiama, kaip ši teorija gali lemti klaidingas išvadas, ir trys pavyzdžiai:

1. Neatsakingo elgesio pateisinimas: Jei žmogus rūko, nors žino apie su tuo susijusią riziką sveikatai, jis gali patirti kognityvinę disonanciją. Norėdamas sumažinti šį diskomfortą, jis gali sumenkinti rūkymo pavojus arba įtikinti save, kad bet kada gali mesti. Toks racionalizavimas gali suformuoti klaidingą įsitikinimą, kad rūkymas nėra toks kenksmingas, kaip rodo objektyvūs duomenys.
2. Nuostatų keitimas po įsipareigojimo: Kai žmonės įsipareigoja tam tikrai politinei pozicijai, jie gali ignoruoti ją paneigiančius faktus, kad sumažintų disonansą. Pavyzdys**:** asmuo, tvirtai palaikantis tam tikrą politikos priemonę, nepaisant įrodymų apie jos žalingą poveikį, gali atmesti ar sumenkinti tyrimus, kurie prieštarauja jo nuomonei. Taip sustiprinamas klaidingas įsitikinimas, kad ta politika yra naudinga.
3. Asmeninės atsakomybės sumenkinimas:
Jei žmogus dalyvauja neigiamame įvykyje, pavyzdžiui, nepavykusiame projekte darbe, jis gali jausti disonansą, jei mano, kad turėjo pasirodyti geriau. Norėdamas sumažinti diskomfortą, jis gali kaltinti išorinius veiksnius, o ne pripažinti savo indėlį į nesėkmę. Tai gali lemti klaidingus įsitikinimus apie savo gebėjimus ar tikrąsias projekto nesėkmės priežastis, trukdydama augimui ir savirefleksijai.

Šie pavyzdžiai parodo, kaip kognityvinė disonancija gali paskatinti žmones priimti klaidingus įsitikinimus tam, kad apsaugotų savo savivertę ar emocinę gerovę. Vengiant nemalonių tiesų, gali būti stabdomas asmeninis augimas ir supratimas.

PROJEKTO PARTNERIAI

www.valuesatvet.si

VALUES@VET

Values@VET

Erasmus+ Project - ID KA220-VET-C9303EED

Europos Komisijos parama šio leidinio leidybai nereiškia, kad pritariama jo turiniui, kuris atspindi tik autorių požiūrį, ir Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokį jame pateiktos informacijos panaudojimą.
Europos Komisijos parama šio leidinio rengimui nereiškia pritarimo jo turiniui, kuriame pateikiama autorių nuomonė, todėl Europos Komisija negali būti laikoma atsakinga už informaciją panaudotą šiame leidinyje.
Šios medžiagos naudojimas, atgaminimas ir platinimas leidžiamas tik nekomerciniais tikslais, su sąlyga, kad šaltinis yra aiškiai ir pilnai nurodytas